

Beleidsnota 2009-2014

BUITENLANDS BELEID, INTERNATIONAAL ONDERNEMEN EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Kris Peeters

Minister-President van de Vlaamse Regering
en Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid,
Landbouw en Plattelandsontwikkeling

Lijst afkortingen	5
Managementsamenvatting	7
1. INLEIDING	11
2. OMGEVINGSANALYSE	12
1. Een veranderende wereldorde	12
2. Europa in de globale wereld	13
3. De wereld in beweging.....	15
4. Vlaanderen in de wereld	18
4.1. Politiek en institutioneel	18
4.2. Vlaanderen in de internationale handel	20
4.3. Internationale samenwerking	22
3. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	23
Eerste hoofdstuk - Internationale politiek	23
1. Mondiale antwoorden op globale problemen.....	23
1.1. Voorrang voor het internationaal recht.....	23
1.2. Samenwerking met internationale instellingen	23
1.3. Ondersteuning van de VN-promotoren in Vlaanderen	24
1.4. Respect voor de Rechten van de Mens	24
2. De Europese Unie als “globale speler”	25
2.1. Een sterke bijdrage tot het Belgisch EU-Voorzitterschap	25
2.2. Verdere Europese integratie	26
2.3. Een competitievere Europese Unie.....	26
2.4. Een sterkere alignering op het extern beleid van de Europese Unie ..	27
2.4.1. Centraal- en Oost-Europa.....	28
2.4.2. Nieuwe focus op de Westelijke Balkan en nieuwe buurlanden van de EU.....	28
3. Subsidiariteit en culturele verscheidenheid	28
3.1. Grensoverschrijdende samenwerking.....	28

3.2.	Samenwerking via de Benelux	29
3.3.	Versterking van de rol van deelstaten in de Europese Unie	29
3.4.	Meer wegen op de Europese besluitvorming	30
3.5.	Culturele diversiteit en internationale handelsverdragen	30
3.6.	Internationale culturele uitwisseling en dialoog	31
3.7.	Promotie van de Nederlandse taal via de Nederlandse Taalunie	32
4.	Een verantwoord vergunningsbeleid inzake wapenhandel	32
4.1.	Nieuw decreet	32
4.2.	Implementatie van de Verordening voor producten en technologie voor tweemaal gebruik	33
4.3.	Implementatie van de "Chemical Weapons Convention"	33
4.4.	Investeren in "outreach"	33
	Tweede hoofdstuk - Internationaal economisch beleid	34
5.	Een sterkere internationalisering van de Vlaamse economie	34
5.1.	Verdubbeling van het aantal exporterende KMO's	34
5.2.	Vergroten van het Vlaamse export-marktaandeel	35
5.3.	Focus op de snel(st)groeïende economieën	36
5.4.	Speciale aandacht voor de dienstenmarkt	37
5.5.	Ondersteunen van strategische vormen van internationaal ondernemen	37
5.6.	Realiseren van Vlaamse economische wereldspelers	38
5.7.	Meer beleidsafstemming tussen internationaal ondernemen en innovatie	38
5.8.	Meer buitenlandse investeringen aantrekken	39
5.9.	Een actieve Vlaamse economische diplomatie	40
6.	Een vrijere en eerlijkere wereldhandel	41
6.1.	Verdere vrijmaking van de wereldhandel	41
6.2.	Wegwerken van concrete handelsbelemmeringen	42
6.3.	Beschermen van onze investeringen in derde landen	42
6.4.	Handel en ontwikkeling	43
6.5.	Respect voor arbeids- en milieunormen	43

7.	Een grotere internationale bereikbaarheid van Vlaanderen.....	44
7.1.	Nog meer economische diplomatie met onze buurlanden	44
7.2.	De internationale promotie van de Vlaamse havens	45
	Derde hoofdstuk - Vlaanderen en de Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling.....	45
8	Armoedebestrijding en sociaal-economische ontwikkeling.....	45
8.1	Inschakeling in de internationale ontwikkelingsagenda (MDG)	45
8.2	Toepassen van de internationale consensus over goede donorpraktijk	46
8.3	Een verstandige mix van instrumenten en hulpmodaliteiten	47
8.4	Geografische focus op zuidelijk Afrika	47
8.4.1	Zuid-Afrika	47
8.4.2	Mozambique.....	47
8.4.3	Malawi.....	48
8.4.4	Regionale samenwerking.....	48
8.5.	Thematische concentratie van de samenwerking met het Zuiden	49
8.5.1	Landbouw en voedselzekerheid	49
8.5.2	Gezondheidszorg	50
8.5.3	Ondernemerschap en tewerkstelling.....	50
8.5.4	Handel en Ontwikkeling.....	51
8.5.5	Transversale thema's uit het Kaderdecreet.....	53
8.6	Flexibele humanitaire en noodhulpverlening	53
8.7	Versterking van het draagvlak voor ontwikkeling.....	54
8.7.1.	Een overkoepelende visie op draagvlakversterking.....	54
8.7.2	De Vierde Pijler	54
8.8	Een performante internationale samenwerking	55
8.8.1.	Efficiëntiewinst en minder administratieve lasten.....	55
8.8.2.	Een verbeterde monitoring en evaluatie.....	55
8.8.3.	Verbeterde interne coördinatie en harmonisatie van de ontwikkelingshulp	56
8.8.4.	Een grotere bijdrage aan de internationale armoedebestrijding	56
9.	De strijd tegen de gevolgen van klimaatverandering.....	57
9.1.	Klimaat en ontwikkeling	57
9.2.	Aanpassing aan de klimaatverandering integreren in ontwikkelingsprogramma's.....	57

5.	DE INSTRUMENTEN VAN HET BELEID	59
1.	Versterkte samenwerking binnen het beleidsdomein	59
1.1.	Organisatie van het beleidsdomein	59
1.2.	Nadruk op samenwerking en efficiëntiewinst	59
2.	Een sterkere interdepartementale beleidscoördinatie	59
3.	Een gestroomlijnde intrafederale samenwerking	60
3.1.	Actualisering van de samenwerkingsakkoorden	60
3.2.	Periodieke bijeenroeping van de ICBB	61
4.	Strategische inzet van de Vlaamse internationale vertegenwoordigingen.....	61
4.1.	Algemene uitgangspunten	61
4.1.1.	Rechtstreeks aanspreekpunt	61
4.1.2.	Invulling van het principe <i>in foro interno, in foro externo</i>	61
4.1.3.	Samenwerking en synergie	62
4.2.	De Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering	62
4.3.	De Vlaamse Economische Vertegenwoordigers	62
4.4.	De vertegenwoordigers van VAIS.....	63
4.5.	Andere instellingen	63
4.6.	Verdere uitbouw van het netwerk	63
5.	Actief gebruik van het internationaal verdragsrecht.....	64
5.1.	Een versnelde instemmingsprocedure voor internationale verdragen	64
5.2.	Aangepaste werkprogramma's ter uitvoering van de verdragen	64
5.3.	Strategisch belang van het Vlaamse <i>ius tractandi</i>	64
6.	Een proactief beleid naar de diplomatieke vertegenwoordigingen in Brussel .	65
7.	Een wel doordachte publieksdiplomatie	65
8.	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (vleva)	67
6.	Bijlagen	68
	Bijlage 1: regelgevingsagenda	68
	Bijlage 2: Structuur beleidsdomein internationaal Vlaanderen	69

Lijst afkortingen

<i>ACS</i>	<i>Afrika, Caraïben en Stille Oceaan</i>
<i>AO</i>	<i>Agentschap Ondernemen</i>
<i>BBP</i>	<i>Bruto Binnenlands Product</i>
<i>BDI</i>	<i>Buitenlandse Directe Investerings</i>
<i>BLEU</i>	<i>Belgisch-Luxemburgse Economische Unie</i>
<i>BNI</i>	<i>Bruto Nationaal Inkomen</i>
<i>BNP</i>	<i>Brutto Nationaal Produkt</i>
<i>BRIC</i>	<i>Brazilië, Rusland, Indië, China</i>
<i>CVN</i>	<i>Commissie Cultureel Verdrag</i>
<i>CWC</i>	<i>Chemical Weapons Convention</i>
<i>DAC</i>	<i>Development Assistance Committee</i>
<i>DDA</i>	<i>de multilaterale Doha-ontwikkelingsronde</i>
<i>DEIO</i>	<i>Duurzaam en Ethisch Internationaal Ondernemen</i>
<i>EGTS</i>	<i>Europese groepering voor Territoriale Samenwerking</i>
<i>EPA</i>	<i>Economische Partnersakkoorden</i>
<i>EU</i>	<i>Europese Unie</i>
<i>FAO</i>	<i>Voedsel-en Landbouworganisatie</i>
<i>FIT</i>	<i>Flanders Investment & Trade</i>
<i>FTA</i>	<i>Free Trade Agreements</i>
<i>FVI</i>	<i>Fonds Vlaanderen Internationaal</i>
<i>G-20</i>	<i>Groep van 20</i>
<i>GHB</i>	<i>Gemeenschappelijk Handelsbeleid</i>
<i>HTO</i>	<i>Hoogtechnologische Ondernemingen</i>
<i>HvH</i>	<i>Hulp voor Handel</i>
<i>IAO</i>	<i>Internationale Arbeidsorganisatie</i>
<i>ICBB</i>	<i>Interministeriële Conferentie van het Buitenlands Beleid</i>
<i>IGC</i>	<i>Intergouvernementele Conferentie</i>
<i>IMEC</i>	<i>Onderzoeksinstelling</i>
<i>IPCC</i>	<i>International Panel on Climate Change</i>
<i>ITG</i>	<i>Instituut voor Tropische Geneeskunde</i>
<i>IWT</i>	<i>Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie</i>
<i>KMO</i>	<i>Kleine en Middelgrote Ondernemingen</i>
<i>MDG</i>	<i>Millennium Development Goals</i>
<i>NGO</i>	<i>Niet-Gouvernementele Organisatie</i>
<i>ODA</i>	<i>Official Development Assistance</i>

<i>OESO</i>	<i>Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling</i>
<i>PPP</i>	<i>Termen van koopkracht</i>
<i>SOIA</i>	<i>Strategisch Overlegplatform Internationale Aangelegenheden</i>
<i>TVL</i>	<i>Agentschap Toerisme Vlaanderen</i>
<i>UNAIDS</i>	<i>Programma van de Verenigde Naties voor hiv en aids</i>
<i>UNCTAD</i>	<i>VN-Conferentie in Handel en Ontwikkeling</i>
<i>UNDP</i>	<i>Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties</i>
<i>UNEP</i>	<i>Milieuagentschap van de Verenigde Naties</i>
<i>UNESCO</i>	<i>Organisatie van de Verenigde Naties voor Ouderwijs, Wetenschap en Cultuur</i>
<i>UNHCR</i>	<i>Hoge Commissaris voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties</i>
<i>UNRWA</i>	<i>United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the near East</i>
<i>UPR</i>	<i>Universal Periodic Review</i>
<i>VAIS</i>	<i>Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking</i>
<i>ViA</i>	<i>Vlaanderen in Actie</i>
<i>VIB</i>	<i>Onderzoeksinstituut</i>
<i>VLEV</i>	<i>Vlaamse Economische Vertegenwoordiger</i>
<i>vleva</i>	<i>Vlaams-Europees Verbindingsagentschap</i>
<i>VN</i>	<i>Verenigde Naties</i>
<i>VRWB</i>	<i>Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid</i>
<i>WB</i>	<i>Wereldbank</i>
<i>WGO</i>	<i>Wereldgezondheidsorganisatie</i>
<i>WHO</i>	<i>Wereldhandelsorganisatie</i>

Het internationaal beleid van de Vlaamse Regering heeft als ambitie om de Vlaamse deelstaat internationaal op de kaart te zetten en Vlaanderen een stem te geven in de globale samenleving. Het wil daartoe – met inzet van al zijn bevoegdheden en middelen, en via samenwerking met internationale partners – op een geloofwaardige manier mee bouwen aan een sterk, open en genereus Vlaanderen in een veiliger, welvarender, en democratischer wereld. Om die ambitie waar te maken zal het Vlaams internationaal beleid zich toeleggen op volgende negen uitgangspunten en strategische doelstellingen:

1. Mondiale antwoorden op globale problemen

Omdat globale problemen in toenemende mate mondiale antwoorden vergen zal het beleid van de Vlaamse Regering maximaal worden afgestemd op het bestaande VN-doelstellingenkader. Waar mogelijk en aangewezen zal samenwerking met internationale organisaties en VN-agentschappen worden opgezet. De Vlaamse Regering zal blijven toezien op een tijdige omzetting en naleving van de relevante VN-verdragen, en een strikte toepassing van VN-resoluties, handels- en wapenembargo's. Het internationaal beleid van de Vlaamse Regering zal systematisch voorrang geven aan de logica van het internationaal recht, en de rechten van de mens in rekening brengen.

2. De Europese Unie als “globale speler”

Een sterkere Europese Unie lijkt het beste antwoord op de talloze uitdagingen waarvoor de globale wereld ons stelt, een Unie vooral die in toenemende mate met één stem spreekt, en de belangen van Europa en de Europeanen opneemt in het gesprek met 's werelds belangrijkste grootmachten en handelsblokken. Het Vlaams internationaal beleid zal een verdergaande Europese integratie daarom blijven ondersteunen, en zich actief inschrijven in de EU-strategieën om de Europese slagkracht en internationale competitiviteit te vergroten. Verder zal het de eigen internationale programma's en activiteiten explicieter aligneren op het extern beleid van de Unie.

3. Subsidiariteit en culturele verscheidenheid

De Vlaamse Regering pleit voor een van onderuit opgebouwde Europese Unie, en gelooft dat de deelstaten een belangrijke brugfunctie kunnen vervullen tussen de EU en zijn burgers. Samen met andere deelstaten wil de Vlaamse Regering blijven ijveren voor een grotere erkenning van de deelstaten door de EU, en voor grotere directe betrokkenheid ervan bij de Europese besluitvorming.

De Vlaamse Regering zal ook een punt blijven maken van het respect voor de culturele verscheidenheid. Het wil uitzonderingsregimes voor culturele producten blijven opnemen in internationale handelsovereenkomsten. Samen met Nederland en via de Nederlandse Taalunie zal de Vlaamse Regering ook het gebruik en de positie van het Nederlands in de EU en de wereld ondersteunen. Via een culturele uitwisselingspolitiek over alle continenten zal de Vlaamse overheid ook de internationale ontsluiting van de Vlaamse artistieke productie stimuleren.

4. Een verantwoord vergunningsbeleid voor de in-, uit- en doorvoer van strategische goederen

Er bestaat een aantoonbaar verband tussen de beschikbaarheid en de verspreiding van wapens in de wereld, en de kans op een gewapend conflict. De Vlaamse Regering zal dan ook een verantwoord beleid voeren inzake de vergunning van de in-, uit- en doorvoer van strategische goederen – in overeenstemming met de Europese en internationale regels en gedragscodes terzake.

5. Een sterkere internationalisering van de Vlaamse economie

Om sterker te staan in een competitievere internationale omgeving moet de Vlaamse economie zich actiever en zonder schroom begeven op de wereldmarkt. Door buitenlandse markten te veroveren, en buitenlands kapitaal en know how aan te trekken wordt onze positie versterkt. De Vlaamse Regering stelt zich tot doel om het Vlaams exportmarktaandeel te vergroten. Zij wil ook het aantal Vlaamse internationaal actieve bedrijven opkrikken, en meer internationale investeringen binnenhalen. Daarbij zal een bijzondere focus worden gelegd op de snel(st) groeiende economieën, en op een aantal toekomstgerichte en innovatieve speerpuntsectoren

6. Een vrijere en eerlijker wereldhandel

Om de kansen van Vlaamse ondernemingen op de internationale markt te vergroten moeten een aantal overblijvende internationale handelsbelemmeringen worden weggewerkt. In lopende vrijhandelsonderhandelingen zal de Vlaamse overheid de belangen van de Vlaamse ondernemingen en sectoren op tafel leggen, en ze helpen verdedigen. Zij zal dezelfde belangen ook in rekening doen brengen door de Europese Commissie, en inspelen op de kansen die het Europese markttoegangsbeleid daartoe biedt. Met het oog op een eerlijker internationale concurrentie zal de Vlaamse Regering ook ijveren voor een ruimere toepassing van fundamentele arbeids- en milieunormen.

7. Een grotere internationale bereikbaarheid van Vlaanderen

Als Vlaanderen zijn centrale ligging en logistieke troeven economisch wil blijven uitspelen, moet het zijn internationale bereikbaarheid en toegankelijkheid op peil houden. Het vergroten van de maritieme toegang, en de bereikbaarheid van de economische centra via de weg en het spoor zijn in dat opzicht cruciaal. In dialoog met de buurlanden wil de Vlaamse Regering daarom een aantal grensoverschrijdende infrastructuurdossiers tot een goed einde brengen.

8. Armoedebestrijding en sociale ontwikkeling

Veel problemen en bedreigingen vinden hun oorzaak in structurele armoede en ongelijkheid: honger, vernietigende ziektes, gewapend conflict, instabiliteit, criminaliteit, drugshandel, en nog veel meer. Deze problemen kunnen niet effectief aangepakt worden zonder ook deze structurele armoede te bestrijden en de vicieuze cirkel van de onderontwikkeling te doorbreken. De Vlaamse Regering wil daarom een actieve bijdrage leveren tot de bestrijding van de armoede in de wereld, en tot het bereiken van de Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties.

9. De strijd tegen de gevolgen van klimaatverandering

Zowat 98% van de slachtoffers van klimaatrampen leeft in ontwikkelingslanden. Volgens de Wereldbank en de UNDP zal bij ongewijzigd beleid de opwarming van de aarde alle voorafgaande inspanningen in het kader van armoedebestrijding ongedaan maken. Daarom zal de Vlaamse Regering de aanpassing aan de klimaatverandering verankeren in ontwikkelingsprogramma's die worden gefinancierd in het raam van de samenwerking met de partnerlanden in het Zuiden.

Om deze doelstellingen waar te maken zal de Vlaamse Regering de volgende jaren sterk inzetten op:

1. Een versterkte samenwerking binnen het beleidsdomein

Met het Departement internationaal Vlaanderen en de agentschappen FIT en VAIS zullen de nodige management- en beheersovereenkomsten worden gesloten. De opdrachten voor de diverse entiteiten worden hierin verder geëxpliciteerd, met nadruk op verhoogde onderlinge samenwerking. Een bijzonder aandachtspunt vormt de samenwerking in de gemeenschappelijke buitenlandkantoren, i.e. plaatsen waar personeelsleden van twee of meer entiteiten fysiek samen gehuisvest zijn.

2. Een sterkere interdepartementale beleidscoördinatie

In een steeds verder globaliserende wereld vormt de beleidsdomeinoverschrijdende afstemming inzake internationale dossiers een steeds grotere uitdaging voor de Vlaamse overheid. Aan het Departement internationaal Vlaanderen wordt daarom gevraagd over te gaan tot de oprichting van een permanent, beleidsdomeinoverschrijdend Strategisch Overlegplatform Internationale Aangelegenheden (SOIA). Dat platform zal tevens de gelegenheid bieden aan maximale coherentiebewaking te doen met betrekking tot het optreden van de Vlaamse overheid op de internationale scène.

3. Een gestroomlijnde intrafederale samenwerking

De diverse samenwerkingsakkoorden tussen de federale staat en de deelstaten moeten waar nodig worden geactualiseerd en bijgestuurd om ze aan te passen aan de institutionele hervormingen in Europees en federaal verband.

4. Strategische inzet van de Vlaamse internationale vertegenwoordigingen

Rekenend op het nut en potentieel van een sterk presterend korps zal Vlaanderen blijvend investeren in mensen en middelen in de buitenlandse posten om de Vlaamse belangen en visie te bepleiten.

5. Actief gebruik van het internationaal verdragsrecht

De Vlaamse Regering zal zijn verdragsrecht aanwenden voor kwesties waar juridische zekerheid onontbeerlijk is, en zal actief deelnemen aan de voorbereiding en onderhandelingen over gemengde verdragen. Om een adequate en efficiënte omzetting van verdragen mogelijk te maken, zal ik voorstellen voorleggen tot vereenvoudiging van de bestaande instemmingsprocedure.

Met het oog op een passende uitvoering van bilaterale samenwerkingsverdragen zal in overleg met onze partners worden onderzocht op welke manier pertinentere samenwerkingsprogramma's kunnen worden onderhandeld.

6. Een proactief beleid naar de diplomatieke vertegenwoordigingen in Brussel

De Vlaamse overheid zal de contacten met de ambassades en internationale organisaties in Brussel verder gericht uitbouwen. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de inhoudelijke briefing over het gevoerde Vlaamse beleid op basis van gemeenschappelijke prioriteiten, de uitbouw van

een ontvangstprogramma voor buitenlandse gasten en het aanbieden van taalcursussen Nederlands aan buitenlandse ambassadeurs.

7. Een wel doordachte publieksdiplomatie

Door het voeren van een actief beleid van publieksdiplomatie wil ik een beter begrip van Vlaanderen als internationaal actieve deelstaat tot stand brengen en bijkomende kansen op internationale samenwerking creëren voor Vlaamse niet-gouvernementele actoren. Op die manier worden de politieke, economische, maatschappelijke en culturele belangen van Vlaanderen maximaal gediend.

8. Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (vleva)

Het vleva treedt namens zijn klanten op als brug tussen Europa en het middenveld in Vlaanderen. De huidige samenwerkingsovereenkomst loopt af op 31 december 2010 en de uitvoering ervan wordt momenteel extern geëvalueerd.

1. INLEIDING

Met deze beleidsnota wil ik de doelstellingen van het Vlaamse regeerakkoord 'Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden – Voor een vernieuwende, duurzame en warme samenleving' in een concrete strategie vertalen voor het internationaal beleid van Vlaanderen.

Het project van de Vlaamse Regering 'Vlaanderen in Actie' (kortweg ViA) wil Vlaanderen tegen 2020 naar de top vijf van Europese regio's leiden en onze regio laten excelleren op elk maatschappelijk domein: wetenschappelijk, economisch, ecologisch, onderwijskundig, sociaal, internationaal en bestuursmatig. Dit ambitieus project vraagt om een engagement, ook van het beleidsdomein internationaal Vlaanderen. De doelstellingen en activiteiten die zijn opgenomen in deze beleidsnota geven mee uitvoering hieraan.

Ik wil in deze beleidsnota voornamelijk op twee kernelementen van het buitenlands beleid van Vlaanderen 2009-2014 te focussen: het strategisch doelstellingskader en het beleidsinstrumentarium.

Prioritair zal mijn aandacht in de komende legislatuur uitgaan naar negen strategische doelstellingen. Dit doelstellingskader zal als toetssteen fungeren voor de beleidsmaatregelen die ik in deze nota aankondig. Dergelijke gerichte aanpak moet het internationaal beleid van Vlaanderen een duidelijk profiel geven, zowel in binnen- als in buitenland.

De strategische doelstellingen kunnen enkel en alleen gerealiseerd worden met behulp van een aangepast beleidsinstrumentarium. Aan goede samenwerkingsverbanden met federale en Vlaamse overheidsdiensten, het publiek en buitenlandse vertegenwoordigingen wordt in deze nota dan ook de nodige aandacht besteed.

De beleidsperiode 2009-2014 geeft Vlaanderen meermaals de kans om op internationale en Europese fora naar buiten te treden als een betrouwbare en geloofwaardige partner. In deze beleidsnota worden dan ook de nodige engagementen geëxpliciteerd om ervoor te zorgen dat de aangeboden kansen met beide handen gegrepen zullen worden, onder meer in het kader van het Europees Voorzitterschap.

De keuze voor een geïntegreerde beleidsnota van de drie beleidsvelden buitenlands beleid, internationaal ondernemen en internationale samenwerking van het beleidsdomein internationaal Vlaanderen past in mijn pleidooi voor een verdere integratie van de visie op deze beleidsvelden tot één samenhangend Vlaams internationaal beleid.

1. Een veranderende wereldorde

Het eerste decennium van de 21ste eeuw werd gekenmerkt door een aantal belangrijke veranderingen. De globalisering van de wereldeconomie zette zich sterk door en heeft geleid tot de **opkomst van nieuwe economische machten**. Het gaat om Brazilië, Rusland, India en China (BRIC), en een reeks landen in ontwikkeling met een grote bevolking die aanhoudend hoge groeicijfers blijven realiseren.¹ In de wereldhandel neemt het belang van deze groep landen toe. In 2008 waren de groei- en ontwikkelingslanden goed voor ongeveer 36%, en de BRIC-landen alleen al voor 14,1% van de globale goederenhandel.² Verwacht wordt dat China in 2009 de fakkel van Duitsland overneemt als grootste uitvoerland (uigedrukt in dollar).

In 2008 werd de wereld getroffen door de grootste economische crisis in bijna 80 jaar. Nagenoeg alle continenten en landen werden in meer of mindere mate door de crisis getroffen. Een jaar later stellen we vast dat de BRIC-landen momenteel de globale economische groei leiden, meer dan de helft van 's werelds energieverbruik vertegenwoordigen en goed zijn voor een derde van het BBP van de groei- en ontwikkelingslanden. De groei landen, en zeker de Oost-Aziatische landen, blijken na een periode van economische recessie het snelst op te veren.

De internationale handel blijkt uiteindelijk een van de voornaamste **slachtoffers van de recessie** te zijn. De Wereldhandelsorganisatie (WHO) voorspelt voor 2009 een daling van de wereldhandel met 9%.³ Dit staat in schril contrast met de dubbele groeicijfers die de voorbije jaren werden opgetekend. In 2008 nam de wereldwijde in- en uitvoer van goederen nog toe met 15%. De internationale dienstenhandel nam trager toe, met 11%.⁴

De zware impact van de internationale crisis van de wereldeconomie heeft aanleiding gegeven tot een nieuw **versterkt overheidsingrijpen** in de markt.⁵ Om de economische terugval te bestrijden, hebben vele overheden grootschalige stimulus- en relanceplannen opgezet. Hoewel deze maatregelen tot doel hebben om de nationale economie te ondersteunen, gaat het hier soms om vermomd protectionisme, dat ten nadele gaat van buitenlandse actoren en dat de globale vrijmaking van de handel belemmert.

De multilaterale vrijhandelsonderhandelingen in het kader van de WHO **Doha-ontwikkelingsronde (DDA)** vormen het speerpunt van het Gemeenschappelijke externe handelsbeleid van de EU, en worden globaal erkend als een van de meest effectieve oplossingen om de globale economie terug aan te zwengelen. Ondanks de pleidooien van onder meer de G-20 is er in de DDA weinig vooruitgang geboekt sinds juli 2008.

1 Bangladesh, Egypte, Indonesië, Iran, Zuid-Korea, Mexico, Nigeria, Filippijnen, Pakistan, Turkije, Vietnam: Goldman Sachs, "The N-11: More Than an Acronym", Global Economics Paper, Nr. 153, 28 maart 2007.

2 IMF, World Economic Outlook Database, april 2009. Bewerking door het Departement internationaal Vlaanderen. In deze context wordt voor "groei- en ontwikkelingslanden" de classificatie van het IMF gebruikt, die 140 landen omvat.

3 WHO, Trade 2008, prospects for 2009, 23 maart 2009.

4 WHO, World Trade Report 2009, 22 juli 2009.

5 Gros, D. & Micossi, S., The cost of 'non-Europe'?, Center For European Policy Research, 7 oktober 2008.

Gezien het mondiale karakter, de synchroniciteit en de intensiteit van de economische crisis, hebben 's werelds belangrijkste economieën zich verenigd in de **Groep van 20 (G-20)** om gezamenlijk op te treden tegen de globale recessie. De vertegenwoordiging van groei- en ontwikkelingslanden in de G-20 wijst op een **aanpassing van de machtsverhoudingen** binnen de internationale architectuur, niet alleen economisch en demografisch, maar nu dus ook op politiek vlak. Tegelijkertijd blijkt dat noch België, noch Nederland als afzonderlijk lid voor de bijeenkomsten van de G-20 worden uitgenodigd. In de komende jaren zullen de groeielanden hun plaats in de internationale instellingen blijven opeisen. Dit zal ten koste gaan van de traditioneel sterke positie van de Europese landen die op het moment van de oprichting samen met de Verenigde Staten de macht uitmaakten. Zo wordt de traditioneel sterke positie van ons land in de Bretton Woods-instellingen in vraag gesteld. Het wordt in deze internationale instellingen ook steeds moeilijker om de traditionele waarden van de Westerse wereld, ondermeer inzake mensenrechten en democratie door te drukken.

2. Europa in de globale wereld

De EU **verliest aan gewicht** in de wereld op verschillende domeinen. Het aandeel van de EU in de wereldbevolking, de mondiale militaire uitgaven⁶, het mondiale BBP⁷ en de internationale wereldhandel⁸ neemt af. Ook politiek kan de Unie, ondanks een sterke profilering op het wereldtoneel, steeds minder wegen op de internationale besluitvorming.⁹

Om dit invloedsverlies als gevolg van de globalisering tegen te gaan, blijven de EU en haar lidstaten mikken op een verdere versterking van de Europese integratie. Met de ratificatie van het **Verdrag van Lissabon** hoopt de EU een periode van interne institutionele discussies af te ronden en zich te versterken als *'global player'*, door maximaal in te zetten op de hervorming en de versterkte groei van de Europese economie (Lissabon-agenda), en een activering en **hervorming van het gemeenschappelijke buitenlandse en veiligheidsbeleid**.

Een **gemeenschappelijk energiebeleid, met inbegrip van een Europese diversificatiepolitiek**, moet de efficiënte werking van de energiemarkt, de continuïteit van de energievoorziening en de interconnectie van energienetwerken verzekeren. De grote uitdaging zal erin bestaan alle lidstaten te scharen achter een Europese energiepolitiek, onder meer ten aanzien van Rusland, de belangrijkste externe leverancier van energie van de EU.

Nauw verbonden hiermee is de strijd tegen de klimaatverandering die in het Verdrag van Lissabon werd opgenomen als één van de milieudoelstellingen van de Unie. Het **wetgevende pakket van klimaat- en energiemaatregelen** is dan ook een prioritair dossier. Dit pakket richt zich op het beperken van de klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en het gebruik van hernieuwbare energie te verhogen. In totaal moeten deze Europese maatre-

6 Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI Yearbook 2009: Armaments, disarmament and international security, 2009.

7 ESPON, Europe in the World, 2007.

8 Directoraat-Generaal Handel, Global Europe: EU performance in the global economy, 2008.

9 Gowan, R. & Brantner, F., An audit of European power at the UN, EU Council of Foreign Relations, 2008.

gelen de zogenaamde 20/20/20-doelstelling helpen realiseren¹⁰. De EU toont zich ambitieus op het vlak van het internationale klimaatbeleid en hoopt een voortrekkersrol te kunnen spelen in de onderhandelingen die moeten leiden tot nieuwe mondiale afspraken op de belangrijke VN-klimaatop in Kopenhagen eind dit jaar.

Inzake internationale arbeidsmigratie is de EU een topbestemming voor migranten overal ter wereld. Jaarlijks immigreren er tussen 600.000 en 1.000.000 personen naar de EU.¹¹ De instroom van nieuwe migranten zal de Europese samenleving van morgen tegelijk veelkleuriger maken, en zal aandacht vragen voor een gepast onthaal- en **(cultureel) diversiteitsbeleid** op alle niveaus.

In afwachting van significante vooruitgang in de DDA, onderhandelt de Europese Unie met diverse landen en landengroepen over **vrijhandelsakkoorden** (Free Trade Agreements, FTA). Sinds de aanneming van het Global Europe-werkprogramma in 2006 heeft de EU stappen gezet naar ambitieuze vrijhandelsakkoorden met enkele belangrijke handelspartners. Het FTA met Zuid-Korea, dat op korte termijn ondertekend kan worden, is het eerste akkoord in de lijn van Global Europe. Onderhandelingen met India, ASEAN en Canada over dergelijke FTA's zijn aan de gang.

Met andere partners, en met landengroepen en landen uit de achtertuin van Europa onderhandelt de EU akkoorden met een belangrijke handelsdimensie. Ten slotte sluit de Europese Unie **Economische Partnerschapsakkoorden (EPA)** met zes landengroepen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan (ACS) in het kader van de Overeenkomst van Cotonou (2000). Deze akkoorden zijn voornamelijk gericht op de economische en sociale ontwikkeling van de ACS, waarbij handel als hefboom gebruikt wordt. Inmiddels hebben 21 landen een tijdelijke overeenkomst ondertekend of geparafeerd, en heeft CARIFORUM een volwaardige EPA ondertekend.

Om het vrije verkeer van goederen en diensten te bevorderen poogt de Europese Unie, in samenwerking met de lidstaten en de bedrijfswereld, handelsbelemmeringen in derde landen te detecteren en weg te werken via de **Europese Markttoegangsstrategie**. Via het **Grondstoffeninitiatief** wil de EU de vrije toegang van grondstoffen in de Europese Unie verzekeren.

Om haar strategische positie in de wereld te handhaven, lijkt de EU vastberaden haar **geopolitieke invloed in strategisch belangrijke gebieden te vergroten**. In het kader van een Europese "Ostpolitik"¹² heeft de EU in juni 2007 een strategisch partnerschap gesloten met de vijf centraal-Aziatische republieken (Kazachstan, Oezbekistan, Turkmenistan, Azerbeidzjan, Tadzjikistan).¹³

10 Met die 20/20/20-doelstelling hebben de lidstaten er zich toe verbonden om tegen het jaar 2020 de uitstoot van broeikasgassen met 20% te verminderen (ten opzichte van het referentiejaar 1990), om in 20% van de energiebehoeften te voorzien door middel van hernieuwbare energiebronnen en om de energie-efficiëntie met 20% te verhogen.

11 Institute For Security Studies, *The New Global Puzzle: What world for the EU in 2025?*, 2006; Europese Commissie, *Communication on the demographic future of Europe: from challenge to opportunity*, 2006.

12 Melvin, N. & Boonstra, J., *The EU strategy for Central Asia @ year one*, oktober 2008, CEPS.

13 Bossuyt, F., "De Europese Unie in Centraal-Azië: Doet de EU nu ook mee in het machtsspel?", *Internationale Spectator*, 62(9), september 2008.

Op basis van gelijkaardige motieven heeft de Europese Commissie in juli 2007 een nieuwe strategie geïnitieerd ten aanzien van het geopolitiek belangrijke Zwarte Zeegebied.¹⁴

De EU heeft bovendien haar banden met haar burens versterkt en zet haar steun voor hervormingen voort in het kader van het nabuurschapsbeleid. Inzake de uitbreidingspolitiek richt de EU haar blik op de Westelijke Balkan (Kroatië, de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Montenegro, Servië). Kroatië lijkt momenteel over de beste toetredingsperspectieven te beschikken. Daarnaast moet rekening gehouden worden met een mogelijke relatief snelle toetreding van IJsland, dat zwaar getroffen werd door de financiële crisis.

Op de tweede top Afrika-EU in december 2007 te Lissabon hebben de staatshoofden en Regeerders een **gezamenlijke strategie voor de EU en Afrika** vastgelegd. Die overschrijdt de traditionele samenwerkingsdomeinen en spitst zich toe op veiligheid en vrede, bestuur en mensenrechten, handel en regionale integratie, ontwikkeling, energie, klimaat, kennis en wetenschap, en cultuur. De taskforce die de EU-Afrikastrategie op papier zette, werd een permanent overlegorgaan. Het actieplan, dat 8 sectorale partnerschappen omvat, zal in 2010 (onder het Belgisch EU-voorzitterschap) geëvalueerd worden.

3. De wereld in beweging

Sinds het midden van de 20ste eeuw is de welvaart van een substantieel grotere wereldbevolking sterk verbeterd. De levensverwachting steeg met 20 jaar. Reële inkomens per capita verdrievoudigden sinds 1950. Het aandeel hongerigen halveerde wereldwijd tussen 1970 en 2007. Het alfabetisme in ontwikkelingslanden steeg met 10 procentpunten tussen 1988 en 2000. Tussen 1990 en 2005 verminderde het aantal mensen in extreme armoede van 1,8 naar 1,4 miljard, ofwel van 42% naar 25% van de wereldbevolking.¹⁵ Zo is men goed op weg om **extreme armoede met de helft te verminderen** tegen 2015.

Anderzijds missen meer dan één miljard mensen –voornamelijk op het Afrikaanse continent - de boot van de mondialisering. Uit de wereldwijde Gini-index blijkt dat de **ongelijkheid tussen landen sinds 1984 steeds is toegenomen**. Uitgerekend in termen van koopkracht (PPP) zou momenteel de rijkste 5 procent van de wereldpopulatie instaan voor één derde van de inkomens ter wereld. Omgekeerd zou de armste helft van de wereldbevolking instaan voor slechts 5 procent van het wereld BNI.

De **zwaarste economische recessie sinds de 'Grote Depressie'** van de jaren dertig dreigt de economische omstandigheden waarin mensen moeten leven nog te verzwaren. Voorspeld wordt dat deze economische recessie in 2009 zal leiden tot een toename van het aantal werklozen met 15 à 20 miljoen¹⁶ en een inkrimping van het wereldwijde BBP met 2,5 %.¹⁷ De Europese Centrale Bank en de VN-Conferentie in Handel en Ontwikkeling (UNCTAD) signaleren positieve

14 Hamailton, D. & Mangott, G., The wider Black sea region in the 21st century: strategic, economic and energy perspectives, CEPS, 2008.

15 Wereldbank, Global Monitoring Report 2009, A Development Emergency, april 2009.

16 IAO, Global employment trends report 2009, ILO, 28 januari 2009.

17 UNCTAD, Trade and Development Report 2009, UNCTAD, September 2009.

tendensen, maar waarschuwen voor de mogelijke korte duur van de economische heropleving door het opkomende protectionisme en de permanente onevenwichten in de wereldeconomie.¹⁸

Volgens de Wereldbank zullen als gevolg van de crisis wereldwijd **55 tot 90 miljoen mensen bijkomend onder de armoedegrens van 1,25 dollar per dag terechtkomen**. Volgens de FAO loopt het aantal hongerigen in de wereld op tot één miljard. Voorts zullen er 200.000 tot 400.000 meer kinderen sterven dan het geval zou zijn als de trends uit de jaren 1990-2007 zich zouden doorzetten. In veel landen zal het extreem moeilijk of zelfs onmogelijk zijn om tegen 2015 de Millenniumdoelstellingen te halen.¹⁹

Tijdens de eerste helft van 2008 leidde de sterke stijging van de vraag in landen in ontwikkeling tot aanzienlijke **prijsstijgingen** van voedsel, grondstoffen en energie. Die prijsstijgingen zetten de koopkracht onder druk en vormen, door hun impact op groei, inflatie en distributie, een destabiliserende factor voor economieën in noord en zuid. Ondanks recente prijsdalingen ten gevolge van de economische recessie, verwacht UNCTAD dat de voedselprijzen de komende jaren nog dubbel zo hoog blijven als de 'oude' prijzen.²⁰

De effecten van die prijsstijgingen waren ongelijk verdeeld. Landen die afhankelijk zijn van grondstoffeninvoer kenden een verslechtering van hun handelsbalans. Volgens de Wereldbank (WB) heeft de prijshausse in de 41 armste landen tot een daling geleid van 3% tot 10% van hun BBP.

Volgens de Verenigde Naties hebben bijna 880 miljoen mensen, het merendeel in de ontwikkelingslanden, onvoldoende toegang tot zuiver water. Tegen 2030 zou bijna vier miljard mensen in streken leven met ernstige waterproblemen. Toch vormt deze uitdaging tevens een opportuniteit. Uit een studie van het VN-milieuagentschap (UNEP) blijkt dat de globale markt voor watervoorziening en waterzuivering goed is voor 250 miljard dollar wereldwijd, en dat die nog zal groeien met bijna 660 miljard dollar tegen 2020. Elke miljoen dollar aan investeringen in de watersector creëert 15 tot 22 jobs, voegt 2,5 tot 2,8 miljoen dollar aan economische output toe en zorgt voor een groei van het BNP met 1,3 tot 1,5 miljoen dollar.²¹

De **klimaatverandering** verscherpt de sociale en economische ongelijkheid in de wereld. Zowat 98% van de slachtoffers van klimaatrampen leeft in ontwikkelingslanden. Zo hield in 2008 een grote meerderheid van de verzoeken om **humanitaire hulp** verband met de problemen die door de klimaatsverandering worden veroorzaakt. Al in 2007 telde het UNHCR 25 miljoen milieuvluchtelingen. Recent onderzoek van Oxfam heeft aangetoond dat als gevolg van de klimaatverandering het aantal mensen dat het slachtoffer wordt van natuurrampen de volgende zes jaar met 50% zal stijgen.²²

Daarnaast schept klimaatverandering ook economische kansen. Bedrijven, sterk bekommerd om de stijgende energieprijzen, zetten sterk in op **energie-efficiënte innovatie**. In 2008 werd

18 Ibid.

19 Verenigde Naties, The Millennium Development Goals Report 2009, 6 juli 2009.

20 UNCTAD, Food security in Africa: learning lessons from the food crisis, Geneva, 30 juni 2009, p. 9.

21 OESO, OECD Observer, nummer 272, april 2009, p. 19.

22 Oxfam international, The Right to Survive: the humanitarian challenge for the twenty-first century, 21 April 2009.

120 miljard dollar geïnvesteerd in alternatieve energie.²³ De wereldmarkt voor milieuprodukten en -diensten zal verdubbelen van jaarlijks 1.370 miljard naar 2.740 miljard dollar in 2020. Momenteel werken 2,5 miljoen mensen in de sector voor hernieuwbare energie – 20 miljoen tegen 2030.

Volgens het Population Research Bureau zal de **wereldbevolking tegen 2015 oplopen tot zeven miljard**. Van de aangroei tussen 1999 en 2011 is 95 procent toe te schrijven aan de ontwikkelingslanden. Deze bevolkingstoename zal vergezeld worden van toenemende vergrijzing, urbanisatie en migratie, wat de noden aan diensten als onderwijs en gezondheidszorg onder druk zal zetten.²⁴

Binnen een wereld die in toenemende mate onderling afhankelijk is, neemt ook het aantal donorspelers toe. In 1960 had een regering in een derdewereldland gemiddeld te maken met twaalf partnerlanden. In de periode 2000-2005 is dat aantal opgelopen tot 33 donorlanden.²⁵ In 2006 ontvingen 38 ontwikkelingslanden hulp van meer dan 25 OESO-DAC donoren en multilaterale instellingen.²⁶ In totaal werkten 31 ontwikkelingslanden samen met meer dan 40 donoren (internationale organisaties + DAC- en niet-DAC donorlanden).

De EU levert 60% van de officieel erkende ontwikkelingshulp (Official Development Assistance, ODA) en is daarmee **de grootste donorgemeenschap ter wereld**. Budgettaire ligging ligt het zwaartepunt bij de lidstaten. Daar waar de gemeenschappelijke bijdrage in 2006 nog 20% van de samengestelde Europese ODA vertegenwoordigde, zal dit aandeel geleidelijk krimpen tot 13% in 2013. De toegevoegde waarde van het Europees niveau verschuift hierdoor naar meer coördinatie van de hulp (een verbeterde arbeidsverdeling tussen lidstaten) en normering (via de publicatie van beleidsdocumenten). De EU heeft op die manier reeds vooruitgang geboekt op het vlak van armoedebestrijding, beleidscoherentie, effectiviteit en deconcentratie.²⁷

De internationale gemeenschap stelde in 2005 vast dat het aantal donoren sterk toeneemt. Dit kan de doeltreffendheid van de hulp terugdringen. De meest kwetsbare, hulpafhankelijke landen hebben vaak een zwakke institutionele capaciteit. Het is niet mogelijk voor deze om ten volle in te zetten op alle (soms tegenstrijdige) doelstellingen uit verschillende samenwerkingsovereenkomsten. De EU roept daarom op om, ter wille van de effectiviteit van de hulp, tot een **taakverdeling** te komen **tussen Europese donoren**, en keurde terzake een gedragscode goed.²⁸ Dit betekent dat de donoren zich zouden toespitsen op die sectoren en gebieden waar ze de grootste toegevoegde waarde kunnen realiseren met hun bestaande expertise. Als Vlaanderen zich wil blijven aligneren op het ontwikkelingsbeleid van de EU, zal het op deze evolutie moeten inspelen, en bepalen in welke niche het de grootste meerwaarde kan bieden.

23 D.i. 16% meer dan in 2007. Bron: REN21. Renewables Global Status Report: 2009 Update, 2009.

24 People Research Bureau, 2009 World Population Data Sheet, 2009, p. 19.

25 WB, <http://siteresources.worldbank.org/IDA/Resources/Aidarchitecture-3.pdf>, p. 19.

26 OESO, OECD Journal on Development, Development Co-operation Report 2009, p. 45.

27 OESO/DAC, Peer Review European Community, juli 2007.

28 Europese Commissie, EU Code of Conduct on Division of labour in Development Policy, 2007.

4. Vlaanderen in de wereld

De jongste decennia heeft Vlaanderen als regio steeds meer autonomie verworven. Het beschikt ook over de nodige **internationale troeven**. Het is rijk, heeft een open economie²⁹, en is centraal gelegen in het meest kapitaalkrachtige deel van Europa.

Geen van deze posities zijn echter voorgoed verworven. Vlaanderen vergrijst. De internationale concurrentie groeit snel, en de meertaligheid loopt (relatief) terug. Vlaanderen werkt aan de verbetering van de mobiliteit en de internationale bereikbaarheid. Internationale vergelijkingen, onder meer van de Studiedienst van de Vlaamse Regering, tonen aan dat Vlaanderen nog geen Europese topregio is.³⁰

4.1. Politiek en institutioneel

Het proces van europeanisering zet zich voort. Een aantal regionale verzuchtingen – die op de agenda geplaatst werden via de Europese Conventie en de daaropvolgende Intergouvernementele Conferentie (IGC) - werden gerealiseerd en verankerd in het **Verdrag van Lissabon**. De versterking van de subsidiariteitsidee en van de rol van de “nationale” parlementen bij de Europese besluitvorming zijn voorbeelden hiervan. Via Verklaring 51 bij het Verdrag ressorteert ook het Vlaams Parlement onder de definitie “nationaal parlement” voor zover zijn bevoegdheden door Europese wetgevende initiatieven worden geraakt.

Van 1 juli 2010 tot 31 december 2010 zal België het **voorzitterschap van de Raad van de EU** waarnemen. Nieuw is dat België gedurende 18 maanden deel zal uitmaken van een zogenaamd teamvoorzitterschap met Spanje en Hongarije. Zoals in 2001 zullen ook deelstaten opnieuw - via een interne toerbeurtregeling - Europese ministerraden voorzitten. Dit alles stelt Vlaanderen voor een reeks uitdagingen die deskundig worden voorbereid. Het EU-voorzitterschap biedt tegelijk ook kansen om een aantal Vlaamse thema's op de Europese agenda te plaatsen, om de positie en de dynamiek van de deelstaten in de Unie in de kijker te stellen, en de professionaliteit, de naambekendheid en de reputatie van Vlaanderen te versterken.

Voor de **buurlanden** wordt de samenwerking georiënteerd door de specifieke strategienota's die door de Vlaamse Regering werden goedgekeurd. De Vertegenwoordigingen van de Vlaamse Regering in Den Haag, Parijs, Berlijn en Londen werden in de voorbije legislatuur versterkt. Samenwerking tussen Vlaanderen en respectievelijk Nederland, Frankrijk en Duitsland zal ook de volgende jaren cruciaal blijven, alleen al met het oog op de grensoverschrijdende mobiliteitsdossiers die een belangrijke rol spelen in de logistieke ontsluiting van onze transitregio.

De afgelopen vijftien jaar heeft Vlaanderen actief geïnvesteerd in samenwerking met de landen van **Centraal- en Oost-Europa**. Dit was aanvankelijk gericht op de begeleiding van deze landen in de overgang naar democratie en vrijmarkteconomie, later gebeurde dit vooral vanuit een pre-toetredingstrategie tot de EU. Met elf landen werd een verdrag gesloten. De langdurige en intense samenwerking werd in 2007 gesymboliseerd door de opening van een nieuwe Vertegenwoordiging van de Vlaamse Regering in Warschau, met een ambtsgebied dat ook de Baltische

29 The Economist, Country Profiles: Belgium, 6 november 2008.

30 Studiedienst van de Vlaamse regering, Vlaanderen vergeleken: benchmarking van Vlaanderen, januari 2009.

staten omvat. De vraag stelt zich of, twintig jaar na de val van de Berlijnse Muur en enkele jaren na de toetreding van tien Vlaamse verdragspartners tot de EU, een specifiek Programma Centraal- en Oost Europa in de toekomst voortgezet moet worden en in welke mate (en op welke wijze) het Vlaamse steunbeleid ten aanzien van de Westelijke Balkanlanden en de nabuurschapslanden moet voortgezet worden.

Ook ten aanzien van landen buiten Europa heeft Vlaanderen in samenwerkingsverbanden geïnvesteerd. Zo is **Chili** een voorname partner van Vlaanderen in Zuid-Amerika en kan het zodoende een toegangspoort zijn tot andere landen in de regio. Met de Canadese deelstaat **Québec** werden de relaties geïntensifieerd. **Zuid-Afrika** wordt steeds vaker beschouwd als één van de opkomende economieën in de wereld. Het speelt een steeds belangrijker rol op het Afrikaanse continent, vooral in de Zuidelijk Afrikaanse regio. Het land concentreert zich op de bestrijding van de socio-economische problemen, en het verminderen van de armoedegraad. De opmars van Zuid-Afrika is niet zonder betekenis in het licht van de toepassing van de principes van het Vlaamse Kaderdecreet Internationale Samenwerking. Allicht zal de aard van de samenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika daarom in de volgende jaren moeten worden geherdefinieerd.

Vlaanderen maakt ook werk van de versterking van de bilaterale relaties met strategische partners, zoals de Verenigde Staten of de BRIC-landen. Hierbij stoelen we onze samenwerking telkens op een maximale afstemming van behoeften en beschikbare expertise in Vlaanderen.

De samenwerking met **multilaterale organisaties** is toegespitst op de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO), de Raad van Europa, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). De Vlaamse Regering beschikt over specifieke "Trustfunds" bij zowel UNESCO als de Internationale Arbeidsorganisatie van waaruit programma's en projecten van beide organisaties worden gefinancierd. De besteding van deze fondsen geschiedt vandaag veeleer in het verlengde van de prioriteiten van het bilaterale beleid, waardoor ze slechts in geringe mate als thematisch beleidsinstrument werden ontwikkeld. Een gefocuste, thematische heroriëntering dringt zich op.

Samenwerking met organisaties als de FAO, de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) of het gezamenlijke programma van de Verenigde Naties voor HIV en aids (UNAIDS) maakt deel uit van het beleid inzake internationale samenwerking met de landen van Zuidelijk Afrika.

Met verschillende van de vernoemde organisaties heeft Vlaanderen de afgelopen jaren een **niet onbelangrijke plaats verworven als donor in Genève**, apart van de federale Belgische overheid. Zeker als substatelijke donor is deze positie in de vijf organisaties waarmee Vlaanderen een samenwerkingsovereenkomst heeft afgesloten, te weten de WGO, UNESCO, UNAIDS, IAO en het International Trade Center (ITC), behoorlijk uniek, wat leidt tot een bijzondere visibiliteit voor Vlaanderen als internationale speler. Totnogtoe vertaalt deze unieke positie zich helaas nog niet in een grotere inhoudelijke betrokkenheid van Vlaanderen bij de organisaties waarmee zij samenwerkt.

Eind 2008 was Vlaanderen ondertekenende partij van 33 exclusieve en 357 gemengde **internationale verdragen**. Deze realiteit heeft Vlaanderen in toenemende mate internationaal betrokken gemaakt, en ook formele zichtbaarheid opgeleverd. De parlementaire instemmingsprocedures voor internationale verdragen zijn echter vrij zwaar en kennen een lange doorlooptijd.

De culturele troeven en prestaties van Vlaanderen lijken een thema bij uitstek om internationaal op voort te bouwen. Een sterke **culturele dimensie** is echter in het Vlaams buitenlands beleid het jongste decennium op de achtergrond geraakt, wat als een gemis wordt ervaren.

4.2. Vlaanderen in de internationale handel

In 2008 bedroeg de Vlaamse **uitvoer van goederen** 201 miljard euro, een stijging van 5,5% ten opzichte van 2007. De Vlaamse exportratio (goederenuitvoer/BBP) bedroeg daardoor meer dan 100%. Vlaanderen is nog steeds goed voor 80% van de nationale uitvoer, die op zijn beurt de op zeven na grootste ter wereld is. Toch verliest Vlaanderen jaarlijks marktaandeel op de wereldexportmarkt en daalt ons aandeel in het nationale uitvoerpakket zeer licht. De Vlaamse goederenimport steeg in 2008 met 12,7% en bedroeg 219 miljard euro.³¹ De sterke stijging van de invoer is voor een deel te wijten aan de hoge grondstofprijzen tijdens de eerste helft van het jaar.

Er kwam in 2009 echter een einde aan de stijgende trend in de exportcijfers. In de eerste drie maanden van 2009 werd er voor 39,8 miljoen euro uitgevoerd. In dezelfde periode vorig jaar, voerde Vlaanderen nog 50,9 miljoen euro uit (-21,8%). Vlaanderen voelt hiermee de gevolgen van de economische en financiële crisis. De sterke oriëntatie op de EU en op de buurlanden blijft bestaan, namelijk ongeveer 75% en 50% van de export. De groeiemarkten (BRIC en Aziatische Tijgers) nemen, net als vorig jaar iets meer dan 5% en 1,5% van de export af.

Bij gebrek aan adequaat cijfermateriaal over de **Vlaamse dienstenhandel** moeten we beroep doen op de nationale cijfers. Zowel de in- als de uitvoer van diensten steeg in 2008 met 16%. Hoewel de groeicijfers die van de goederenhandel overtreffen, blijft de nationale dienstenhandel met een aandeel van 18% slechts een marginaal onderdeel van de totale handel.³²

De **geografische spreiding** van de Vlaamse handel blijft hoofdzakelijk ongewijzigd. De vier buurlanden Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn samen goed voor meer dan de helft van onze in- en uitvoer. De EU-27 is goed voor meer dan 70% van de Vlaamse invoer en bijna 75% van de Vlaamse uitvoer. Een verschuiving van de Vlaamse handel naar de groei- en ontwikkelingslanden is voornamelijk niet merkbaar. De uitvoer naar de BRIC-landen nam slechts zeer licht toe, en het aandeel van deze landen in de totale uitvoerstructuur slonk zelfs van 5,7% tot 5,6%.³³

De **sectorale samenstelling** van de Vlaamse handel weerspiegelt grotendeels onze industriële structuur. De tien belangrijkste productcategorieën zijn dezelfde voor zowel de in- als de uitvoer. Chemische en farmaceutische producten vormen onze belangrijkste uitvoercategorie, terwijl minerale producten in 2008 goed waren voor meer dan een vijfde van de totale invoer. Vooral de laatstgenoemde categorie kende het voorbije jaar een indrukwekkende stijging, die te wijten was aan de hoge grondstofprijzen.

De economische recessie heeft er ook toe geleid dat vele bedrijven hun buitenlandse directe investeringen (BDI) **terugschroefden**. In 2008 vloeide er voor een bedrag van 2,11 miljard euro aan Directe Buitenlandse Investerings naar Vlaanderen. Vlaanderen kon in 2008 74 BDI aantrekken, tegenover 89 het jaar voordien. Ook op nationaal niveau zakt het aantal BDI. Hierdoor verliest ons land de vijfde plaats in de Europese rangschikking, en valt het terug tot op de achtste plaats. Het aantal nieuwe investeringen verloor relatief gezien ook terrein ten opzichte van

31 FIT, Vlaamse buitenlandse handel 2008, 3 juli 2009.

32 WHO, Trade Profiles 2008, 2008.

33 FIT, Vlaamse buitenlandse handel 2008, 3 juli 2009. De daling van de Vlaamse uitvoer naar de BRIC-landen werd in 2008 sterk beïnvloed door de zeer zwakke prestaties van de diamantuitvoer naar onder meer India en China.

de uitbreidingsinvesteringen.³⁴ Wanneer ook de **overnames en acquisities** in rekening worden gebracht, stijgt het aantal BDI in Vlaanderen tot 157. Deze vorm van BDI blijkt steeds interessanter te worden en zorgde in 2008 voor 3.154 nieuwe arbeidsplaatsen.³⁵ In vergelijking met 2007 (154 projecten) waren er ongeveer evenveel investeringsprojecten, maar het totale geïnvesteerde bedrag lag aanzienlijk hoger.

Het aantal door nieuwe investeringen en uitbreidingsinvesteringen gecreëerde arbeidsplaatsen viel met 23% terug. De neerwaartse trend die zich al enkele jaren manifesteert kan een indicatie zijn van een verlegde focus, van arbeidsintensieve BDI naar **hoogtechnologische en kennisintensieve investeringen**. Die evolutie weerspiegelt zich in de activiteiten van de bedrijven die in ons land investeren. Het aantal aangetrokken productiefaciliteiten daalt gestaag, en verkoops- en marketingkantoren zijn de belangrijkste vorm van aangetrokken BDI in 2008. De Verenigde Staten waren met 28% van de projecten de belangrijkste buitenlandse investeerder in 2008. Nederland (12%) en Duitsland (11%) vervolledigen de top-3. In tegenstelling tot de vorige jaren is het belang van de 'klassieke investeringslanden' (USA, Japan, West-Europa, ...) toegenomen. Toch investeren ook India (in 2007), China en Brazilië (in 2008) steeds meer in ons land.³⁶

Internationaal ondernemen is in eerste instantie een zaak van ondernemingen. Er is een duidelijke **positieve correlatie tussen de internationalisering en de prestatie van een bedrijf**, wat zich manifesteert in tewerkstelling, arbeidsproductiviteit, toegevoegde waarde, lonen, kapitaalintensiteit en kennisintensiteit.³⁷ Hoewel de causale richting tussen internationalisering en productiviteit te betwisten valt, is het duidelijke verband tussen beide factoren vast en zeker een reden om het internationaal ondernemen als overheid actief te ondersteunen.

Het overgrote deel van de Vlaamse bedrijven zijn Kleine en Middelgrote Ondernemingen (KMO's). Onderzoek toont aan dat in 2002 27% van de Vlaamse KMO's, zowel in de nijverheid als in de dienstensector, internationaal actief was.³⁸ **Het grootste aandeel van de Vlaamse uitvoer bevindt zich echter in handen van een klein aantal bedrijven**, die waarschijnlijk niet onder de noemer KMO vallen. Zo is 1% van de bedrijven goed voor 48% van de totale Vlaamse uitvoer, en is 10% van de bedrijven goed voor 90% van het totaal.³⁹ Ook bij KMO's is de kleine fractie middel-

34 Ernst & Young, Barometer van de Belgische Attractiviteit 2009, 4 juni 2009.

35 FIT, Wereldwijs – Magazine voor internationaal ondernemen, september 2009.

36 Ernst & Young, Barometer van de Belgische Attractiviteit 2009, 4 juni 2009. Ernst & Young, Barometer van de Belgische Attractiviteit 2008, 2008.

37 Voorbeelden uit België en Vlaanderen zijn: voor handel en BDI Mayer, Ottaviano, The Happy Few: Internationalization of European firms, Bruegel Blueprint 3, 12 november 2007; voor buitenlandse filialen van niet-financiële ondernemingen Spinnewyn, Internationalisering van de Belgische economie: analyse op basis van de filialen van Belgische ondernemingen in het buitenland tussen 1995-2006, Federaal Planbureau Working Paper 23-08, 18 december 2009; voor handel Sleuwaegen, Onkelinx, Internationalization of SME's, FlandersDC Research Report, maart 2008; Pisu, Export destinations and learning-by-exporting: Evidence from Belgium, NBB Working Paper Research 140, september 2008; Muûls, Pis, Imports and exports at the Level of the Firm: Evidence from Belgium, NBB Working Paper Research 114, mei 2007.

38 Onder "internationaal actief" verstaan we invoeren, uitvoeren of beide activiteiten. Sleuwaegen, Onkelinx, Internationalization of SME's, FlandersDC Research Report, maart 2008.

39 Mayer, Ottaviano, The Happy Few: Internationalization of European firms, Bruegel Blueprint 3, 12 november 2007.

grote ondernemingen (50 tot 250 werknemers) veel meer geïnternationaliseerd dan de kleine ondernemingen en microbedrijven.

4.3. Internationale samenwerking

Uit een recent onderzoek blijkt dat het **draagvlak** voor ontwikkelingshulp in Vlaanderen nog steeds **groeit**.⁴⁰ De helft van de respondenten wil de hulp zelfs zien stijgen. De kennis inzake de Millenniumdoelstellingen (Millennium Development Goals; MDG) en de relevante ngo's neemt ook toe. De grote meerderheid van de Vlamingen onderkent ook de verantwoordelijkheid van het Noorden in de alarmerende kloof tussen arm en rijk. Het aandeel van de bevolking dat geld geeft voor de derde wereld blijft met 60% redelijk stabiel. Ondanks de economische crisis werd in de eerste helft van 2009 een toename van de fairtradeverkoop vastgesteld met 20% t.o.v. vorig jaar.

In lijn met de OESO-Verklaring van Parijs (2005) werd het Vlaams ontwikkelingsbeleid de afgelopen jaren sterker geconcentreerd. De toegenomen middelen werden ingezet in **drie partnerlanden** (Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi), en in een **beperkt aantal sectoren**. De thematische focus werd gelegd op voedselzekerheid, gezondheidszorg, beroepsopleiding en jobcreatie. Tussen 2004 en 2007 evolueerden de vastleggingen in deze prioritaire sectoren van 66% tot 99% van de beschikbare kredieten voor de Zuidwerking.

Er werden minder interventies gefinancierd, maar wel voor grotere bedragen. Met het oog op de gevraagde voorspelbaarheid van de hulp werd ook geopteerd voor meer coherente **programmahulp op lange termijn** in plaats van ad hoc-projecthulp. Op die manier steeg het gemiddelde vastleggingsbedrag per interventie van 450.480 euro in 2004 tot 1,45 miljoen euro in 2008, en konden transactie- en overheadkosten worden gereduceerd.

Uit een studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid blijkt dat Vlaanderen goede resultaten boekt voor wat betreft de flexibiliteit van het partnerschap, de openheid voor eigenaarschap, de bereidheid tot alignering, het gebruik van een gediversifieerde portefeuille van instrumenten, en de instap in donorgepoolde ondersteuning⁴¹. Niettemin wordt ook een aantal **pijnpunten** geduid waaraan de Vlaamse overheid de komende jaren moet blijven werken.

De Vlaamse overheid heeft nog af te rekenen met een beperkte **implementatiecapaciteit**. De omzetting van de beleidsstrategie in programma's en projecten verloopt stroef, en de personeelscapaciteit is te beperkt om de gediversifieerde programmaportefeuilles te beheren. Ook de uitbouw van risicomangement en een meer gestroomlijnde communicatie vergt bijkomende inspanningen.

40 HIVA, Draagvlak Internationale samenwerking in Vlaanderen, Leuven, 2007

41 Steunpunt Buitenlands Beleid (IOB), De MDG-gerichte programmering van de Vlaamse Internationale samenwerking met Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika: een exploratieve evaluatie, september 2008.

3. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Het internationaal beleid van de Vlaamse Regering heeft als ambitie om de Vlaamse deelstaat internationaal op de kaart te zetten, en Vlaanderen een stem te geven in de globale samenleving. Het wil daartoe – met inzet van al zijn bevoegdheden en middelen, en via samenwerking met internationale partners – op geloofwaardige manier mee bouwen aan een sterk, open en genereus Vlaanderen in en voor een veiliger, welvarender, en democratischer wereld. We besteden daarbij bijzondere aandacht aan de doelstellingen van het Pact 2020.

Om die ambitie waar te maken zal het Vlaams internationaal beleid zich toeleveren op volgende negen uitgangspunten en strategische doelstellingen.

Eerste hoofdstuk - Internationale politiek

1. Mondiale antwoorden op globale problemen

1.1. Voorrang voor het internationaal recht

Vlaanderen heeft een kleine en erg open economie. Het heeft daarom het grootste belang bij een stabiele internationale orde, en een wereld waarin conflicten worden beslecht op grond van internationaal aanvaarde rechtsregels. Het internationaal optreden van de Vlaamse Regering wil daarom voorrang geven aan universeel afgesproken spelregels en werkwijzen boven de traditionele machtslogica. De Vlaamse Regering kan daar zelf toe bijdragen door de standpunten die het inneemt te motiveren op grond van een internationale rechtslogica, door zelf in te staan voor een keurige omzetting en naleving van de internationale verdragen waartoe Vlaanderen zich heeft verbonden, en een strikte toepassing van VN-resoluties en -embargo's.

1.2. Samenwerking met internationale instellingen

Omdat mondiale problemen in toenemende mate mondiale antwoorden vergen zal het beleid van de Vlaamse Regering maximaal worden afgestemd op het bestaande VN-doelstellingenkader. Dit is bij uitstek reeds het geval waar het de doelstellingen betreft inzake duurzame ontwikkeling of armoedebestrijding (Millenniumdoelstellingen voor Ontwikkeling).

Waar mogelijk en aangewezen zal ik ook concretere vormen van samenwerking bepleiten met internationale organisaties. Deze internationale organisaties combineren in vele gevallen door hun VN-mandaat een grote legitimiteit met een grote deskundigheid en expertise.

Vlaanderen is binnen een aantal VN-organisaties actief op verschillende niveaus. Het heeft samenwerkingsakkoorden lopen met onder andere UNAIDS, de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) en UNESCO, en is het jongste decennium uitgegroeid tot een gerespecteerde donor, onder meer bij UNRWA. De financiële Trustfondsen die de Vlaamse Regering heeft geplaatst bij zowel de IAO als UNESCO hebben daarin een belangrijke rol gespeeld. Ik zal de besteding van de middelen in deze fondsen in de volgende jaren echter veel nadrukkelijker oriënteren op de realisatie van de doelstellingen van deze beleidsnota.

Een versterkte aanwezigheid van Vlaanderen in een aantal internationale organisaties impliceert ook een actieve deelname aan de bestuursorganen die de koers van de organisatie uitstippen.

len. Dit laatste veronderstelt daarenboven een zorgvuldige interdepartementale coördinatie op Vlaams niveau, en afstemming met Waalse, Duitstalige, Brusselse en federale collega's. Ik zal erop toezien dat het Departement internationaal Vlaanderen deze rol vakkundig opneemt.

Voor de periode 2009-2013 werd België verkozen tot lid van de Uitvoerende Raad van UNESCO. Aangezien de actieradius van UNESCO voornamelijk gemeenschapsbevoegdheden betreft, zal Vlaanderen – in overleg met de andere deelstaten – actief invulling geven aan dit Belgische lidmaatschap.

De Vlaamse UNESCO-Commissie, waarvan het secretariaat gehuisvest wordt binnen het Departement internationaal Vlaanderen, zal haar inhoudelijke expertise inzetten voor een kwaliteitsvolle invulling van dit mandaat.

Doordat België in de tweede helft van 2010 tevens het voorzitterschap van de Raad van de EU op zich neemt, zal Vlaanderen bij de coördinatie tussen de Europese lidstaten bij UNESCO - waarvan de meeste bevoegdheden Vlaams zijn – tevens een prominente rol krijgen toebedeeld.

1.3. Ondersteuning van de VN-promotoren in Vlaanderen

Een effectieve internationale rechtsorde vereist een breed maatschappelijk draagvlak voor de internationale samenwerking. Organisaties die binnen Vlaanderen het multilateralisme, de evolutie naar een wereldbestuur en de versterking van het VN-systeem promoten en uitdragen wil ik dan ook blijven ondersteunen.

In het bijzonder het stagefinancieringsprogramma voor jonge Vlamingen bij internationale organisaties is een efficiënt instrument om de vertrouwdheid met de werking van het multilateralisme, de Vlaamse betrokkenheid bij – en doorstroming naar – toonaangevende internationale organisaties te vergroten. Een herziening van dit programma heeft tot doel de mogelijkheden bij de internationale organisaties te vergroten en de modaliteiten ervan efficiënter te maken. Aan de contacten met de voormalige stagiairs zal de nodige aandacht worden besteed.

1.4. Respect voor de Rechten van de Mens

De Rechten van de Mens zijn een groeiend onderdeel van het internationaal recht. Ik geloof dat een betere naleving van de mensenrechten bijdraagt tot een democratischere, vreedzamere en veiligere internationale samenleving. De Vlaamse Regering moet daarom garant staan voor de naleving van de Rechten van de Mens in Vlaanderen – op de beleidsdomeinen die tot zijn bevoegdheid behoren – en de mensenrechten in rekening brengen in de activiteiten die het ontplooit in het kader van zijn internationaal beleid.

De parlementaire instemming met mensenrechtenverdragen is in dit verband een belangrijk aandachtspunt. Het internationale mensenrechtensysteem wint immers aan kracht naarmate meer staten door de verdragen gebonden zijn. Ik zal daarom onder meer volgende verdragen spoedig ter instemming aan het Vlaams Parlement voorleggen:

- *Het optioneel Protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing.* Dit protocol introduceert een mechanisme waardoor experts toegang krijgen tot instellingen waar van hun vrijheid beroofde personen verblijven (gevangenissen, psychiatrische instellingen, gesloten centra voor bijzondere jeugdzorg).
- *Het internationaal Verdrag voor de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijningen.* Dit is het jongste mensenrechtenverdrag van de Verenigde Naties, dat voorlopig nog niet in werking is getreden bij gebrek aan voldoende ratificaties.

- *Het facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.* Dit facultatief protocol stelt een interstatelijk en individueel klachtenmechanisme in voor de schendingen van deze rechten.

Naast de parlementaire instemming met dergelijke verdragen hecht ik ook het grootste belang aan een professionele rapportering over de uitvoering ervan in Vlaanderen. België – inclusief het Vlaamse beleid – zal medio 2011 worden onderworpen aan een rapportering in het raam van de elfde sessie van de Universal Periodic Review (UPR) van de VN-Mensenrechtenraad. Het Departement internationaal Vlaanderen wordt belast met de coördinatie van de voorbereiding van het rapport voor het luik over de Vlaamse bevoegdheden. In de zomer van 2010 zal ik hierover vervolgens een consultatie op gang brengen met het Vlaamse middenveld.

De blijvende tekenen van de grote rampen uit de twintigste eeuw zijn een continue oproep voor vrede en mensenrechten. In de aanloop naar de herdenking van “100 jaar Grote Oorlog” zal Vlaanderen, als één van de belangrijkste strijdtoneelen van de Eerste Wereldoorlog, samen met gelijkgezinde partners een Verklaring onderschrijven die getuigt van het besef dat oorlog en leed nog steeds niet zijn uitgebannen en dat respect voor internationaal recht en mensenrechten, samenwerking tussen volkeren, ontwapening en regionale integratie de sleutel blijven voor een betere toekomst. Het Departement internationaal Vlaanderen verzorgt ook de internationale component van het beleidsdomeinoverschrijdende herdenkingsproject.

In 2012 gaat *Kazerne Dossin, Memoriaal, Museum en Documentatiecentrum voor Holocaust en Mensenrechten* van start in en om de historische site in Mechelen waar 24.916 joden en 351 zigeuners verzameld en weggevoerd werden richting Auschwitz. Om die reden zal ons land in dat jaar het voorzitterschap waarnemen van de Taskforce for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research. De Vlaamse overheid zal bij dit voorzitterschap een voortrekkersrol spelen, wat ons de mogelijkheid biedt om de Vlaamse initiatieven rond herdenking en herinneringseducatie op een internationaal forum te presenteren.

2. De Europese Unie als “globale speler”

Een sterkere Europese Unie blijkt het beste antwoord op de talloze uitdagingen waarvoor de globale wereld ons stelt, een Unie vooral die in toenemende mate met één stem spreekt, en de belangen van Europa en de Europeanen opneemt in het gesprek met 's werelds belangrijkste grootmachten en handelsblokken. Het Vlaams internationaal beleid zal een verdergaande Europese integratie daarom blijven ondersteunen, en zich actief inschrijven in de EU-strategieën om de Europese slagkracht en internationale competitiviteit te vergroten.

2.1. Een sterke bijdrage tot het Belgisch EU-Voorzitterschap

België neemt tijdens het tweede semester van 2010 het voorzitterschap op van de Raad van de Europese Unie. Voor de eerste keer kadert het Belgische EU-voorzitterschap in een zogeheten team- of trio-voorzitterschap samen met Spanje (eerste semester 2010) en Hongarije (eerste semester 2011), dat loopt over een periode van 18 maanden.

Dit voorzitterschap vormt in de komende jaren de belangrijkste Europese uitdaging voor de Vlaamse Regering. Net zoals tijdens het vorige Belgisch voorzitterschap (2001), speelt Vlaanderen immers een actieve rol binnen het Belgische EU-voorzitterschap. Daarbij zal bijzondere aandacht gaan naar de beleidsvelden Landbouw en Visserij, Leefmilieu, Onderwijs, Jeugd en Sport,

waarvoor Vlaanderen zal optreden als Belgisch voorzitter. Tevens zal dat jaar aandacht gaan naar het Europese jaar voor de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting.

Het EU-voorzitterschap brengt voor Vlaanderen zowel verantwoordelijkheden als kansen mee. Zo is het voorzitterschap verantwoordelijk voor de organisatie van een hele reeks formele en informele vergaderingen. Men staat als voorzitter ook mee in voor de agendering van de verschillende dossiers en men zal daarbij een bemiddelingsrol moeten spelen om vooruitgang te boeken. Een gedegen inhoudelijke en logistieke voorbereiding zijn dus van groot belang.

Het EU-voorzitterschap biedt de unieke kans om Vlaanderen internationaal op een positieve manier onder de aandacht te brengen. Dit moet ondersteund worden door een doeltreffende communicatie, met aandacht voor wat Vlaanderen te bieden heeft op onder meer cultureel vlak.

Het voorzitterschap is tevens een uitstekende aanleiding om Europa dichterbij de burger te brengen en vice versa. Een grotere betrokkenheid van de modale Vlaming bij het Europese gebeuren wordt als een belangrijk aandachtspunt naar voren geschoven, net zoals de ambitie om te komen tot een duurzaam voorzitterschap, zowel op organisatorisch als op inhoudelijk vlak.

2.2. Verdere Europese integratie

Vanuit de optiek van de noodzaak van een verdere Europese integratie voor het vergroten van de slagkracht van de Europese Unie zal het Vlaams buitenlands beleid deze integratie blijven ondersteunen. Het Lissabonverdrag heeft een stap gezet in het verhogen van deze slagkracht door onder meer de uitbreiding van de gekwalificeerde meerderheidstemming in de Raad en het invoeren van de vereenvoudigde verdragsherzieningsprocedures.

Het Vlaams buitenlands beleid zal in de mate van het mogelijke ter gelegenheid van de implementatie van het verdrag aansturen op een efficiënte vertaalslag van deze institutionele wijzigingen en vernieuwingen.

Na de inwerkingtreding van het Lissabonverdrag, zal de Europese Unie zich toeleggen op het beleid en zullen institutionele wijzigingen van de agenda worden geweerd. Alleen in punctuele dossiers zal de versterking van de invloed van de Commissie kunnen worden verwezenlijkt. Voorts streeft de Vlaamse Regering naar het efficiënt gebruik van de nieuwe vereenvoudigde verdragsherzieningsprocedures en het ijveren voor een introductie van een echt meerlagig bestuur in de EU.

2.3. Een competitievere Europese Unie

De slagkracht van de EU in de wereld hangt niet alleen samen met een efficiëntere interne besluitvormingscapaciteit, maar even goed met de performantie en internationale competitiviteit van de Europese economie. In dat opzicht zijn de vernieuwing van de Lissabonstrategie, de versterking van de interne markt, en de verbeterde uitvoering van de Europese regelgeving cruciaal.

De vernieuwing van de Lissabonstrategie zal de agenda van de komende legislatuur sterk kleuren. Bruggen slaan tussen Vlaanderen in Actie en het Pact 2020 en de Europese accenten in de post-Lissabonstrategie is daarom een prioriteit. Deze processen lopen onafhankelijk van elkaar, maar zijn niettemin nauw met elkaar verweven. In de vernieuwde Lissabonstrategie blijft een koppeling en afstemming met de strategie duurzame ontwikkeling van belang om de synergie tussen economische, sociale en ecologische objectieven verder te versterken. De essentiële uitdaging daarbij is om de ontwikkeling van een efficiënte en innovatieve economie te combineren

met effectieve antwoorden op sociale en ecologische bezorgdheden. Het beleid van de Vlaamse Regering wil zich ten volle inschrijven in de Europese post-Lissabonstrategie.

Eind 2009 verstrijkt de omzettingstermijn van de Europese Dienstenrichtlijn. De nieuw samengestelde Europese Commissie zal van de correcte toepassing van deze richtlijn allicht een prioriteit maken, met het oog op de versterking van de interne marktwerking. De intra-Europese concurrentie op de dienstenmarkt zal daardoor verscherpen, en de diverse Europese dienstensectoren internationaal competitiever maken. Ik zal daarom toezien op een passende omzetting en correcte toepassing van deze richtlijn in de Vlaamse regelgeving.

Cruciaal in deze EU-legislatuur zijn de gesprekken over het toekomstig financieel kader van de Europese Unie (post-2013), waar het budget van de EU en de verdeling binnen de verschillende begrotingsposten wordt afgesproken. Sterk verbonden met de discussie over het financiële kader is de discussie over de toekomst van het cohesiebeleid na 2013. Met dit beleid dat, via het Europees Sociaal Fonds en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling investeert in infrastructuur en menselijk kapitaal, wil de Europese Unie zowel de interne cohesie op sociaal, economisch en territoriaal vlak als haar positie op de wereldmarkt versterken. Ook hierover zal ik tijdig een gemotiveerd en goed onderbouwd standpunt laten voorbereiden, dat door de voltallige Vlaamse Regering wordt gedragen.

Ook een betere omzetting en uitvoering van EU-regelgeving is essentieel om het concurrentievermogen van Europa in een snel veranderende wereld te handhaven. Immers, indien EU-wetgeving niet correct in de lidstaten wordt toegepast, wordt het doel van die wetgeving niet gerealiseerd en blijven belemmeringen bestaan. De Vlaamse Regering zal daarom in eerste instantie de Europese regelgeving en beleidsvoering nauwgezet en proactief opvolgen. Een proactieve aanpak ten aanzien van nieuwe regelgeving moet de Vlaamse Regering in staat stellen zich optimaal voor te bereiden op nieuwe regelgeving en om de richtlijnen beter en sneller om te zetten.

De Vlaamse afvaardiging bij de Permanente Vertegenwoordiging (PV) van België bij de Europese Unie speelt een sleutelrol in de proactieve opvolging van het Europese gebeuren. Gegeven het belang dat de Vlaamse Regering aan de Europese Unie hecht, verbindt zij zich ertoe deze Permanente Vertegenwoordiging (PV) bij de Europese Unie te versterken door in elk van de beleidsdomeinen voor een personeelsafvaardiging te zorgen. Het EU-voorzitterschap moet ook dienen als een impuls voor een verdere bewustmaking van de Vlaamse administratie van het belang van het Europese beleidsniveau.

2.4. Een sterkere alignering op het extern beleid van de Europese Unie

Als het Verdrag van Lissabon in werking treedt, zal dat meerdere praktische gevolgen hebben op de organisatie van het extern beleid van de Europese Unie. De creatie van de versterkte post van 'Hoge Vertegenwoordiger' voor buitenlandse betrekkingen en het veiligheidsbeleid, die tegelijkertijd vice-voorzitter is van de Commissie, zal het externe beleid van de Unie meer samenhang en zichtbaarheid verlenen. Deze figuur zal ook over een Europese Dienst voor extern optreden kunnen beschikken. Over hoe deze dienst precies vorm zal krijgen, bestaat momenteel geen volstreekte duidelijkheid. Ik zal deze ontwikkelingen echter van nabij opvolgen, met oog voor de specifieke relevantie ervan voor het internationaal beleid van de Vlaamse Regering en de mogelijke integratie van Vlaamse diplomaten.

Eveneens met het oog op de toenemende samenhang van het Europees extern optreden is het van belang dat de diverse lid- en deelstaten van de Unie hun eigen internationaal beleid afstemmen op of een plaats geven in het gemeenschappelijk Europees buitenlands beleid, dat gezamenlijk werd uitgestippeld. Wat de Vlaamse Regering betreft is dat actueel het meest rele-

vant voor haar activiteiten en programma's met betrekking tot Centraal en Oost-Europa (het EU-Nabuurshipsbeleid, het Oostelijk Partnerschap), het internationaal ondernemen (Europees Handelsbeleid) en de samenwerking met landen van Zuidelijk Afrika (EU-Afrika-Strategie). Wat de laatste twee betreft, wordt verwezen naar de hoofdstukken 2 en 3 van deze beleidsnota.

2.4.1. Centraal- en Oost-Europa

De afgelopen vijftien jaar was de samenwerking met de landen van Centraal- en Oost-Europa een speerpunt in het buitenlands beleid van Vlaanderen. Deze samenwerking was aanvankelijk o.m. gericht op de begeleiding van deze landen in de overgang naar een democratie en een vrijemarkteconomie, later vooral vanuit een pre-toetredingsstrategie tot de EU. Twintig jaar na de val van de Berlijnse Muur en het IJzeren Gordijn, en enkele jaren na de EU-toetreding van de tien Vlaamse verdragspartners stelt zich de vraag naar de noodzaak van de voortzetting van een specifiek ondersteuningprogramma voor de landen uit Centraal- en Oost-Europa.

Op grond van een evaluatie van de doelstellingen van het actuele Programma Centraal- en Oost-Europa, zullen op korte termijn beslissingen worden genomen met betrekking tot een eventuele beleidsbijsturing.

2.4.2. Nieuwe focus op de Westelijke Balkan en nieuwe buurlanden van de EU

De Vlaamse Regering pleit echter voor continuïteit op het niveau van de beleidsdoelstellingen, en wil ook in de toekomst blijven bijdragen tot de opbouw van stabiliteit en welvaart aan de oostelijke grens van de Europese Unie. Zoals aangekondigd in het regeerakkoord zal daarbij een nieuwe focus worden gelegd op het gebied van de Westelijke Balkan en de nieuwe buurlanden van de Unie in het Oosten.

Ik zal dan ook een plan neerleggen voor de uitwerking en ondersteuning van aangepaste vormen van samenwerking met beide regio's. De speerpunten en modaliteiten van deze samenwerking zullen worden vastgesteld op grond van de lokale behoeften en de beschikbare expertise in Vlaanderen, en zullen nadrukkelijk worden afgestemd op de diverse steunmaatregelen die zijn voorzien via het EU-nabuurshipsbeleid voor deze gebieden.

3. Subsidiariteit en culturele verscheidenheid

3.1. Grensoverschrijdende samenwerking

Vlaanderen heeft een traditie inzake subsidiariteit, en een lange geschiedenis van sterk lokaal verankerd bestuur, dicht bij de burger. Het meest nabije buitenland bevindt zich logischerwijze in de aangrenzende regio's: Zuid-Nederland, Noord-Frankrijk en de regio Aken.

De samenwerking met Nederland blijft een prioriteit en wordt verder versterkt.

Met Nord-Pas de Calais bestaan diverse vormen van grensoverschrijdende samenwerking, volgens de opties die werden neergelegd in de Strategienota Vlaanderen-Frankrijk uit 2008. In tegenstelling tot de samenwerking met Nederland, waar de samenwerking gebeurt op lokaal en provinciaal vlak, neemt de Vlaamse overheid hier zelf deel aan het partnerschap. De meest innovatieve samenwerkingsverbanden met Noord-Frankrijk betreffen de creatie van de Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) Eurometropool Lille-Kortrijk-Tournai

en de EGTS West-Vlaanderen/Flandre-Dunkerque-Côte d'Opale. De actuele samenwerking met Noord-Frankrijk dekt vooral de problematiek van grensoverschrijdende transportverbindingen, ruimtelijke planning, en tewerkstelling, en heeft ook oog voor de ondersteuning van het Nederlands in Noord-Frankrijk.

Momenteel lopen reeds actieve vormen van grensoverschrijdende samenwerking met de Zuid-Nederlandse provincies en de Nederlandse grensgemeenten, zowel op microniveau tussen gemeenten (Baarle) als in ruimere regio's, zoals de regio Scheldemond. De Euregio Maas-Rijn, die naast Vlaamse en Nederlandse besturen ook partners uit Duitsland, Wallonië en de Duitstalige Gemeenschap omvat, bevindt zich in een fase van omvorming tot een EGTS. Vlaanderen wil ook voor deze verschillende initiatieven een faciliterende rol spelen.

Het nieuwe juridische instrument van de EGTS gaf de jongste jaren een nieuwe dynamiek aan de grensoverschrijdende samenwerking binnen Europa. Toch biedt de EGTS nog geen oplossing voor alle problemen waarmee lokale besturen worden geconfronteerd als zij grensoverschrijdend willen samenwerken. Daarom blijft Vlaanderen zowel in de verschillende samenwerkingsverbanden als binnen Benelux, Raad van Europa en Europese Unie verder werken aan praktische oplossingen voor de problemen die door het bestaan van grenzen worden veroorzaakt.

3.2. Samenwerking via de Benelux

Recentelijk heeft Vlaanderen zijn positie in Beneluxverband versterkt. Het nieuwe Beneluxverdrag dat op 17 juni 2008 werd ondertekend, heeft, samen met het intra-Belgische samenwerkingsakkoord dat naar aanleiding daarvan werd gesloten, de betrokkenheid en de inspraak van Vlaanderen in de werking van de Benelux vergroot. Vlaanderen zal hiermee gewapend zijn om de Benelux als instrument en als bondgenootschap binnen de verruimde Europese Unie in te zetten voor de domeinen waarvoor de deelstaten bevoegd zijn. Ik zal proactief met de Beneluxpartners samenwerken om een concrete invulling te geven aan de onderlinge samenwerking en om dit samenwerkingsverband als hefboom te gebruiken om onze belangen binnen een uitdagende Europese Unie te verdedigen.

3.3. Versterking van de rol van deelstaten in de Europese Unie

De Vlaamse Regering pleit voor een van onderuit opgebouwde Europese Unie, en gelooft dat de deelstaten een belangrijke brugfunctie kunnen vervullen tussen de EU en haar burgers.

Om dit doel te bereiken zal Vlaanderen blijven inzetten op een versterkte samenwerking met andere deelstaten binnen de EU, die met Vlaanderen dezelfde agenda delen. Bilaterale samenwerking bestaat met sterke Europese deelstaten, en is vooral gericht op de uitwisseling van expertise, ervaring en best practises op allerlei vlak. Multilaterale samenwerking via netwerken als REGLEG bestaat met quasi alle deelstaten van Europa, en draait vooral rond de gezamenlijke agenda om de institutionele erkenning en invloed van de deelstaten in de Europese constructie te vergroten.

Deze gezamenlijke inspanningen hebben geleid tot een aantal stappen voorwaarts die werden verankerd in het Verdrag van Lissabon. Voor Vlaanderen zal de uitdaging er vooral in bestaan om de nieuwe regionale verworvenheden – niet in het minst de subsidiariteitstoets en de uitdrukkelijke erkenning van de constitutionele realiteit van de lidstaten, daarin begrepen de regio's met wetgevende bevoegdheden - uit het Verdrag van Lissabon optimaal te benutten als hefboom om actiever deel te nemen aan het Europese beleidsproces en om verworven bevoegdheden te doen respecteren. Indien dit verdrag niet in werking zou treden, zal de Vlaamse Regering deze en andere elementen ter versterking van de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel blijven

bepreiten, zoals de rechtstreekse toegang van subnationale overheden tot het Europese Hof van Justitie.

Vlaanderen blijft de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie met betrekking tot de rol van de regio's met wetgevende bevoegdheden en het subsidiariteitsbeginsel opvolgen. Vlaanderen heeft daarbij in het bijzonder oog voor de hangende procedures waar principiële zaken met betrekking tot regionale belangen in het geding zijn en bestudeert waar kan worden aange-stuurd op het indienen van ondersteunende memories.

Met betrekking tot de versterkte rol van het Comité van de Regio's, onder meer via de toegang die het krijgt tot het Hof van Justitie voor inbreuken op het subsidiariteitsprincipe en via een uitbreiding van de domeinen van verplicht advies van het Comité, zal Vlaanderen erop aansturen dat deze nieuwe instrumenten ten volle worden benut en niet beknot worden. Het uittekenen door het Comité van de Regio's van een interne beslissingsprocedure met het oog op het instellen van procedures voor het Hof zal door Vlaanderen aandachtig worden opgevolgd.

3.4. Meer wegen op de Europese besluitvorming

De ambitie om meer te wegen op de Europese besluitvorming vergt niet alleen institutionele démarches, maar vooral ook een sterkere Europese reflex in het beleidsproces, goed werkende interne coördinatiemechanismen, en de capaciteit om tijdig en alert gebruik te maken van de beschikbare beïnvloedingskanalen.

Tijdens de voorbereiding van EU-regelgeving moet in een zo vroeg mogelijk stadium met een gecoördineerd en coherent Vlaams standpunt ingespeeld worden op het Europese besluitvormingsproces. Dit dwingt tot meer inspanningen op het vlak van EU-coördinatie binnen de Vlaamse overheid. Ik zal dan ook de rapportering van cruciale EU-dossiers aan de Vlaamse Regering hertekenen, zodat al van voor het eigenlijke regelgevende initiatief van de Commissie prioritaire dossiers worden gedetecteerd en dossierfiches worden opgemaakt. De rol van het Departement internationaal Vlaanderen en de Vlaamse Vertegenwoordiging bij de EU staat hierbij als integrator centraal. De creatie van nieuwe overlegfora zal werk maken van een versterkte intra-Vlaamse coördinatie. Deze hertekening moet leiden tot een betere en snellere omzetting en toepassing van EU-regelgeving. Tegelijk stimuleert deze een analyse van de haalbaarheid van Vlaamse standpunten en de houdbaarheid van binnenlands beleid tegen de achtergrond van geldend en voorgenomen EU-beleid en regelgeving ('EU-proof').

Meer wegen op de Europese besluitvorming veronderstelt ook dat het Vlaamse middenveld goed op de hoogte is van Europese beleidsbeslissingen en dat het de implicaties ervan voor hen ook kenbaar maakt aan de Vlaamse overheid. Voor het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (vleva) is bij deze informatieverspreiding een belangrijke rol weggelegd.

3.5. Culturele diversiteit en internationale handelsverdragen

Vlaanderen is niet groot en maakt deel uit van een relatief kleine taalgemeenschap. De verdediging van de positie van het Nederlands in Europa blijft dan ook een prioriteit en de Vlaamse Regering zal een voortrekkersrol blijven vervullen op het gebied van het gebruik van het Nederlands binnen de Europese instellingen. Onze taal en cultuur kunnen slechts gedijen in een wereld die openstaat voor de diversiteit van cultuuruitingen. Samen met gelijkgestemde partners zal de Vlaamse Regering daarom ook een punt blijven maken van het respect voor de culturele verscheidenheid.

Culturele en audiovisuele diensten vormen een gevoelige sector die in het kader van de vrijmaking van de wereldhandel voor Vlaanderen van bijzonder belang is. In die optiek zal ik garanderen dat de dubbele natuur van culturele en audiovisuele goederen en diensten (intrinsieke culturele waarde enerzijds en economische waarde anderzijds) wordt gerespecteerd in het kader van het internationaal handelsbeleid. Er zal worden op toegekeken dat in de Protocollen voor Culturele Samenwerking – onderscheiden van, maar toch gekoppeld aan vrijhandelsakkoorden – de bijzondere positie van culturele goederen en diensten gevrijwaard wordt, en dat een gepaste bescherming wordt geboden. De protocollen dienen elk afzonderlijk te worden geëvalueerd op hun overeenstemming met de principes van het UNESCO-Verdrag betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen en met het oog op het bewaren van een coherent Vlaams internationaal beleid. Afhankelijk van de betrokken handelspartner(s) kan per protocol de handelsmarge worden ingevuld. De input verkregen uit frequent en uitvoerig overleg met de sectoren is een belangrijk element in het bepalen van deze marge.

3.6. Internationale culturele uitwisseling en dialoog

Bijdragen tot de diversiteit van het culturele leven in de wereld impliceert ook het uitdragen van het Vlaamse en/of Nederlandse culturele erfgoed en artistieke productie in het buitenland. Daarom wil ik een actieve Vlaamse internationale culturele aanwezigheids- en uitwisselingspolitiek stimuleren.

In de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking zijn de Commissie Cultureel Verdrag (CVN) en deBuren belangrijke actoren. In 2008 bestond CVN 10 jaar en eind 2008 liep de Nederlandse subsidietermijn voor deBuren af. Een en ander was een goede aanleiding om de werking van beide organisaties te evalueren. Deze evaluatie vond plaats in opdracht van de Vlaamse en Nederlandse bewindslieden, bevoegd voor buitenlands beleid en cultuur. Een extern bureau verrichtte de evaluatiewerkzaamheden. Ik zal in overleg treden met de andere bevoegde Vlaamse en Nederlandse bewindslieden met het oog op een analyse van de vaststellingen en de aanbevelingen van het evaluatierapport. Op basis van de gedane bevindingen zullen de rollen van CVN en deBuren herijkt worden voor de komende periode.

Ter uitvoering van het verdrag van 1995 met Nederland zal ik blijven streven naar zinvolle vormen van gezamenlijke Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking in derde landen. Succesvolle gezamenlijke experimenten zullen waar mogelijk ondernomen worden. Ook de ondersteuning van het Nederlands-Vlaams Instituut te Caïro kan hier als voorbeeld dienen. Het Centrum - een samenwerkingsverband tussen zeven universiteiten in Nederland en Vlaanderen – heeft als doel zijn onderwijs- en onderzoeksactiviteiten te internationaliseren, en de Nederlandse en Vlaamse cultuur te promoten in het Midden-Oosten. Ook de werking van de Anna Lindh Stichting voor de Dialoog tussen Culturen, met specifieke focus op het Middellandse-Zeegebied, zal ik de volgende jaren financieel blijven ondersteunen.

We ondersteunen het Centrum voor Mexicaanse Studiën – gehuisvest door de Universiteit Antwerpen, dat bijdraagt tot de academische en culturele uitwisseling tussen Vlaanderen en Mexico en tot de naambekendheid en de reputatie van Vlaanderen in Mexico.

Vlaanderen maakt zich ook klaar om tastbaar aanwezig te zijn op het 3de Universeel Forum der Culturen in Valparaiso, Chili, van oktober tot november 2010. Dit Universeel Forum zal het belangrijkste cultureel evenement worden op het zuidelijk halfrond in 2010. De Vlaamse deelname kan enerzijds de resultaten van 15 jaar samenwerking tussen Vlaanderen en Chili in de verf zetten, en anderzijds toelaten om een eventuele kandidatuur voor de organisatie van een toekomstige editie van het Universeel Forum der Culturen te overwegen.

In het kader van de uitvoering van het akkoord tussen Vlaanderen en Frankrijk op het gebied van cultuur, onderwijs, taal en wetenschappen, wordt in 2010 een nieuw driejarig werkprogramma overeengekomen met tal van uitwisselingen en acties die de samenwerking binnen deze beleidsdomeinen versterken. Zowel in het raam van de uitvoering van de bilaterale verdragen, als vanuit de diverse Vertegenwoordigingen van de Vlaamse Regering in het buitenland zullen grote culturele evenementen ter plaatse ondersteund worden, die de Vlaamse internationale uitstraling en imago ten goede komen.

3.7. Promotie van de Nederlandse taal via de Nederlandse Taalunie

De promotie van het Nederlands wordt doorgevoerd in samenwerking met Nederland en Suriname in het kader van de Nederlandse Taalunie, een beleidsorganisatie waarin samengewerkt wordt op het gebied van de Nederlandse taal, taalonderwijs en letteren. Mijn administratie en de Vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering in Den Haag zullen actief participeren aan de "Werkgroep taalgedragsregels" van de Nederlandse Taalunie, waaraan ook de Nederlandse ministeries van Onderwijs en Buitenlandse Zaken deelnemen.

4. Een verantwoord vergunningsbeleid inzake wapenhandel

Er bestaat een aantoonbaar verband tussen de beschikbaarheid en de verspreiding van wapens in de wereld, en de kans op een gewapend conflict. De Vlaamse Regering wil dan ook een verantwoord beleid voeren inzake de vergunning van de in-, uit- en doorvoer van strategische goederen, in overeenstemming met de Europese en internationale regels en gedragscodes terzake.

4.1. Nieuw decreet

Het Vlaamse wettelijke kader wordt gestoeld op de Europese gedragscode. Conform deze gedragscode is het Vlaamse beleid inzake uitvoer van wapens gebaseerd op een aantal criteria, waarbij naast economische, politieke, juridische en technische maatstaven ook bijzondere aandacht gaat naar ethische criteria. De controle op in-, uit- en doorvoer van militair materieel en wapens is momenteel nog geregeld door federale wetgeving, met name de wet van 5 augustus 1991. Gelet op de aard van deze goederen en het gebruik ervan, brengt de controle op transacties van dergelijke goederen een bijzondere verantwoordelijkheid met zich mee. Het is dan ook van essentieel belang dat de wetgeving die deze bevoegdheid regelt in lijn is met de werkelijkheid van vandaag, en kan beantwoorden aan een degelijke beheersing van de huidige veiligheidsproblemen. In het streven naar een doeltreffende controle op de overdracht van militair materieel, en om deze controle in lijn te brengen met de economische realiteit en veiligheidsbepinningen, stelt de Vlaamse Regering zich tot doel om de huidige reglementering te actualiseren via een nieuw decreet.

Bij de opmaak van dit decreet zullen gemeenschappelijke Europese normen (o.a. de Europese gedragscode) mee in rekening genomen worden. Hierbij vormt het Europees kader de mogelijkheid bij uitstek om een nieuwe controletoeets te ontwikkelen, met aandacht voor een evenwichtige en verantwoorde afweging van ethische, economische en veiligheidselementen. Vlaanderen zal ook bijdragen aan de Belgische onderhandelingspositie bij de uitwerking van het toekomstige Wapenhandelsverdrag van de Verenigde Naties.

4.2. Implementatie van de Verordening voor producten en technologie voor tweërlei gebruik

Sinds 27 augustus 2009 is de Europese verordening 428/2009 van de Raad van 5 mei 2009 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van producten voor tweërlei gebruik in werking getreden, dit als vervanging van de verordening 1334/2000.

De nieuwe verordening actualiseert niet alleen de lijst van goederen en technologieën voor tweërlei gebruik, maar brengt ook een aantal nieuwe maatregelen aan die verbetering brengen in het exportcontrolebeleid. Als gevolg van deze nieuwe verordening zal de Vlaamse Regering een aantal bepalingen en besluiten moeten vaststellen, die in een wettelijk kader zullen worden gegoten. Dit zal gebeuren in nauw overleg met alle gewestelijke en federale instellingen die betrokken zijn bij het streven naar communautaire en internationale veiligheid en die de strijd tegen de proliferatie van chemische, biologische en nucleaire wapens als gemeenschappelijk doel hebben.

4.3. Implementatie van de “Chemical Weapons Convention”

De “Overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens” (hierna het CWC-verdrag) werd gesloten in Parijs op 13 januari 1993. De bedoeling van het CWC-verdrag is een universeel instrument te ontwikkelen om het gebruik en de verspreiding van chemische wapens aan banden te leggen. De ratificatie van het CWC-verdrag werd in 1996 gefinaliseerd door wetgevende akten van de Belgische federale staat en de gewesten. Het CWC-verdrag zelf is in werking getreden op 29 april 1997.

Gelet op de bevoegdheid van de Vlaamse overheid inzake de controle op in-, uit- en doorvoer van chemische wapens, werd een samenwerkingsakkoord gesloten tussen de drie gewesten en de federale staat, waardoor de bepalingen van het CWC-verdrag in de Belgische rechtsorde worden geïmplementeerd. Bepaalde verplichtingen uit dit CWC-verdrag die het samenwerkingsakkoord oplegt aan de gewesten, zijn echter onvoldoende duidelijk om onmiddellijk toepasbaar te zijn. De gewesten en de federale staat hebben zich tot doel gesteld om deze normen gezamenlijk te preciseren via uitvoeringsbesluiten of andere maatregelen.

4.4. Investeren in “outreach”

De controle op de uitvoer van producten neemt sinds 11 september 2001 wereldwijd toe. Om de toegang van bepaalde landen tot strategische producten te ontzeggen of te controleren, worden er op internationaal vlak afspraken gemaakt om de transacties van dergelijke producten aan een vergunningsplicht te onderwerpen. Resolutie 1540/2004 van de VN-Veiligheidsraad, die aan de basis van deze controles ligt, roept de lidstaten verder op geschikte manieren te ontwikkelen om samen te werken met de industrie en het publiek en hen te informeren over hun verplichtingen inzake exportwetgeving.

Om de relevante actoren in Vlaanderen bewust te maken van dergelijke afspraken, zal aandacht worden besteed aan de sensibilisering van het Vlaamse bedrijfsleven inzake exportcontrole en de rechten en plichten die dit met zich meebrengt.

Tweede hoofdstuk - Internationaal economisch beleid

5. Een sterkere internationalisering van de Vlaamse economie

Internationaal ondernemen is een cruciale groeimotor voor de economie. Dit geldt zeker en vast voor Vlaanderen, dat met een uitvoerratio van meer dan 100% een sterk geïnternationaliseerde economie heeft. Vlaanderen is goed voor vier vijfden van de totale Belgische goederenhandel, die op zijn beurt de op zeven na grootste ter wereld is. Onze belangrijke geografische ligging, onze vermaarde transportinfrastructuur en ons vrij ondernemersklimaat maken van Vlaanderen een open en internationale economie.

Om sterker te staan in een competitievere internationale omgeving moet de Vlaamse economie zich actiever en zonder schroom begeven op de wereldmarkt. Door buitenlandse markten te veroveren en buitenlands kapitaal en knowhow aan te trekken wordt onze positie versterkt. De Vlaamse Regering stelt zich tot doel om het Vlaamse aandeel in de wereldexportmarkt te vergroten. Zij wil ook het aantal Vlaamse internationaal actieve bedrijven opkrikken en meer internationale investeringen binnenhalen. Daarbij zal een bijzondere focus worden gelegd op de snel(st) groeiende economieën, en op een aantal toekomstgerichte en innovatieve speerpuntsectoren, zonder daarbij echter de belangrijke traditionele afzetmarkten en sectoren te verwaarlozen.

Vlaanderen in Actie (ViA) heeft duidelijk gemaakt dat internationaal ondernemen naast innovatie een essentiële component is om van Vlaanderen een Europese topregio te maken. Om te voldoen aan de doelstellingen en doorbraken uit het ViA-plan is er nood aan een ambitieus beleid inzake internationaal ondernemen, waarin duidelijke keuzes gemaakt worden. Vanuit haar bevoegdheid over het afzet- en uitvoerbeleid, en over de internationale component van haar interne bevoegdheden, beschikt Vlaanderen over de ruimte om eigen beleid te voeren op maat van haar economie, waarin we zelf initiatieven kunnen nemen en projecten kunnen uitvoeren.

5.1. Verdubbeling van het aantal exporterende KMO's

Vlaanderen heeft geen andere optie dan ambitieus te zijn. Internationaal ondernemen is bijzonder belangrijk voor een kleine en open economische regio als Vlaanderen. Vlaamse bedrijven die focussen op duurzame groei, moeten over de grenzen heen kijken. Dat geldt zeker ook voor de Vlaamse KMO's. Continu innoveren, berekende risico's nemen en internationaliseren: dat zijn de pijlers van succesvolle bedrijven.

Recent onderzoek wijst uit dat ongeveer een kwart van de Vlaamse KMO's internationaal actief is, hetzij door in te voeren, hetzij door uit te voeren, hetzij door beide activiteiten. Dit geldt zowel voor de dienstensector als voor de nijverheid. Een groot deel van de bedrijven heeft echter nooit overwogen om te internationaliseren. Ook blijkt de kennis van de ondersteuningsmechanismen van de Vlaamse overheid ontoereikend te zijn bij de vele bedrijven. Het is met andere woorden een absolute prioriteit om de bedrijven te informeren over enerzijds de meerwaarde van het internationaal ondernemen en anderzijds de ondersteuning die de Vlaamse overheid in dit kader biedt. Het is hier echter ook van belang om de verschillende partners ten volle te betrekken die samen met de Vlaamse overheid de Vlaamse bedrijven ondersteunen in hun werking: bedrijfsgroeperingen, belangengroepen, ...

Omdat vele KMO's niet over de mogelijkheden beschikken om hun internationaliseringsproces op autonome wijze in te zetten, zal specifiek ingezet worden op gepaste ondersteuning. Zo richt het financiële instrumentarium van Flanders Investment & Trade (FIT) zich hoofdzakelijk op KMO's. FIT zal ook blijven participeren in de KMO-ondernemingsportefeuille, het laagdrempelig internetplatform waar bedrijven advies kunnen inkopen bij erkende adviesinstanties.

FIT vormt het aanspreekpunt bij uitstek voor alle Vlaamse bedrijven die internationaal actief zijn of dit willen worden. Om het aantal internationaal actieve bedrijven te verhogen is het essentieel om meer maatwerk te bieden bij de dienstverlening van FIT. De ondersteuning moet evolueren naar een individuele begeleiding en opvolging van de bedrijven. Eenzelfde standaardaanpak volstaat immers niet voor een groot aantal bedrijven die bepaalde concrete noden hebben of in welbepaalde niches operationeel zijn.

De vraag naar maatwerk is gegrond in het feit dat er nog heel wat onbenut potentieel is bij bepaalde types bedrijven en activiteiten. Deze moeten dan ook van een bijzondere aandacht genieten. De bestaande focus op ondernemingen die nieuw zijn in het internationaliseringsproces (New To Exports; NTO's) en op hoogtechnologische ondernemingen (HTO's) zal daarom versterkt worden.

Snelgroeiende bedrijven en *born globals* zijn snel op diverse markten tegelijk actief en halen op korte termijn een grote meerwaarde uit het internationaal ondernemen. Deze snelle groei vraagt om een gedegen individuele ondersteuning.

Ook de internationale economische valorisatie van de Vlaamse creatieve industrie is een grotendeels onaangeroerde bron van meerwaardecreatie. Maatwerk vraagt om specifieke kennis. Die wordt binnen FIT opgebouwd door o.a. de werking van de technologieattachés, de adviseurs internationaal ondernemen, de adviseurs exportvaardigheden, de productmanagers of door extra onderzoeksprojecten in te dienen bij kenniscentra zoals de Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek en FlandersDC.

Naast het geboden maatwerk door FIT blijft de basisdienstverlening laagdrempelig voor alle Vlaamse bedrijven: toegankelijk, snel en klantvriendelijk. De dienstverlening blijft daardoor voldoen aan de noden en verzuchtingen van onze bedrijven. Daarnaast wordt de efficiëntie bevorderd en de administratieve rompslomp vermeden door bijvoorbeeld de subsidiedossiers volledig elektronisch te laten verlopen, en slechts één jaarlijkse oproep voor projecten van bedrijfsgroeperingen te organiseren.

Niettegenstaande ze vaak wel bewust zijn van de baten van het internationaal ondernemen krijgen bedrijven vaak te kampen met allerhande belemmeringen, zowel interne (zoals een gebrek aan financiële middelen of managementcapaciteit) als externe hindernissen (zoals tarifaire en niet-tarifaire barrières). Via het Gemeenschappelijke Externe Handelsbeleid dat de Europese Unie voert en waaraan Vlaanderen actief participeert, kunnen externe handelsbarrières in derde landen weggewerkt worden. FIT verlaagt voor Vlaamse bedrijven ook de drempel om nieuwe markten te betreden, door het geven van informatie en actieve begeleiding. Vlaanderen zal er over waken dat ontwikkelingslanden de nodige beleidsruimte behouden om binnenlandse regelgeving uit te werken om een sociaal en milieubeleid te voeren.

5.2. Vergroten van het Vlaamse export-marktaandeel

Hoewel ons land nog steeds de op zeven na grootste uitvoerder is ter wereld, daalt ons marktaandeel in de wereldhandel gestaag, net als dat van de rest van de top-10. Deze achteruitgang is

grotendeels te wijten aan de opkomst van de snelgroeiende markten, waarvan het aandeel in de wereldexportmarkt tien jaar geleden aanzienlijk kleiner was dan nu.

Om van Vlaanderen in 2020 een Europese topregio te maken heeft het Pact 2020 zich tot doel gesteld om het in de voorbije tien jaar verloren marktaandeel tegen 2020 te herwinnen. Om dit te verwezenlijken moet de economische aanwezigheid vooral in snelgroeiende markten op alle mogelijke manieren verhoogd worden. Deze markten zijn, vergeleken met de geïndustrialiseerde landen, vaak minder verzadigd en bieden heel wat potentieel voor de Vlaamse bedrijven. Dit betekent niet dat andere, meer traditionele, markten uit het oog verloren mogen worden. Het Vlaamse marktaandeel in onze buurlanden en andere mature markten moet minstens geconsolideerd worden.

Marktaandeel kan enkel verworven worden met competitieve producten. Innovatie is dus ook hier van groot belang. Vernieuwende en innovatieve goederen en diensten zullen gemakkelijker een plaats op de wereldmarkt kunnen veroveren. Daarom zal gezorgd worden voor een betere afstemming tussen het beleid inzake internationaal ondernemen en het beleid inzake innovatie, teneinde innovatieve producten te creëren en vervolgens de internationale verspreiding ervan te ondersteunen.

Aandacht zal ook gaan naar de versterking van samenwerking tussen sectoren en bedrijven. FIT zal initiatieven nemen om deze clustering te stimuleren.

In het bijzonder zal werk gemaakt worden van de versterking van de exportpositie van de Vlaamse landbouwproducten. Hierbij zal aandacht uitgaan naar nieuwe en nicheproducten op bestaande markten en naar snelgroeiende markten. Het is de bedoeling om de marktinformatie te verzamelen, te analyseren en onder bruikbare vorm aan te bieden aan het bedrijfsleven. FIT speelt hierin, in samenwerking met VLAM, een voorname rol. Via het samenwerkingsakkoord FIT-VLAM wordt er al intensief samengewerkt op de meer nabije markten. Vanaf 2010 zal ook de samenwerking op het vlak van marktprospectie sterk uitgebreid en gesystematiseerd worden.

5.3. Focus op de snel(st)groeiende economieën

De Vlaamse uitvoerstructuur blijft echter sterk gericht op de buurlanden en de Europese Interne Markt. De geografische nabijheid, en de vrije goederenmarkt maken van de EU een gemakkelijk toegankbare markt, of met andere woorden, een thuismarkt. Drie kwart van de Vlaamse uitvoer gaat naar de EU-27, en de helft van de totale uitvoer heeft onze vier buurlanden als bestemming. Ons economisch weefsel speelt hierin een cruciale rol. Vlaanderen levert immers hoofdzakelijk halffabrikaten aan zijn buurlanden. De uitvoer naar de groeilanden, zoals de BRIC-landen, is de laatste jaren niet significant gestegen. Ook het gros van de buitenlandse filialen van onze ondernemingen bevindt zich geografisch zeer nabij.

Het belang van snelgroeiende markten zoals onder meer de BRIC in de wereldhandel neemt gestaag toe. De BRIC-landen bijvoorbeeld waren in 2008 goed voor 14,1% van de goederenhandel. China was in datzelfde jaar de tweede grootste uitvoerder, en de derde grootste invoerder van goederen ter wereld. Verwacht wordt dat het binnenkort de eerste plaats zal overnemen van Duitsland. Ook wat betreft diensten staan landen zoals China en India bij de tien grootste uitvoerders. De uitvoer van goederen in China steeg de voorbije jaren vijf maal zo snel als in de OESO-landen. De uitvoer van diensten uit India en China groeide twee maal zo snel.

Daarom heeft ViA zich tot doel gesteld dat de uitvoer naar de snelgroeiende markten in 2020 10% moet bedragen van de totale Vlaamse export. Om dit doel te verwezenlijken moet de economische aanwezigheid vooral in deze markten op alle mogelijke manieren verhoogd worden.

Ik zal zelf het voortouw nemen in het voeren van een actieve economische diplomatie gericht op de snelstgroeiende economieën. Ik zal tijdens de volgende regeerperiode meermaals per jaar economische handelsmissies ondernemen naar de deze landen, om er de belangen van de Vlaamse economie te behartigen. Ik zal de kansen die de Wereldtentoonstelling in Shanghai in 2010 biedt maximaal benutten.

Het agentschap FIT heeft zijn netwerk van Vlaamse Economische Vertegenwoordigers zopas gevoelig versterkt in de BRIC-landen, en terecht. Aan FIT vraag ik om het netwerk driejaarlijks te optimaliseren op basis van objectieve criteria zoals macro-economische cijfers en geopolitieke aspecten, om flexibel in te kunnen spelen op de belangrijkste structurele groeiverschuivingen op de extracommunautaire markten. In het kader van het samenwerkingsakkoord dat FIT heeft gesloten met de andere gewestelijke exportagentschappen kan op dit punt naar maximale efficiëntie en samenwerking worden gestreefd. Ook het financiële instrumentarium dat door FIT wordt beheerd, moet in voldoende mate worden ingezet op deze extracommunautaire groei-markten. Dat geldt zowel voor de financiële stimuli voor ondernemingen als voor de betoelaging van de bedrijfspgroeperingen.

5.4. Speciale aandacht voor de dienstenmarkt

Bedrijven actief in de dienstensector moeten van een bijzondere aandacht genieten. Deze bedrijven zijn vaak in mindere mate internationaal actief dan de bedrijven uit de secundaire sector, hoewel ze de motor zijn van de Vlaamse economie. Bovendien groeit de handel in diensten op internationaal niveau sterk en worden handelsbelemmeringen en andere hindernissen stelselmatig weggewerkt. Niet-tarifaire barrières, discriminerende maatregelen en beperkingen op vlak van overheidsaanbestedingen worden dankzij verschillende initiatieven op Europees niveau aangekaart en weggewerkt.

De Europese Dienstenrichtlijn zal de handel in diensten op de Interne Markt eind dit jaar vrijmaken. Dit biedt opportuniteiten voor de Vlaamse dienstenbedrijven, aangezien een markt van bijna 500 miljoen consumenten zich opent. Anderzijds zal er meer concurrentie ontstaan op de Vlaamse markt, waardoor onze diensteneconomie competitiever zal moeten worden.

Ten slotte ontwikkelt de tertiaire sector zich ook in de snelgroeiende economieën, die voordien voornamelijk troeven hadden in de industriële productie. Het opleven van de dienstensector in deze landen biedt heel wat mogelijkheden voor de Vlaamse dienstenbedrijven. Inzetten op de internationalisering van onze dienstensector zal dus niet alleen zorgen voor het aanwenden van heel wat onbenut potentieel, maar zal ook het aantal internationaal actieve bedrijven vergroten.

Aan de Raad van Bestuur van FIT zal ik vragen specifieke initiatieven te ontwikkelen ter ondersteuning van de kansen van de Vlaamse dienstensector op de buitenlandse markten. Ook moet werk worden gemaakt van de ontwikkeling van statistische data over internationale diensthandel vanuit Vlaanderen.

5.5. Ondersteunen van strategische vormen van internationaal ondernemen

Internationaal ondernemen komt vaak synoniem te staan voor in- en uitvoeren. Toch zijn er heel wat andere internationale activiteiten die voor een duidelijke meerwaardecreatie zorgen en ook ondersteund en aangemoedigd moeten worden. Strategische vormen van internationaal ondernemen, zoals het opzetten van *joint ventures* of buitenlandse filialen, het aantrekken van buitenlandse werkrachten of het tewerkstellen van Vlamingen in buitenlandse filialen, en het opzetten van samenwerkingsverbanden op vlak van technologie en kennis, winnen al maar meer terrein. Enerzijds gebeurt dit omdat maatregelen die dit soort initiatieven zouden kun-

nen belemmeren steeds beter weggewerkt worden dankzij de vrijmaking van de wereldhandel, anderzijds omdat strategische vormen van internationaal ondernemen vaak voor een grotere waardecreatie zorgen dan het zuivere in- en uitvoeren.

De ondersteuning van dergelijke strategische vormen van internationaal ondernemen moet verbeteren. De kennis bij FIT over deze materie moet toenemen, en tegelijk moet de dienstverlening kunnen inspelen op de vragen van de Vlaamse bedrijven in dit verband. Voor strategische vormen van internationaal ondernemen is het buitenlandse netwerk van FIT van cruciaal belang. Het verder uitbouwen van een netwerk van betrouwbare internationale partners is een van hun hoofddoelstellingen, naast de kennisopbouw rond strategische sectoren.

5.6. Realiseren van Vlaamse economische wereldspelers

Het aantal internationaal competitieve Vlaamse bedrijven dat zich wereldspeler kan noemen is klein. Dit soort bedrijven is echter nodig om onze regio op de kaart te zetten en bij te dragen tot de toename van het Vlaamse marktaandeel in de internationale uitvoermarkt. Dergelijke bedrijven vormen een voorbeeld voor de andere Vlaamse bedrijven, en schrijven succesverhalen die door andere bedrijven opgepikt worden.

Als referentiekader gelden de zes clusters en hun tien speerpunten die door de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) geïdentificeerd zijn. Onderzoek heeft uitgewezen dat op gebied van *logistech*, *i-healthtech*, *meditech*, *nanotech*, *sociotech* en *ecotech* Vlaanderen over troeven beschikt om op internationaal vlak een leidersrol te spelen. Om economische wereldspelers in deze sectoren te ontwikkelen zal clustervorming actief ondersteund en aangemoedigd worden. Dit betekent dat de overheid, de bedrijfswereld en de academische wereld de handen in elkaar zullen slaan om meerwaarde te creëren. Het beleid inzake internationaal ondernemen zal deze clustervorming ondersteunen door buitenlandse investeringen, technologie en kennis uit deze zes sectoren aan te trekken en door deze speerpunttechnologie internationaal te promoten.

Het *Fonds Vlaanderen Internationaal* (FVI) binnen de Participatiemaatschappij Vlaanderen zal de creatie van Vlaamse wereldspelers ondersteunen door financieel te participeren in bedrijven met een groot internationaal potentieel. Net zoals in de vorige legislatuur zullen vanuit Vlaanderen financiële middelen ter beschikking gesteld worden aan dit fonds.

5.7. Meer beleidsafstemming tussen internationaal ondernemen en innovatie

Bij internationaal ondernemen komt steeds een element van competitiviteit aan bod. Niet alle goederen of diensten komen in aanmerking om internationaal aangeboden te worden. De concurrentie op buitenlandse markten is groot, en het zijn vooral de competitieve en kwaliteitsvolle producten die successen behalen. Onderzoek wijst uit dat productkwaliteit en prijscompetitiviteit de grootste determinanten zijn voor het uitvoerpotentieel van een bedrijf. Daarnaast is ook het fenomeen van de *zelfselectie* bij bedrijven uitvoerig gestaafd. Dit principe houdt in dat competitief sterke bedrijven gemakkelijker en sneller de stap zullen zetten naar het internationaal ondernemen.

Innovatie draagt sterk bij tot de competitiviteit en kwaliteit van een bedrijf en haar producten. Het is net daarom dat innovatie gestimuleerd wordt en beschouwd wordt als sleutelcomponent voor de economische wederopbouw. Meer innovatie, en vooral een betere valorisatie van deze innovatie, is ook een middel bij uitstek om het aantal internationaal actieve bedrijven te verhogen en marktaandeel op de wereldexportmarkt te veroveren. Internationaal ondernemen en innovatie gaan steeds vaker samen. Hoogtechnologische bedrijven moeten snel internationaal

actief worden, op verschillende markten tegelijk, om hun concurrentieel voordeel te vrijwaren. De levensduur van hoogtechnologische producten is immers vrij kort.

Een intensere afstemming van het beleid inzake internationaal ondernemen en het beleid inzake innovatie en ondernemerschap zal daarom een prioriteit zijn tijdens de volgende legislatuur. Dit wil ook zeggen dat de beleidsuitvoering, in handen van respectievelijk FIT, het Agentschap Ondernemen (AO), het Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) en de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) beter op elkaar afgestemd zal worden.

Om de innovatie verder te valideren en te concretiseren in de domeinen en activiteiten waarin Vlaanderen een wereldspeler kan worden, zal de samenwerking met competentiepolen zoals Flanders Logistics, en het Milieu- en Energietechnologie-Innovatieplatform, en met onderzoeksinstellingen zoals IMEC, ITG en VIB versterkt worden.

5.8. Meer buitenlandse investeringen aantrekken

De internationale dimensie van een economie bestaat niet enkel uit de internationale activiteiten van de binnenlandse bedrijven. Buitenlandse Directe Investeringen (BDI) zorgen voor een instroom van kapitaal, technologie en kennis, en voor de creatie van werkgelegenheid. Dergelijke investeringen dragen bij tot de welvaartscreatie in de hele economie.

Daarom is het nodig BDI aan te trekken en te verankeren. Ook hier moeten er keuzes gemaakt worden. De strategie op vlak van BDI zal gericht zijn op bepaalde targetbedrijven of activiteiten die een duidelijke, duurzame meerwaarde creëren in Vlaanderen. Op grond van het beleidsvoorbereidende werk in het raam van ViA en de VRWB werden reeds een aantal keuzes gemaakt. Ter bevordering van de internationale bereikbaarheid zal bijzondere aandacht besteed worden aan internationale logistieke spelers, die ten volle toegevoegde waarde en werkgelegenheid creëren.

Het beleid rond BDI kan zich echter niet beperken tot het aantrekken en verankeren van bedrijven, maar moet in een breder kader geplaatst worden. Het ondernemersklimaat in ons land en de aantrekkelijkheid van onze markt kan nog aanzienlijk verbeterd worden, zowel op vlak van de tangible assets, zoals fiscale maatregelen, ruimtelijke ordening en administratieve procedures, als op vlak van de intangible assets zoals veiligheid en leefkwaliteit. Ook al heeft Vlaanderen vanuit haar bevoegdheden niet alles in eigen handen, toch zal het zich tijdens de volgende jaren maximaal inzetten om haar concurrentiepositie en vestigingsklimaat op alle mogelijke manieren te verbeteren.

Buitenlandse bedrijven die in aanmerking komen, zullen aangetrokken worden door middel van een individuele trajectbegeleiding op maat, waarbij het bedrijf snel doorheen de administratieve verplichtingen wordt geloodst. Het is echter net zo belangrijk om deze investeringen in Vlaanderen te verankeren. Door een goede nazorg te bieden kunnen deze bedrijven gestimuleerd worden om hun investeringen uit te breiden of over te gaan naar andere activiteiten.

Wat de geografische herkomst van de investeringen betreft zal FIT het concept van prioritaire landen hanteren, een concept dat op een dynamische manier aangepast kan worden. Daarbij gaat het zowel om die landen met een bewezen investeringspotentieel (Verenigde Staten, Duitsland, Japan, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Nederland, Zweden, Finland, India ...) als om snelgroeiende markten die binnen afzienbare tijd dat potentieel zullen bereiken (China, Verenigde Arabische Emiraten, Rusland, Brazilië, Zuid-Korea, Taiwan, Singapore, ...).

Vlaanderen kan zich ten volle profileren op economisch en innovatief vlak, en moet die kans maximaal benutten. Dat aspect van het imago van Vlaanderen is immers uitermate belangrijk

om potentiële investeringen aan te trekken. FIT heeft daarbij een onmiskenbare troef in handen met zijn buitenlandse netwerk. De vertegenwoordigers van FIT kunnen een regionale vertaling geven van het (gewenste) imago in die landen die er voor Vlaanderen op economisch en innovatief vlak toe doen. Daarom is het noodzakelijk dat FIT een vooraanstaande rol speelt in de verdere invulling en verspreiding van het imago van Vlaanderen in het buitenland.

In de komende jaren zullen systematisch rondetafels georganiseerd worden met de betrokken actoren, met grote en kleine bedrijven uit diverse sectoren die in Vlaanderen geïnvesteerd hebben. Op basis van hun ervaringen zullen de noden van en potentiële drempels voor buitenlandse investeerders nog beter in kaart gebracht kunnen worden, opdat de nodige maatregelen kunnen worden voorgesteld.

Naast het stimuleren van Vlaamse gazellen willen wij eveneens een substantiële verhoging van het aandeel van Vlaanderen in de buitenlandse directe investeringen in Europa realiseren.

Een doeltreffend acquisitiebeleid veronderstelt onder meer een efficiënte regiomarketing, een snelle detectie van mogelijke kandidaat-investeerders, een duidelijke en volgehouden briefing van kandidaat-investeerders over onze sterke troeven t.o.v. de ons omliggende regio's en een intensieve begeleiding van de kandidaat-investeerders bij selectie van sites, de site-visits en het eventueel daaropvolgende investeringstraject (omgevingsfactoren, vergunningen, financiering en subsidies...). Bovendien zal via een monitoringsysteem de interesse van buitenlandse investeerders permanent gevolgd worden.

FIT en het Agentschap Ondernemen beschikken over sterke complementaire netwerken om deze acquisitie- en onthaalfunctie efficiënt en effectief te organiseren. Wij zullen er op toezien dat FIT en het Agentschap Ondernemen hun krachten bundelen om dit acquisitie- en begeleidingsproces optimaal op mekaar af te stemmen

Het buitenlands netwerk van FIT met zijn Vlaamse Economische Vertegenwoordigers, Investment Deputees en Technologieattachés zoekt naar mogelijke kandidaat-investeerders in onze regio en zorgt samen met de centrale FIT-diensten in Brussel voor een professionele briefing van de kandidaat-investeerders over de Vlaamse/Belgische troeven in een internationale context.

De diensten van het Agentschap Ondernemen worden ingeschakeld vanaf het moment dat concrete informatie over vestigingsmogelijkheden dient geleverd en eventueel aansluitend site-visits in Vlaanderen dienen te worden georganiseerd. Eenmaal gekozen voor Vlaanderen, zal het Agentschap Ondernemen instaan voor de verdere begeleiding van de investeerders met hun investeringsproject.

Tenslotte is en blijft het belangrijk om waakzaam te blijven voor het imago van Vlaanderen dat wordt uitgedragen door alle mogelijke actoren in Vlaanderen en bij alle mogelijke gelegenheden, zeker als het sportieve of culturele manifestaties betreft met een supranationale impact.

5.9. Een actieve Vlaamse economische diplomatie

Een actieve economische diplomatie is een krachtig en legitiem instrument dat ook Vlaanderen moet aanwenden om de vooropgestelde beleidsdoelstellingen te behalen. Met het internationale netwerk van FIT en de Vlaamse aanwezigheid in diverse handelspolitieke gremia kan Vlaanderen de belangenbehartiging van haar bedrijven waarborgen en potentiële buitenlandse investeringen aantrekken.

Om te beginnen moet Vlaanderen maximaal gebruik maken van zijn vertegenwoordiging in diverse instellingen zoals de Delcrederedienst, Finexpo, het Agentschap Buitenlandse Handel, om er zoveel mogelijk te wegen op de besluitvorming.

Aan inkomende buitenlandse delegaties zal voortaan meer aandacht geschonken worden. Een tijdige en grondige voorbereiding, en een goede opvolging door FIT, zorgt voor een betere benutting van dit nog vaak onaangeroerde potentieel. Delegaties bieden immers concrete en directe voordelen, zoals de bespoediging van hangende investeringsdossiers of het openbaren van nieuwe kansen voor Vlaamse ondernemingen. Ik zal mezelf ook beschikbaar houden om de belangen van de Vlaamse economie te ondersteunen en te verdedigen in gesprekken met buitenlandse delegaties, hetzij in Vlaanderen hetzij in het buitenland.

Dit alles kan best in een productieve verstandhouding en samenwerking met de Vlaamse ondernemers-organisaties en gemengde Kamers, de andere gewestelijke en de federale collega's, en de bevoegde diensten van de Europese Commissie. De bestaande bevoegdheidsverdeling is duidelijk. Maar een succesvolle economische diplomatie heeft het meeste kans op slagen indien alle belanghebbenden maximaal aan hetzelfde touw trekken. De bestaande samenwerkingakkoorden terzake moeten desnoods geëvalueerd en indien nodig bijgesteld worden. Ik zal alleszins ijveren voor een systeem waarin optimaal afgestemd wordt en waarin de hiervoor bevoegde entiteiten de eigen beleidsagenda kunnen bepalen, en er ongehinderd uitvoering aan kunnen geven.

6. Een vrijere en eerlijkere wereldhandel

Om de kansen van Vlaamse ondernemingen op de internationale markt te vergroten moeten een aantal overblijvende internationale handelsbelemmeringen (zowel tarifaire als niet-tarifaire) worden weggewerkt. In lopende bilaterale en multilaterale vrijhandelsonderhandelingen zal de Vlaamse overheid de belangen van de Vlaamse ondernemingen en sectoren op tafel leggen en verdedigen. Zij zal dezelfde belangen ook in rekening doen brengen door de Europese Commissie, en inspelen op de kansen die de Europese Markttoegangsstrategie daartoe biedt. Met het oog op een eerlijkere internationale handel en concurrentie zal de Vlaamse Regering ook ijveren voor een zo breed mogelijke toepassing van de fundamentele arbeids- en milieunormen.

6.1. Verdere vrijmaking van de wereldhandel

De vrijmaking van de wereldhandel wordt vaak beschouwd als één van de meest effectieve oplossingen om de internationale economie uit het slop te halen. De multilaterale Doha-ontwikkelingsronde (DDA) in de schoot van de Wereldhandelsorganisatie is het project bij uitstek om die wereldwijde liberalisering te bereiken. Hoewel Vlaanderen niet rechtstreeks deelneemt aan deze onderhandelingen, neemt het actief mee aan de voorbereiding en opvolging, teneinde zo snel mogelijk een ambitieus en gebalanceerd akkoord te bekomen.

In afwachting van een akkoord in de DDA onderhandelt de Europese Unie in haar Gemeenschappelijk Handelsbeleid (GHB) vrijhandelsakkoorden of akkoorden met een belangrijke handelsdimensie met landen en landengroepen over de hele wereld. Deze akkoorden bestrijken een hele reeks thema's en hebben een diepgaande liberalisering van de handel als objectief. In de lijn van het Global Europe werkplan onderhandelt de EU sinds 2007 vrijhandelsakkoorden van een nieuwe generatie. Zuid-Korea is het eerste land waarmee een dergelijk akkoord kan worden

afgesloten. India, landen uit de ASEAN-groep en Canada zullen tijdens de volgende jaren aan bod komen.

Ik vraag mijn diensten om dergelijke onderhandelingen goed op te volgen, niet alleen omwille van de Vlaamse bevoegdheid over het afzet- en uitvoerbeleid, maar ook omwille van de link met beleidsvelden zoals landbouw, economie, cultuur, onderwijs, milieu, mobiliteit en werk, waarvoor Vlaanderen ook bevoegd is. De wereldwijde vrijmaking van de handel wordt actief ondersteund, maar er wordt ook streng gewaakt over de defensieve belangen van Vlaanderen. Uit onderzoek blijkt dat gevoelige sectoren zoals landbouw, cultuur, onderwijs en diensten uit de zorgsector bijzondere aandacht verdienen. Dit zal in de toekomst zo blijven.

In de Werkgroep EU Handelsbeleid worden alle relevante actoren uit de Vlaamse publieke sector hierover uitvoerig geconsulteerd en geïnformeerd. Dit heeft tot doel om de coherentie te versterken, de nodige flexibiliteit toe te laten en de Vlaamse participatie aan en impact op het Europese besluitvormingsproces te verhogen. De Werkgroep EU Handelsbeleid zal tijdens de volgende periode geëvalueerd worden om zijn impact te vergroten, de werking te versnellen en de kennis- en capaciteitsopbouw in alle gelederen te versterken.

Ook de organisaties van de private sector worden bij de opvolging van het GHB betrokken door frequente consultaties met sectorfederaties, koepelorganisaties en andere instellingen uit het middenveld. Deze samenwerking zal in de volgende jaren nog versterkt worden, teneinde de belangen van de Vlaamse economie in het Europese Handelsbeleid optimaal te waarborgen.

6.2. Wegwerken van concrete handelsbelemmeringen

Naast vrijhandelsonderhandelingen heeft de EU nog enkele concrete projecten opgezet in het kader van haar GHB. De Europese Markttoegangstrategie heeft als doel handelsbelemmeringen in derde landen aan te kaarten en weg te werken via een intense samenwerking tussen de Europese Commissie, de lidstaten en de bedrijven. Met het Grondstoffenoffensief tracht de EU de vrije toegang tot grondstoffen voor de lidstaten te waarborgen. Dit is belangrijk voor Vlaanderen aangezien we vaak zelf niet beschikken over alle grondstoffen die onze bedrijven nodig hebben in hun economische activiteiten.

FIT staat in voor de belangenbehartiging van de internationaal actieve Vlaamse bedrijven, en is zo rechtstreeks ingeschakeld in de Europese Markttoegangstrategie. Het Meldpunt Handelsbelemmeringen op de FIT-website is een laagdrempelig internetplatform waar bedrijven handelsbelemmerende maatregelen in derde markten kunnen aankaarten. In samenwerking met het Departement internationaal Vlaanderen worden dergelijke belemmeringen aangekaart bij de Europese Commissie, wat de kans op een eventuele oplossing sterk verhoogt. Het Meldpunt is jong en geniet nog geen grote bekendheid. Het gebruik ervan blijft daardoor laag. Ik zal dan ook aansturen op een betere bekendmaking van het Meldpunt Handelsbelemmeringen. Het aantal meldingen en het aantal opgeloste knelpunten dat door FIT kan worden geregistreerd, zal tegen het einde van de legislatuur sterk moeten toenemen.

6.3. Beschermen van onze investeringen in derde landen

Om de vrije toegang van Vlaamse investeringen in derde landen te waarborgen, en deze investeringen te beschermen tegen willekeur, discriminatie of onteigening, worden door de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) bilaterale investeringsakkoorden afgesloten met derde landen. Tijdens de volgende regeerperiode zullen in principe dergelijke verdragen worden gesloten met onder andere Turkije, Rusland, Indonesië en Singapore. Gezien het economisch belang van deze landen zal extra aandacht uitgaan naar deze akkoorden.

Momenteel zijn internationale investeringen in de Europese context een bevoegdheid van de lidstaten. Bij de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon zal dit veranderen en zal de EU de uitdrukkelijke bevoegdheid krijgen over buitenlandse directe investeringen, die geïntegreerd zullen worden in het GHB. De exacte reikwijdte van deze bevoegdheid is tot op de dag van vandaag nog onbekend. Hoe de toekomst van de BLEU-investeringsakkoorden er uit ziet, is met andere woorden onzeker. Indien een investeringsregime op Europees niveau gecreëerd wordt, zal ik er strikt over waken dat de Vlaamse bedrijven minstens van dezelfde zekerheid en transparantie zullen kunnen genieten als momenteel onder de BLEU-investeringsakkoorden.

6.4. Handel en ontwikkeling

Vlaanderen heeft zich altijd positief opgesteld ten opzichte van de vrijmaking van de wereldhandel, en zal dit ook blijven doen. Dit betekent niet dat we tekenen voor een ongebreidelde en volledige liberalisering zonder meer. Vlaanderen hecht bijzonder veel belang aan een handelsliberalisering die ook rekening houdt met de ontwikkelingsgraad van andere landen. De ontwikkelingsdimensie die prominent aanwezig is in de DDA en de Economische Partnerschapsakkoorden die de EU met landengroepen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan sluit, wordt actief ondersteund. Ook in de andere bilaterale onderhandelingen die de EU voert, brengt Vlaanderen steeds de ontwikkelingsgraad van de andere partij in rekening bij het aangaan of vragen van engagementen.⁴²

Handel, en de participatie in het internationale handelssysteem, draagt in grote mate bij tot de socio-economische ontwikkeling van een land. Daarom steunt Vlaanderen initiatieven zoals *Aid For Trade* of handelsvereenvoudiging, die tot doel hebben om de commerciële capaciteit van ontwikkelingslanden te versterken en zo de welvaart in deze landen te waarborgen. Voor een concretere bespreking van dit thema verwijs ik naar het hoofdstuk internationale samenwerking.

Voor de landbouwsector is voor vele ontwikkelingslanden van groot belang. De bijdrage van de primaire sector tot het nationale product is groot, en het gros van de uitgevoerde goederen bestaat uit landbouwproducten. In de multilaterale vrijhandelsonderhandelingen van de DDA vormt landbouw dan ook een cruciale factor voor deze landen. In functie daarvan zal Vlaanderen de afbouw van de exportsubsidies ondersteunen en marktversturende mechanismen stelselmatig elimineren, om zo ook voor landbouw tot een mondiale *level playing field* te komen.

6.5. Respect voor arbeids- en milieunormen

Duurzaam internationaal ondernemen impliceert respect voor de fundamentele arbeids- en milieu-normen zoals die door de internationale gemeenschap werden vastgesteld. In het regeerakkoord wordt daar ook een punt van gemaakt. Het negeren daarvan is immers vaak een element van oneerlijke concurrentie in de globale economie.

De toepassing van deze arbeids- en milieunormen wil ik op drie niveaus bevorderen. Ten eerste via de eigen Vlaamse regelgeving: het principe van duurzaam en ethisch internationaal ondernemen (DEIO) werd verankerd in alle subsidiereglementen die in Vlaanderen van toepassing zijn op het vlak van internationaal ondernemen. De toepassing van deze normen is met andere voor-

42 Dit vloeit voort uit de beslissing van de Vlaamse Regering van 19 juli 2007 aangaande het Gemeenschappelijk Handelsbeleid van de EU

den een criterium voor Vlaamse bedrijven om in aanmerking te komen voor financiële tegemoetkomingen die door FIT worden uitgekeerd.

Ten tweede zal Vlaanderen ook in het kader van het Gemeenschappelijk Handelsbeleid van de Europese Unie ervoor ijveren dat specifieke internationale arbeids- en milieuclausules systematisch worden opgenomen in de onderhandelingen die gevoerd worden met derde landen. Dit geldt tevens voor de onderhandelingen voor het afsluiten van internationale handels- en investeringsakkoorden waar Vlaanderen bij betrokken is. De bilaterale BLEU-investeringsakkoorden zijn hiervan een voorbeeld.

Tenslotte wil ik ook investeren in de actieve promotie van arbeids- en milieunormen en de bevordering van mechanismen van sociaal overleg in de groei- en ontwikkelingslanden. Ik geloof immers dat een gelijk speelveld op mondiaal niveau met betrekking tot deze thema's kan zorgen voor welvaartscreatie, zowel in westerse economieën als in ontwikkelingslanden. Ik wil daarvoor een beroep doen op de expertise en het gezag van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Ik zal de IAO vragen specifieke projecten dienaangaande voor te leggen die kunnen worden gefinancierd met de middelen die de Vlaamse Regering via zijn IAO-Trustfonds ter beschikking stelt.

7. Een grotere internationale bereikbaarheid van Vlaanderen

De gunstige geografische ligging van Vlaanderen en de troeven op vlak van logistiek en transport hebben van onze regio de toegangspoort tot Europa gemaakt. Deze kwaliteiten hebben ongetwijfeld bijgedragen tot de internationalisering van onze economie. Toch moeten we alert blijven. Een goede internationale bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor een geïnternationaliseerd bedrijfsklimaat en een vereiste om de slimme draaischijf van Europa te worden.

7.1. Nog meer economische diplomatie met onze buurlanden

Transport en logistiek nemen een centrale plaats in in de samenwerking met onze buurlanden. *“Het handhaven en versterken van de koppositie van Vlaanderen als ruimtelijk-logistiek knooppunt en attractieve vestigingsplaats in het hart van Europa, door de groei van de Vlaamse (binnen)havens te stimuleren en te investeren in mobiliteit en transportverbindingen”* is dan ook als strategische doelstelling opgenomen in de Vlaamse strategienota's voor zowel Nederland (2005), Frankrijk (2008) als het Verenigd Koninkrijk (2009).

In dialoog met onze buurlanden wil ik daarom een aantal grensoverschrijdende infrastructuurdossiers tot een goed einde brengen. Met Nederland lopen er diverse kwesties zoals de verdieping van de Westerschelde en de vrijwaring van de maritieme toegankelijkheid van de Kanaalzone Gent-Terneuzen. In de relaties met Frankrijk gaat bijzondere aandacht naar de verbetering van grensoverschrijdende transportverbindingen, meer bepaald op het vlak van de waterwegen, met de realisatie van de Seine-Scheldeverbinding. Ten slotte is de promotie van de ferryverbinding Zeebrugge-Rosyth een belangrijk dossier in de bilaterale samenwerking met Schotland en het Verenigd Koninkrijk.

Deze dossiers behoren in de eerste plaats tot de verantwoordelijkheid van de Vlaamse minister van Mobiliteit. Daarom wordt hiervoor verwezen naar de *Beleidsnota Mobiliteit 2009-2014*. In de politieke en diplomatieke contacten met de bewindslieden van de genoemde landen zal ik de goede behartiging van deze dossiers ten volle mee opnemen.

7.2. De internationale promotie van de Vlaamse havens

Het economisch belang van internationale samenwerking in de transport- en logistieke sector reikt veel verder dan onze buurlanden. In hun inspanningen om bijkomende goederentrafiëk aan te trekken bewerken de Vlaamse havens nagenoeg alle werelddelen. Via Flanders Port Area voeren de havens van Antwerpen, Gent, Zeebruggen en Oostende een gezamenlijke internationale promotie. Vanuit een internationaal economische logica wil ik deze inspanningen ondersteunen en aansturen op een productieve samenwerking tussen Flanders Port Area, (het buitenlands netwerk van) FIT en het Vlaams Instituut voor de Logistiek (VIL).

De in Vlaanderen opgebouwde expertise en deskundigheid in de maritieme en portuaire sector wil ik ook beter benutten in de Vlaamse internationale samenwerking. Via de financiering van beurzen voor buitenlandse kandidaten voor opleidingen in haven- of transportmanagement bij het Antwerp/Flanders Port Training Center (APEC) of het Institute of Transport and Maritime Management Antwerpen (ITTMA) – of andere vormen van internationale kennisuitwisseling op dit vlak - wil ik investeren in een gerichte internationale economische netwerking in de logistieke sector. Ik zal de toekenning van dergelijke beurzen in toenemende mate hanteren als een instrument van economische diplomatie, en sterker oriënteren op kandidaten uit de BRIC en andere snelgroeiende economieën.

Derde hoofdstuk - Vlaanderen en de Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling

8 Armoedebestrijding en sociaal-economische ontwikkeling

De komende jaren zullen klimaatverandering, financiële stabiliteit, voedselveiligheid en grondstoffen (energie) een onmiskenbare invloed uitoefenen op de hedendaagse internationale samenwerking. Schattingen wijzen op een vermindering van de ontwikkelingsrelevante bijdragen (ODA), terwijl de noden net toenemen als gevolg van deze structurele uitdagingen. Internationale ontwikkelingshulp is bovendien maar één medebepalende factor voor armoedebestrijding, naast economische ontwikkeling, handel, buitenlandse investeringen en geldoverdracht door migranten. Willen we als donoren echt een impact hebben op de ontwikkeling in het zuiden, dan is het zo efficiënt mogelijk inzetten van ontwikkelingshulp prioritair. Een globaal gedeelde consensus rond relevante ontwikkelingsdoelen en donorpraktijken vormen de grondvesten waarop ons ontwikkelingsbeleid gestoeld is. Zo willen we bijdragen tot een echt mondiaal antwoord op mondiale uitdagingen.

8.1 Inschakeling in de internationale ontwikkelingsagenda (MDG)

Binnen de internationale gemeenschap bestaat overeenstemming over de belangrijkste doelstellingen van internationale samenwerking. Het gaat concreet over: het uitroeien van extreme armoede en honger, het veralgemenen van toegang tot het basisonderwijs, het bestrijden van genderongelijkheid en het weerbaar maken van vrouwen, het promoten van de gezondheid van moeders en kinderen, het opvoeren van de strijd tegen de belangrijkste armoedeziekten, het

verzekeren van ecologische duurzaamheid en het uitbouwen van een mondiaal partnerschap voor ontwikkeling. Deze wereldwijd gedragen agenda voor ontwikkeling werd in 2000 vastgelegd in acht Millennium-Ontwikkelingsdoelen (MDG's) en ondertekend door de 192 VN-lidstaten. Sinds de beslissing van de Vlaamse Regering van 22 juli 2005 vormt de realisatie van de MDG's een leidraad doorheen het Vlaamse ontwikkelingsbeleid. De Vlaamse bijdrage concentreert zich op extreme armoede en honger (MDG 1), gezondheidszorg (MDG 4-6) en het partnerschap voor ontwikkeling (MDG 8). Steeds meer wetenschappelijke bewijs toont echter aan dat ecologische duurzaamheid - een absolute voorwaarde voor ontwikkeling - onder snel toenemende druk komt te staan. Daarom zal ik in deze legislatuur bijzondere aandacht aan de integratie van deze zevende Millenniumdoelstelling besteden, waarbij een gezond milieu en veilig drinkwater de basis vormen.

8.2 Toepassen van de internationale consensus over goede donorpraktijk

Donoren en partners in het Zuiden beseffen dat de doeltreffendheid van de hulp gevoelig dient toe te nemen. In de Parijs Verklaring (2005) en de Accra Actie Agenda (2008) gingen donoren een engagement aan om de hulp beter af te stemmen op de ontwikkelingsplannen en administratieve procedures van de ontvangende landen. Een arbeidsdeling onder donoren dient de transactiekosten te verminderen en de hulpinspanningen evenwichtiger te spreiden en te coördineren. Vlaanderen verbindt zich ertoe deze internationale afspraken aangaande de effectiviteit van de hulp na te leven. Deze vonden reeds hun weerslag in de principes en voorwaarden van de Vlaamse internationale samenwerking (Kaderdecreet van 2007), maar ook in onze continue dialoog met de partners.

De Vlaamse bijdrage bewijst vooral haar relevantie wanneer we de voorspelbaarheid en de doelgerichtheid van onze hulp verbeteren. Dit moet partnerlanden toelaten om de Vlaamse bijdrage in te schrijven in hun meerjarenbegroting, wat hun capaciteit versterkt om hun armoedebestrijdingstrategie uit te voeren.

Om versnippering tegen te gaan en een maximale efficiëntie na te streven, is het voor een kleine actor noodzakelijk om de inspanningen zorgvuldig te concentreren. Deze concentratie kreeg de voorbije jaren gestalte door af te stappen van kleinschalige projectfinanciering, aanwezig te zijn in een beperkt aantal landen en binnen een beperkt aantal sectoren samen te werken. De Vlaamse internationale samenwerking is hiermee de juiste weg ingeslagen. Tijdens deze legislatuur zal ik, ook omwille van het objectieve belang van continuïteit van een beleid rond internationale samenwerking, deze koers verder volgen.

Dit betekent dat we bij een toename van de begrotingsmiddelen de bewuste keuze maken om deze in de eerste plaats in te zetten voor het verdiepen van de huidige samenwerking met Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi. Het is evident dat de engagementen die zijn aangegaan in de vijfjarige strategienota's worden uitgevoerd. Op die manier garandeert de Vlaamse overheid voldoende tijd en middelen om de kwaliteit en de effectiviteit van haar samenwerking te verhogen. Wil Vlaanderen binnen het kader van de Europese Arbeidsdeling aangaande internationale samenwerking een betekenisvolle rol spelen, dan focust het op haar grootste toegevoegde waarde. Daarom zal de Vlaamse overheid de expertise die ze de voorbije jaren heeft opgebouwd in de sectoren gezondheidszorg, landbouw en voedselzekerheid (met inbegrip van de waterproblematiek), tewerkstelling en ondernemerschap, verder verdiepen.

8.3 Een verstandige mix van instrumenten en hulpmodaliteiten

Ik opteer voor de zogenoemde Portefeuillebenadering van de Vlaamse internationale samenwerking. Vlaanderen werkt niet alleen samen met overheden uit de partnerlanden, maar ook met multilaterale instellingen en met niet-gouvernementele organisaties. De keuze van de actoren gebeurt in functie van de beoogde doelstellingen en resultaten binnen de gekozen sectoren voor samenwerking. Daarnaast worden ook verschillende instrumenten en hulpmodaliteiten ingeschakeld. Zo is VVOB een belangrijke partner in het kader van de kwaliteitsverbetering van onderwijs en vorming in ontwikkelingslanden. In Malawi en Mozambique levert Vlaanderen reeds samen met andere donoren een financiële bijdrage aan de sectorbrede steun in de gezondheidszorg. Verder is er ook ruimte voor samenwerking met indirecte actoren, of rechtstreeks via de overheid. Door met verschillende actoren te werken in de verschillende sectoren worden eventuele risico's gespreid. Ook de keuze voor sectorsteun houdt rekening met de middelen die we zelf ter beschikking hebben voor een optimale uitvoering van de samenwerkingsprogramma's.

8.4 Geografische focus op zuidelijk Afrika

Internationale samenwerking is pas succesvol wanneer de samenwerking met de partners in het Zuiden kan bogen op een continu en langdurig engagement van de partners uit het Noorden. Vlaanderen zal daarom de komende jaren zijn steun blijvend toezeggen aan de drie Vlaamse partnerlanden in zuidelijk Afrika, namelijk Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika. Hierbij zal in eerste instantie ingezet worden op verbetering van de kwaliteit van de samenwerking en de uitvoering van de programma's. Daarnaast zullen we onderzoeken op welke manier we een aantal interessante regionale initiatieven kunnen ondersteunen die een meerwaarde bieden aan de reeds lopende engagementen in onze partnerlanden. De Vlaamse internationale samenwerking stemt haar bijdrage af op de Europese strategie voor Afrika.

8.4.1 Zuid-Afrika

De samenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika bestaat nu al 15 jaar. Gezien de grote sociaal-economische en maatschappelijke uitdagingen waarmee Zuid-Afrika te kampen heeft en de mogelijke rol van Zuid-Afrika in de ontwikkeling van de regio, wenst Vlaanderen de samenwerking verder te zetten. Vanaf 2012 zal daarom een nieuw samenwerkingsprogramma in overleg met de Zuid-Afrikaanse overheid uitgevoerd worden. Bij de invulling van een nieuw akkoord wordt gebruik gemaakt van de resultaten en de bevindingen uit de evaluaties van het lopende programma.

Nog meer dan louter financiële steun heeft Zuid-Afrika in eerste instantie vooral baat bij ondersteuning bij het opzetten van vernieuwende pilootprogramma's, capaciteitsopbouw en uitwisseling van relevante ervaringen. Het spreekt voor zich dat de Vlaamse inspanningen zullen aansluiten op de samenwerkingsprioriteiten van de EU in Zuid-Afrika.

8.4.2 Mozambique

Vlaanderen en Mozambique werken sinds 2002 op structurele wijze samen. Nog dit voorjaar werd een hernieuwd Memorandum of Understanding tussen de Vlaamse en Mozambikaanse Regering ondertekend. Conform de strategienota 2006-2010 ligt de focus van de samenwerking op de sectoren gezondheid en onderwijs. Ontmijning dient hier bijkomend als niet-focale, maar door de Mozambikaanse overheid sterk geapprecieerde, sector vermeld te worden. In de gezondheidssector geven we aanzienlijk steun via de SWAp. Daarnaast draagt Vlaanderen financieel bij tot de opleiding van gezondheidspersoneel en de decentrale basisgezondheidszorg in

de provincie Tete. De indirecte en multilaterale samenwerking wordt voornamelijk ingezet in de strijd tegen hiv/aids en het verbeteren van de seksuele en reproductieve gezondheid. Voor wat onderwijs betreft, richten we ons hoofdzakelijk op de steun aan de hervorming van het technisch en beroepsonderwijs en op de opleiding van leraars voor dit onderwijsniveau.

Na een grondige evaluatie van onze eerste gezamenlijke strategienota zullen we in 2010 overgaan tot de voorbereiding van een nieuwe strategienota voor de volgende 5 jaren. De nieuwe strategienota zal rekening houden met de evaluatie van het lopende samenwerkingsprogramma. De nieuwe nota zal na goedkeuring door de regeringen van beide partijen begin 2011 in voege treden.

8.4.3 Malawi

De eerste strategienota met Malawi werd begin 2009 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Tijdens deze regeerperiode wordt deze strategienota uitgevoerd, en zal ook een tussentijdse evaluatie gehouden worden.

De twee onderling overeengekomen sectoren van samenwerking zijn gezondheidszorg en landbouw en voedselzekerheid. In de gezondheidszorg is Vlaanderen, samen met een aantal andere bilaterale donoren en internationale organisaties, toegetreden tot de sectorbrede steun (SWAp). Ook de verschillende programma's binnen landbouw en voedselzekerheid sluiten aan bij het Landbouwontwikkelingsprogramma van de Malawische overheid. Onze aandacht gaat in eerste instantie uit naar het verbeteren van de toegang tot aangepast landbouwadvis en het ondersteunen van boerenorganisaties voor de productie en marketing van landbouwproducten en veeteelt, zoals geëxpliciteerd in de strategienota 2009-2013. Onze samenwerking verloopt in Malawi niet alleen van overheid tot overheid, maar ook Malawische ngo's en internationale instellingen zijn partners in de uitvoering. Bijzondere aandacht zal hierbij gaan naar erosie en bosbeheer.

8.4.4 Regionale samenwerking

Zuidelijk Afrika is een regio met niet alleen grote noden en behoeften, maar ook een groot potentieel dat in de komende jaren nog verder zal ontwikkelen. Een aantal grensoverschrijdende aangelegenheden kunnen echter beter op regionaal dan op louter nationaal vlak worden aangepakt. Denken we bijvoorbeeld maar aan de belangrijke strijd tegen de transmissie van hiv/aids en andere seksueel overdraagbare aandoeningen via de grote verkeersaders in Zuidelijk Afrika, het steunen van wetenschappelijk onderzoek bij het regionaal testen van nieuwe medicijnen en preventiemethodes, het wildbeheer in grensoverschrijdende nationale parken, het opzetten van een regionale zaadbank voor inheemse droogteresistente gewassen of steun aan regionale organisaties van de civiele maatschappij die rond goed bestuur en democratisering werken.

Vlaanderen zal de mogelijkheden nagaan om een aantal regionale initiatieven te ondersteunen, in zoverre deze aansluiten op de in de Vlaamse partnerlanden geactiveerde sectoren en thema's. Hierbij zal beroep worden gedaan op de aanwezige expertise bij ngo's, universiteiten en hogescholen.

8.5. Thematische concentratie van de samenwerking met het Zuiden

8.5.1 Landbouw en voedselzekerheid

De landbouw is sinds de jaren '80 structureel verwaarloosd, zo blijkt uit het rapport van de Wereldbank.⁴³ Hoewel twee derden van de bewoners in Sub Sahara Afrika van de landbouw leeft, spenderen overheden slechts 4 % van de publieke uitgaven in deze sector. Tegelijkertijd heeft de internationale donorgemeenschap tussen 1980 en 2007 haar bijdrage voor landbouwontwikkeling teruggeschroefd met 75%.⁴⁴ Door de dalingen van de binnen- en buitenlandse middelen, bleek de Afrikaanse boer de afgelopen decennia onvoldoende gewapend tegen de vele uitdagingen waar de landbouw in de regio mee kampt: waterschaarste, landdegradatie, verwoestijning, verstoring van de biologische cyclus,... Sub Sahara Afrika is dan ook de enige regio ter wereld waar de voedselproductiviteit sinds 1980 nauwelijks is toegenomen.⁴⁵ Deze stagnatie in combinatie met een sterke groei van de vraag naar voedsel manifesteerde zich in een verhoging van de voedselprijzen.

In zuidelijk Afrika is de voedselveiligheid zeer precair. Momenteel is 75% van alle landoppervlak in de regio gedegradieerd⁴⁶ en zijn bodemerosie en waterschaarste de belangrijkste oorzaken van verminderde landbouwproductie. Verwacht wordt dat twee derden van de grond die momenteel geschikt is voor landbouw in Afrika te lijden zal hebben onder landdegradatie, waardoor het landbouw-BBP met 3 procent zal dalen.⁴⁷ Tegen 2020 zal in sommige landen de regenafhankelijke landbouwopbrengst volgens het IPCC (International Panel on Climate Change) afnemen met 50 procent.⁴⁸ Kleine landbouwers hebben bovendien onvoldoende toegang tot krediet, meststoffen en zaden, aangepast landbouwadvis, transport en infrastructuur, en afzetmarkten.

Gezien de bevolkingstoename valt te verwachten dat de vraag naar voedsel in de toekomst alleen maar zal toenemen.⁴⁹ Vlaanderen wil daarom een betekenisvolle bijdrage blijven leveren aan de verbetering van de landbouw en voedselzekerheid in zuidelijk Afrika. We zullen rekening houden met het effect van de klimaatsveranderingen op de landbouwproductie. Ook zullen we in onze programma's aandacht hebben voor kleine familiale landbouwbedrijven, zodat ze de nodige middelen kunnen verwerven om duurzame landbouw te beoefenen. Vlaanderen stemt haar hulp af op de nationale prioriteiten inzake voedselzekerheid van het ontvangende land en coördineert haar hulp met andere donoren.

43 Zie: World Development Report 2008: Agriculture for Development

44 Van 20 miljard naar 5 miljard – in reële termen, volgens de dollar van 2006 (OESO statistieken ODA)

45 UNCTAD, Food security in Africa: learning lessons from the food crisis, Geneva, 30 juni 2009, p.4

46 Africa Review Report on DROUGHT AND DESERTIFICATION, 22-25 October 2007, Fifth Meeting of the Africa Committee on Sustainable Development (ACSD-5)

47 World Bank, Terrafrica: http://www.terrafrica.org/file_view.asp?tbl=1130d4334i58&fid=7307855&mt=application/pdf

48 Summary for Policymakers of the Synthesis Report of the IPCC Fourth Assessment Report - 2007

49 De Morgen, 'Voedselproductie moet verdubbelen', 22 september 2009

8.5.2 Gezondheidszorg

Als jonge donor heeft Vlaanderen al een aanzienlijke ervaring opgebouwd rond het ondersteunen van de gezondheidssector in haar partnerlanden. Zowel via multilaterale, bilaterale als indirecte kanalen dragen we bij tot de algemene heropbouw van de gezondheidssystemen. Via een belangrijke participatie in de gezondheidsSWAP's (Mozambique en Malawi) garandeert Vlaanderen dat haar samenwerking ook volledig volgens de nationale plannen en beheersinstrumenten verloopt. Het voorkomt ook dat er parallelle initiatieven worden gefinancierd die nefast zijn voor de versnippering en de transactiekosten in deze sector. We kiezen er de komende jaren voor om onze samenwerking rond seksuele en reproductieve gezondheid, basisgezondheidszorg en vorming van gezondheidspersoneel verder uit te diepen.

Zuidelijk Afrika is de regio die het zwaarst getroffen is door hiv/aids. In enkele landen is zelfs meer dan 1 op 5 jonge personen met het virus besmet. Daarom blijft de strijd tegen hiv/aids als prominent en transversaal aandachtspunt van onze samenwerking in de gezondheidszorg figureren en dit ondanks het feit dat de pandemie wereldwijd over haar hoogtepunt heen zou zijn. Toch zullen we onze aanpak voor deze specifieke ziekte beter moeten kaderen binnen inspanningen voor het uitbreiden van de toegang tot algemene basisgezondheidszorg en in het bijzonder voor het terugdringen van andere, belangrijke armoedeziekten zoals tbc en malaria. Kinderen en voornamelijk vrouwen zullen speciale aandacht genieten. Deze keuzes worden voor een groot stuk ingegeven door de vaststelling dat de opgelopen achterstand voor het terugbrengen van de moedersterfte (MDG 5) ronduit alarmerend is.

8.5.3 Ondernemerschap en tewerkstelling

Economische groei gecombineerd met waardig werk is zonder twijfel de belangrijkste bijdrage tot een duurzame armoedebestrijding. De internationale gemeenschap voegde daarom ook enkele jaren geleden een nieuwe subdoelstelling toe aan de Millennium-ontwikkelingsdoelen: productieve tewerkstelling en waardig werk voor allen.

Omwille van de zwakke economische situatie in de meeste landen - met uitzondering van Zuid-Afrika - is het aantal jobs in de productieve - of dienstensector in zuidelijk Afrika vrij laag. De werkloosheid onder de jonge bevolking is dan ook zeer hoog en kan tot 60% oplopen. De huidige crisis zet bovendien een rem op de investeringen in infrastructuur en kapitaal die cruciaal zijn voor de verdere ontwikkeling van handel en industrie in de regio.⁵⁰ Anderzijds is het grootste deel van de groei van de tewerkstellingsmogelijkheden terug te vinden in de informele sector.

Scholing en training, cruciaal voor de toegang tot de arbeidsmarkt, zijn onvoldoende of beperkt in onze partnerlanden. Ook het beroeps- en technisch onderwijs in het bijzonder zijn niet afgestemd op de noden van de arbeidsmarkt. Dit is een structurele tekortkoming, gezien het belang van kennis en vaardigheden om economische ontwikkeling te bevorderen en tewerkstelling in de regio te creëren. Ook de trage vorderingen in de strijd tegen HIV/aids, malaria en tbc ondermijnen de productiviteit en de levensverwachtingen van werknemers.

In de komende jaren zal Vlaanderen verder de internationale agenda voor waardig werk ondersteunen en de creatie van tewerkstelling in de formele en informele tewerkstelling bevorderen. Onder meer via microfinanciering dragen we bij tot het stimuleren van ondernemerschap in het Zuiden. Dankzij kleinschalige leningen (microkredieten) krijgen lokale boeren, markt vrouwen

en jongvolwassenen de kans om een handel of eenmanszaak op te richten, wat een krachtige hefboom is om “pro poor” groei te realiseren.

Verder wil Vlaanderen mogelijkheden onderzoeken op welke manier het een bijdrage kan leveren aan vorming en opleiding in functie van de vragen van de arbeidsmarkt in de partnerlanden in zuidelijk Afrika. Tenslotte zal Vlaanderen vanuit haar eigen rijke ervaring ondernemerschapsinitiatieven (zoals de Helpdesk Import Vlaanderen en Ex-change) blijven steunen om de managementcapaciteit en technische vaardigheden van KMMO's in het zuiden te verbeteren.

8.5.4 Handel en Ontwikkeling

Handel is een belangrijke factor voor de economische groei en het terugdringen van de armoede in de ontwikkelingslanden. De afbouw van tarifaire, niet-tarifaire en aan regelgeving verbonden barrières kan voor ontwikkelingslanden perspectieven op economische groei openen. Niettemin stelt men vast dat handelsliberalisering niet spontaan tot de voorspelde economische en sociale ontwikkeling leidt. Begeleidende maatregelen om handel tot een instrument voor ontwikkeling te maken zijn dus nodig.

Het is in dit licht dat “Hulp voor handel” (HvH) moet gezien worden. Hulp voor handel wil ontwikkelingslanden ondersteunen in hun streven naar hervorming en aanpassing van het handelsbeleid in de context van duurzame ontwikkeling. Ze beoogt een toename van export in goederen en diensten, een succesvolle integratie in het multilateraal handelssysteem en het maximaliseren van de maatschappelijke baten van handel en toenemende markttoegang. De ontwikkelingshulp voor handel kenmerkt zich door het concessionele karakter van de hulp, dit in tegenstelling tot handelsgerelateerde leningen door internationale financiële instellingen.⁵¹

Wij willen in het kader van de WTO-gesprekken, die momenteel aan de gang zijn, de sterktes van het huidige Europese landbouwmodel overeind houden, met respect voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw ontwikkelingslanden.

Bepaalde aspecten van duurzame handel kunnen worden beschouwd als onderdeel van de hierboven vermelde “brede agenda” voor HvH. De certificatie van producten uit ontwikkelingslanden heeft niet louter tot doel een kwaliteitslabel aan te brengen, maar ook om de toegang en de afzet van deze producten op de Westerse markten te garanderen. Duurzame handel valt echter niet zomaar te reduceren tot hulp voor handel en vice versa.

Duurzame handel omvat meer dan enkel de fair trade. Het is ook de verzamelnaam voor alle certificatieprogramma's die tot doel hebben de consumenten te informeren over de duurzaamheid van de productie van een bepaald product. Deze berusten op de drie pijlers van duurzame ontwikkeling: het gaat hierbij om economische, ecologische en sociale criteria, soms gekoppeld aan internationale normen en overeenkomsten. De vele labels bemoeilijken echter een vlotte

51 Volgens de OESO-DAC rapportering beslaat de hulp vier categorieën: 1/ Handelsbeleid en – regelgeving 2/ Economische infrastructuur: transport en opslag, communicatie, energie 3/ Productieve capaciteitsopbouw en handelsontwikkeling in de sectoren banken en financiële diensten, landbouw, bosbouw, visserij, industrie, mijnbouw 4/ Handelsgerelateerde aanpassingen: ondervangen de kosten van economieën om zich aan te passen aan internationale handelsvoorwaarden

inschatting van de duurzaamheid door de consument.⁵² Als donor wil Vlaanderen de potentiële positieve impact van handel op de armoedebestrijding in het Zuiden versterken door de handelsmogelijkheden van partnerlanden te helpen vergroten.⁵³ Indien gedragen door de ontwikkelingslanden zelf, en ondersteut met duurzame tewerkstelling, welvaartsverdeling en ecologische principes, is handelondersteuning een krachtig instrument om de zelfredzaamheid en het eigenaarschap op te drijven. Om de voorspelbaarheid⁵⁴ van de hulp op te drijven zal ik volgende principes en uitgangspunten hanteren bij het Vlaamse Beleid inzake Handel voor Ontwikkeling.

- Initiatieven ter bevordering van Handel voor Ontwikkeling voldoen aan de criteria van de mondiale *Aid for Trade* agenda. Het Vlaamse beleid wordt gekaderd binnen de Europese strategie met haar focus op armoedebestrijding, eigenaarschap, duurzaamheid, efficiëntie en coördinatie.
- Het principe van sectorale en geografische concentratie wordt gerespecteerd. Prioritaire aandacht gaat naar capaciteitsopbouw, zoals aangegeven door de partnerlanden, in de landbouw en de handel in landbouwproducten.⁵⁵ Er wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de rol van kleine producenten en boerenorganisaties.
- Er wordt gestreefd naar een evenwichtige spreiding van het beschikbare budget voor hulp voor handel over de verschillende financieringskanalen door middel van een mix van coherente interventies: bilateraal, multilateraal en indirect. De steun aan regionale integratie in zuidelijk Afrika verloopt via multilaterale instellingen. De indirecte steun gaat bij voorkeur naar de institutionele versterking van plaatselijke middenveldorganisaties (federaties van boeren, landbouwcoöperatieven, kamers van koophandel) ter bevordering van lokale economische ontwikkeling en duurzame productieprocessen. Beide kanalen streven een maximale complementariteit met het bilateraal beleid na.
- Vlaanderen bouwt actief aan een draagvlak voor duurzame handel en wil een voorbeeldfunctie vervullen. De Vlaamse overheid streeft er daarom naar om tegen 2020 haar aankoopbeleid voor 100 procent 'duurzaam' te maken.⁵⁶ In deze legislatuur worden hiervoor al substantiële stappen gezet.

52 Binnenkort ontsluit de UNCTAD een website die vergelijkbare informatie verschaft over de verschillende initiatieven

53 Zie: de beslissing van de Vlaamse Regering van 19 juli 2007 aangaande het Gemeenschappelijk Handelsbeleid van de EU

54 Uit een bevraging georganiseerd naar aanleiding van het monitoringsrapport 2009 blijkt dat de voorspelbaarheid van ontwikkelingshulp één van de drie belangrijkste prioriteiten van ontwikkelingslanden is.

55 OECD/WTO, *Aid for Trade at glance: maintaining momentum*, 2009, p.44

56 In de mededeling van de Vlaamse regering van 5 september 2008 is beslist om ten aanzien van alle entiteiten van de Vlaamse overheid volgende definitie te hanteren: *"Duurzame overheidsopdrachten is de benadering waarbij publieke overheden milieu-, sociale- en economische criteria integreren in alle fases van hun aankoopproces van leveringen, werken en diensten, en dus de verspreiding van milieubesparende technologieën, sociale innovatie en de ontwikkeling van milieu-, socio- en ethisch verantwoorde producten en diensten bevorderen, door het zoeken naar oplossingen die de minste impact op het milieu hebben gedurende hun volledige levenscyclus en sociaal en ethisch verantwoord zijn"*.

8.5.5 Transversale thema's uit het Kaderdecreet

Conform het kaderdecreet zullen bij de voorbereiding en uitvoering van de verschillende programma's de vijf transversale thema's ingebed worden. Het gaat om kinderrechten, goed bestuur, duurzame ontwikkeling, gender en hiv/aids.

In zuidelijk Afrika bevinden vrouwen zich nog steeds in een situatie van ongelijkheid en de daaruit voortvloeiende achterstelling. Nationale overheden, organisaties van de civiele maatschappij en internationale organisaties benadrukken het belang van het bevorderen van gelijke kansen voor vrouwen en het wegwerken van hun achterstand op juridisch, politiek, sociaal en economisch vlak. Dit zal niet alleen de individuele ontwikkeling maar ook de nationale belangen ten goede komen.

De enorm hoge hiv/aids prevalentie in de regio heeft ook duidelijk negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van het economische en sociale weefsel en werkt stigmatisering in de hand. Het intomen en bestrijden van de hiv/aids pandemie is dan ook één van de topprioriteiten in zuidelijk Afrika.

De rechten van het kind staan centraal bij de steun die Vlaanderen in de partnerlanden en via multilaterale samenwerking geeft aan de verwezenlijking van het universele recht op onderwijs en aan de zorg aan jonge kinderen en jeugd in een moeilijke opvoedingssituatie.

Goed bestuur in Afrika is net zoals bij ons een absolute voorwaarde om de nodige diensten te leveren aan alle lagen van de bevolking en de garantie te bieden voor de ontwikkeling van een democratische samenleving waarin de mensenrechten gerespecteerd worden. De Vlaamse internationale samenwerking ondersteunt daarom in haar samenwerkingsprogramma's de capaciteit van haar partners om goed bestuur te kunnen realiseren. Ook zal Vlaanderen de komende jaren ondersteuning bieden aan lokale en regionale organisaties van de civiele maatschappij in zuidelijk Afrika die tot doel hebben goed en deugdelijk bestuur en opbouw van een democratische samenleving te bevorderen.

8.6 Flexibele humanitaire en noodhulpverlening

Uit een studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid blijkt dat de Vlaamse noodhulp te projectmatig en te versnipperd is met een grote klemtoon op acute noodhulp. Voorts stelde het Steunpunt een gebrekkige afstemming vast met internationale praktijken inzake goed humanitair donorschap ten voordele van een gecoördineerde en geïntegreerde humanitaire actie.⁵⁷

Om een meer flexibel en geïntegreerd instrument voor gecoördineerde en aangepaste humanitaire hulp te ontplooiën zal ik, zoals afgesproken in het regeerakkoord, in de eerste helft van deze regeerperiode een beleidskader ontwikkelen voor noodhulp. Het kader dient te beantwoorden aan de principes aangaande goed humanitair donorschap (Stockholm, 17 juni 2003) en moet afgestemd worden op het actieplan van de European Consensus on Humanitarian Aid (2008). Ik wil hier werk van maken samen met organisaties die op dit gebied ervaring hebben.

57 Waeterloos, Evert, De Vlaamse humanitaire actie: overwegingen en aanbevelingen voor een beleidskader, september 2009

In de vorige legislatuur werd reeds een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen enerzijds de Vlaamse Regering en anderzijds de vzw Vlaamse Medische Interventie, afgekort V-MED, die werkt met vrijwilligers voor het verlenen van dringende medische humanitaire hulp.

8.7 Versterking van het draagvlak voor ontwikkeling

Internationale samenwerking gaat verder dan het opzetten van samenwerkingsprogramma's tussen partners in het Noorden en het Zuiden. Een voluntaristische agenda voor ontwikkeling kan maar tot stand komen mits deze ook door de bevolking gedragen wordt. Een beter inzicht in de ontwikkelingsproblematiek en een betere kennis van de hedendaagse vraagstukken inzake internationale samenwerking bij brede lagen van de bevolking zijn dan ook noodzakelijke fundamenten van een Vlaams ontwikkelingsbeleid. De financieel-economische crisis, met haar mogelijke negatieve impact op de solidariteit met het zuiden,⁵⁸ versterkt de noodzaak om blijvend in te zetten op draagvlakverruiming.

8.7.1. Een overkoepelende visie op draagvlakversterking

De Vlaamse overheid speelt een belangrijke rol bij het stimuleren en ondersteunen van een draagvlak voor internationale samenwerking op lokaal vlak. De vele actiedomeinen (ontwikkelingseducatie, vierdepijlersteunpunt, gemeentelijke convenanten, duurzame handel) dienen hierbij sterker op elkaar afgestemd te worden zodat de impact van de interventies vergroot.⁵⁹ Ik wil een stap verder zetten door een integrale visie rond draagvlakversterking in Vlaanderen uit te werken. Dit beleidsvoornemen dient gekoppeld te worden aan het terugdringen van de administratieve last.

Onze gemeenschap beschikt met haar bevoegdheid aangaande onderwijs over een hefboom om het draagvlak te verbreden bij huidige en toekomstige generaties. Binnen Vlaanderen werden de fundamenten hiervoor reeds gelegd. Het Vlaams implementatieplan voor Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO)⁶⁰ heeft tot doel duurzame ontwikkeling meer ingang te laten vinden in het formele, niet-formele en informele leren in Vlaanderen. Voor de operationele invulling van beleidsbeslissingen in het kader van EDO wordt met verschillende betrokken sectoren, beleidsniveaus en actoren afgestemd. Dit beleidsveld heeft er alle belang bij internationale samenwerking binnen de mondiale agenda van de duurzame ontwikkeling te kaderen. Doordat alle betrokken Vlaamse actoren elkaar binnen dit overlegplatform vinden, acht ik dit het juiste kanaal voor de afstemming met het overkoepelende beleid aangaande mondiale vorming en ontwikkelingseducatie.

8.7.2 De Vierde Pijler

Sinds januari 2009 bouwt de Vlaamse internationale samenwerking een vierdepijlersteunpunt uit. Advies verlenen en informatie verstrekken staan voorop, onder meer via de website

58 Thalif Deen, Kredietcrisis kan ontwikkelingsagenda van tafel vegen, IPS, 16 oktober 2008

59 Zo houden de convenantengemeenten bijvoorbeeld informatie bij over vierdepijlersorganisaties of initiëren zij via de convenant sensibiliserende activiteiten. Louter informatie-uitwisseling tussen de verschillende actiedomeinen draagt reeds bij tot een betere werking rond draagvlakondersteuning.

60 Dit werd op 15 mei 2009 door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

(www.4depijler.be) en de helpdesk die eraan verbonden is. Daarnaast worden vormingstrajecten op maat georganiseerd, die tot doel hebben de capaciteit van de initiatieven te verhogen.

Deze legislatuur zal ik inzetten op een verdieping en een kwaliteitsverbetering van het steunpunt. Willen we goed zicht krijgen op de noden, is een inzicht in de manier van werken, de keuzes en de processen die vierde pijlers doorlopen onontbeerlijk. Het steunpunt zal ook regelmatig ontmoetingsmomenten inrichten om de uitwisseling tussen vierdepijlerinitiatieven te stimuleren en om de dialoog tussen deze initiatieven en andere spelers te bevorderen.

Bijzondere aandacht zal uitgaan naar de herkomstlanden van een groot aantal nieuwe Vlamingen. Onze belangstelling voor deze landen vertrekt vanuit de vaststelling dat de familiale banden met de gemeenschap in het Zuiden de duurzaamheid van de samenwerking ten goede komt.

Met gemeenten en provincies moet een duidelijke rolverdeling afgesproken worden. Het Vlaamse overheidsniveau leent zich, gezien haar centrale positie, tot het samenbrengen van informatie over de vierdepijlerinitiatieven en het faciliteren van synergieën tussen al deze diverse spelers. Door hun nabije betrokkenheid met de burger hebben provincies en gemeenten dan weer een meerwaarde in het bereiken van de vierdepijlerinitiatieven. Het kan echter nuttig zijn dat de vormingstrajecten op provinciaal niveau worden uitgevoerd.

8.8 Een performante internationale samenwerking

Een actieve efficiëntie- en effectiviteitsverbetering van de huidige instrumenten voor het overheidsbeleid moet de Vlaamse overheid nog dienstvaardiger maken. Binnen de Vlaamse internationale samenwerking zetten we in op het inperken van overregulering, een betere concentratie en coördinatie van de hulp en het versterken van de capaciteit voor evaluatie en monitoring.

8.8.1. Efficiëntiewinst en minder administratieve lasten

In 2007 keurde het Vlaams Parlement het wetgevende kader goed voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking waarin de principes, uitgangspunten en voorwaarden zijn uiteengezet. Naast het kaderdecreet zijn nog drie andere decreten uit 2004 in voege, met name het decreet gemeentelijke convenants, het decreet op de ontwikkelingseducatie, en het decreet over het waarborgfonds voor de microfinanciering. In verhouding tot het beschikbare budget is sprake van sterke regulering.

Uit de beleidspraktijk en externe evaluaties blijkt dat deze regels onvoldoende aansluiten op de ontwikkelingspraktijk binnen Vlaanderen. Ze beperken op die manier de mogelijkheid om in te spelen op een gewijzigde beleidscontext.

De Vlaamse overheid streeft naar een integrale kwaliteitszorg, waarbij relevante ervaring en aanbevelingen uit evaluaties optimaal worden benut. Om de drie specifieke decreten te stroomlijnen naar de huidige ontwikkelingscontext, wordt deze legislatuur grondig nagegaan waar een efficiëntiewinst kan geboekt worden voor zowel de Vlaamse overheid als de indirecte actoren.

8.8.2. Een verbeterde monitoring en evaluatie

In het kader van de Verklaring van Parijs ter bevordering van de effectiviteit van de hulp is het aangewezen dat Vlaanderen de monitoring en de evaluatie van de geboden hulp verbetert. Een cultuur en praktijk van systematische, resultaatgerichte monitoring en evaluatie van de door Vlaanderen gesteunde projecten en programma's draagt bij tot de kwaliteit van onze internationale samenwerking. Daarom dienen de beheersinstrumenten die worden ingezet bij de samen-

werking met partners in Vlaanderen en in het zuiden te worden geoptimaliseerd. Dit resulteert in een betere risicobeheersing, een doorgedreven leerproces en het eventueel tijdig bijsturen van de samenwerkingsprogramma's. De resultaten van evaluaties zullen voorgelegd worden aan het Vlaams Parlement.

8.8.3. Verbeterde interne coördinatie en harmonisatie van de ontwikkelingshulp

Met het oog op een betere coördinatie en coherentie, wil ik als minister verantwoordelijk voor de ontwikkelingssamenwerking in Vlaanderen alle ontwikkelingsrelevante initiatieven binnen de Vlaamse overheid maximaal afstemmen op de principes en uitgangspunten uit het kaderdecreet voor ontwikkelingssamenwerking. Ik zal mijn coördinerende functie ten aanzien van alle ontwikkelingsinitiatieven van de Vlaamse overheid opnemen.

Ik zal ook het initiatief nemen tot periodiek overleg op de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid. Met wederzijds respect voor ieders eigenheid en bevoegdheden kunnen we samen nagaan hoe administratieve kosten gereduceerd kunnen worden door gezamenlijk gebruik te maken van technische hulpmiddelen en -diensten. Als entiteit van de federatie benut Vlaanderen waar aangewezen het federale lidmaatschap bij donorvergaderingen, multilaterale instellingen en de Europese Raad.

8.8.4. Een grotere bijdrage aan de internationale armoedebestrijding

Volgens het Britse *Overseas Development Institute* daalt de officiële ontwikkelingshulp met gemiddeld 20% (of ongeveer 20 miljard dollar) als gevolg van de financiële crisis. De hulpvolumes worden immers berekend in verhouding tot het BNP, terwijl de begrotingsinkomsten dalen in tijden van recessie. De kloof tussen Noord en Zuid dreigt hierdoor nog te vergroten.

De Vlaamse samenleving wil een solidaire samenleving zijn, ook wanneer de budgettaire middelen schaars zijn. Deze overtuiging is ingegeven vanuit de vaststelling dat de financiële crisis een enorm grote impact heeft op het zuiden, terwijl deze landen niet aan de basis liggen van die recessie. Vele landen hebben hun deviezenreserves al aangesproken tijdens de voedselcrisis en beschikken nu over onvoldoende middelen om zich te wapenen tegen de economische crisis. Het terugschroeven van ontwikkelingsgelden zou vooral Sub-Sahara Afrika treffen, omdat twee derden van de netto kapitaalstromen uit ontwikkelingshulp stamt.⁶¹ Een wereld waar honger en armoede woedt, en de maatschappelijke ongelijkheid toeneemt, is daarenboven een instabiele, onveilige wereld.

Vlaanderen doet een extra inspanning voor de 0,7 % norm voor ontwikkelingssamenwerking. We starten daarvoor tijdens deze regeerperiode een groeipad dat in de meerjarenbegroting wordt opgenomen. Bij het uitzetten van dit pad, wordt afgegaan op de meest accurate ramingen voor BNI en de totale Belgische ODA.

61 Institute of Development Studies, The impact of the Global Financial crisis on developing countries, November 2008, p. 6

9. De strijd tegen de gevolgen van klimaatverandering

In een rapport uit 2008 noemde EU-Hoge Vertegenwoordiger Javier Solana de opwarming van de aarde "de grootste bedreiging voor de internationale vrede". Daarom is het belangrijk dat Vlaanderen zijn deel van de internationale afspraken nakomt die werden vastgelegd in het kaderverdrag voor klimaatverandering, het Kyoto Protocol en het opvolgingsverdrag voor de periode na 2012. Dat is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de Vlaamse minister van Leefmilieu. Hiervoor wordt daarom verwezen naar de *Beleidsnota Leefmilieu 2009-2014*.

Zowat 98% van de slachtoffers van klimaatrampen leeft echter in ontwikkelingslanden. Volgens de Wereldbank en de UNDP zal bij ongewijzigd beleid de opwarming van de aarde alle voorgaande inspanningen in het kader van armoedebestrijding ongedaan maken. Van moderne donoren wordt verwacht dat ze nagaan wat de effecten zijn van hun samenwerkingsprogramma's op het klimaat, en of de voortschrijdende klimaatverandering de ontwikkelingsresultaten op middellange en lange termijn niet teniet doet. Dit werd onlangs bevestigd in de verklaringen aangaande klimaatverandering van de OESO-DAC-lidstaten.⁶²

9.1. Klimaat en ontwikkeling

De atmosferische concentratie van broeikasgassen is de afgelopen jaren significant toegenomen onder invloed van ontbossing, verbranding van fossiele brandstoffen en intensieve landbouw. Sinds 1850 is de gemiddelde temperatuur op de aarde toegenomen met ongeveer 0,76°C. Mits ambitieuze verminderingen van de uitstoot kunnen we de temperatuurstijging tot 2°C beperken ten opzichte van het pre-industriële niveau. Zelf na een stabilisatie van de uitstoot zal de temperatuur nog enkele eeuwen blijvend toenemen. Maar het is duidelijk dat de huidige klimaatverandering nu al een verregaande impact op de ontwikkeling in het zuiden heeft.⁶³ Ontwikkelingslanden dragen immers de grootste kosten (naar schatting 80%) als gevolg van de opwarming.⁶⁴

Wetende dat de 50 armste landen samen instaan voor slechts 1% van de mondiale uitstoot, terwijl ze het overgrote deel van de kosten dragen van de opwarming, kunnen we stellen dat klimaatverandering vooral een verhaal is van sociale rechtvaardigheid.⁶⁵

9.2. Aanpassing aan de klimaatverandering integreren in ontwikkelingsprogramma's

Onder meer in de sectoren gezondheid en landbouw en voedselzekerheid kunnen concrete maatregelen worden getroffen die rekening houden met de wijzigingen in het klimaat: denk

62 OESO, Declaration on integrating climate change adaptation into development cooperation, 6 april 2006

OESO, Policy statement on integrating climate change adaptation into development cooperation, 29 mei 2009

63 WB, World Development Report 2010, 15 september 2009

64 Stern Review: The Economics of Climate Change, Chapter 4: Implications of climate change for development, 2006.

65 Hoge-inkomenslanden, die 1/6de van wereldbevolking huisvesten, nemen 2/3de van de wereldwijde uitstoot in

aan het monitoren van nieuwe verspreidingspatronen van tropische infectieziekten en ziekteverwekkers, het gebruik van droogteresistente gewassen, de integratie van land- en bosbouw, en vele andere.

Momenteel wordt slechts 4% van het Sub-Sahara Afrikaanse landbouwooppervlak geïrrigeerd en is ongeveer de helft van het oppervlak in Zuidelijk Afrika bedreigd door verwoestijning.⁶⁶ Omwille van onze focus op voedselveiligheid, besteden we bijzondere aandacht aan de problematiek van waterschaarste. We leveren o.m. een bijdrage via waterefficiënte irrigatietechnieken, integraal waterbeheer, verbeterde opslag en overdracht van water en de voorziening van duurzame waterinstallaties.⁶⁷

Ik zal specifieke instrumenten, programma's en modules laten hanteren om de aanpassing aan klimaatverandering structureel te integreren in de werking van de Vlaamse internationale samenwerking. We zullen op dat punt voortbouwen op de relevante ervaring die reeds binnen de OESO is ontwikkeld⁶⁸ en kiezen voor werkwijzen die in overeenstemming zijn met de methoden die toegepast worden door de internationale gemeenschap. In het geval van de Minst Ontwikkelde partnerlanden Malawi en Mozambique zal de Vlaamse bijdrage worden afgestemd op de door de partnerlanden opgestelde Nationale Adaptatie Actieplannen (NAPA).

66 Africa Review Report on DROUGHT AND DESERTIFICATION, 22-25 October 2007, Fifth Meeting of the Africa Committee on Sustainable Development (ACSD-5)

67 Laatstgenoemde verloopt via het Vlaams Partnerschap Water voor Ontwikkeling. Zie Beleidsnota Leefmilieu

68 OESO-DAC, OESO-EPOC, Policy guidance on integrating climate change adaptation into development co-operation, 28-29 mei 2009

4. DE INSTRUMENTEN VAN HET BELEID

1. Versterkte samenwerking binnen het beleidsdomein

1.1. Organisatie van het beleidsdomein

Sinds zijn oprichting op 1 april 2006 is het beleidsdomein internationaal Vlaanderen (iV) verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van het beleid van de Vlaamse Regering inzake buitenlands beleid, internationaal ondernemen, internationale samenwerking en toerisme. Het beleidsdomein omvat het Departement internationaal Vlaanderen (DiV), het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT), het agentschap Toerisme Vlaanderen (TVL) en het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS).

Alle entiteiten van het beleidsdomein hebben meerdere buitenlandse vertegenwoordigingen of kantoren. FIT beschikt over het ruimste internationale kantorennetwerk met 79 handelspos-ten over de hele wereld. Toerisme Vlaanderen heeft 12 kantoren in het buitenland, van waaruit Vlaanderen als toeristische bestemming internationaal op de kaart wordt gezet. VAIS heeft eigen vestigingen in Pretoria (Zuid-Afrika), Maputo (Mozambique) en Lilongwe (Malawi). Het Departement tenslotte beheert 10 Vertegenwoordigingen van de Vlaamse Regering in Europa en daar-buiten. Voor de volledigheid vermeld ik ook de twee kantoren van VLAM in Parijs en Keulen.

1.2. Nadruk op samenwerking en efficiëntiewinst

Vanuit een holistische benadering en met respect voor de decretaal bepaalde opdrachten van de betrokken entiteiten sluit ik met het departement en de agentschappen de nodige manage-ment- en beheersovereenkomsten af. De opdrachten voor de diverse entiteiten worden hierin verder geëxpliciteerd, met sterke nadruk op verhoogde interne samenwerking binnen het beleidsdomein.

Vanuit beleidsmatig oogpunt wordt de deelbeleidsraad internationaal beleid het belangrijkste gremium voor politiek-ambtelijke afstemming op het hoogste niveau met betrekking tot bui-tenlands beleid, internationale samenwerking en internationaal ondernemen. Hierin zetelen de bevoegde minister en de betrokken leidend ambtenaren van departement en agentschappen.

De operationele samenwerking binnen het beleidsdomein wordt in eerste instantie aangestuurd via het managementcomité, waarin de leidend ambtenaren van het departement en de agent-schappen zetelen. Een bijzonder aandachtspunt vormt de samenwerking in de gemeenschap-pelijke buitenlandkantoren, i.e. plaatsen waar personeelsleden van twee of meer entiteiten fysiek samen gehuisvest zijn. Op 7 mei 2009 werd tussen alle entiteiten een bindende samen-werkingsovereenkomst afgesloten om dit verder te stroomlijnen. Belangrijke krachtlijnen daar-bij zijn bevordering van synergieën, respect voor de basisopdrachten van de respectievelijke entiteiten, en maximale efficiëntiewinst.

2. Een sterkere interdepartementale beleidscoördinatie

In een steeds verder globaliserende wereld vormt de beleidsdomeinoverschrijdende afstem-ming inzake internationale dossiers een steeds grotere uitdaging voor de Vlaamse overheid. Het gaat daarbij zowel om aspecten van beleidsvoorbereiding, monitoring en beleidsuitvoering. Het overleg verloopt momenteel deels via ad hoc-werkgroepen, deels via interdepartementale

werkgroepen die een min of meer permanente status hebben verworven. Daarnaast moet een onderscheid gemaakt worden tussen bilaterale en multilaterale dossiers, i.e. dossiers die betrekking hebben op de relaties tussen Vlaanderen en één specifiek land of regio, én dossiers die betrekking hebben op de multilaterale organisaties (bijv. VN, EU, ...). Op het vlak van "multilaterale" dossiers stuurt het departement op dit ogenblik drie beleidsdomeinoverschrijdende werkgroepen aan die systematisch internationale dossiers behandelen: VIDEO voor EU-dossiers, de werkgroep EU-handelsbeleid en de werkgroep multilateraal beleid. Deze drie werkgroepen functioneren op permanente basis, maar ze vertonen belangrijke onderlinge verschillen inzake samenstelling, officiële erkenning en deelname van de diverse entiteiten van de Vlaamse overheid.

Het departement zal overgaan tot de oprichting van een permanent interdepartementaal Strategisch Overlegplatform Internationale Aangelegenheden (SOIA). De drie genoemde werkgroepen worden hierin geïntegreerd. Tevens zal het platform fungeren als draaischijf voor informatieverspreiding en standpuntbepaling in internationale dossiers, waarin het departement iv een integratorrol opneemt van zodra er drie of meer beleidsdomeinen inhoudelijk bij betrokken zijn. SOIA zal tevens de gelegenheid bieden om door vroegtijdig interdepartementaal overleg aan maximale coherentiebewaking te doen met betrekking tot het optreden van de Vlaamse overheid op de internationale scène.

3. Een gestroomlijnde intrafederale samenwerking

3.1. Actualisering van de samenwerkingsakkoorden

De diverse samenwerkingsakkoorden tussen federale staat en gemeenschappen en gewesten worden waar nodig geactualiseerd en bijgestuurd om deze aan te passen aan de institutionele hervormingen in Europees en Belgisch verband.

Specifiek de samenwerkingsakkoorden van 17 juni 1994 en 18 mei 1995 m.b.t. de gewestelijke economische en handelsattachés en de modaliteiten op het vlak van handelspromotie en het statuut van de vertegenwoordigers van de gemeenschappen en de gewesten in de diplomatieke en consulaire posten zijn aan actualisering toe. Ik wil zo spoedig mogelijk de lopende onderhandelingen over een samenwerkingsakkoord afronden, zodat tot de ondertekening ervan kan worden overgegaan.

In het verlengde hiervan zal ik actief deelnemen aan de onderhandelingen over het 'kaderakkoord tot samenwerking tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten over de Vertegenwoordiging van het Koninkrijk België bij de internationale organisaties waarvan de werkzaamheden betrekking hebben op gemengde bevoegdheden'.

Het samenwerkingsakkoord van 1994 in verband met deelname van de deelstaten aan de EU-besluitvorming moet aangepast worden aan de nieuwe institutionele realiteit ten gevolge van de (verwachte) inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon en de intern-Belgische situatie.

Ook voor de controle van de in-, uit- en doorvoer van wapens en goederen voor tweërlei gebruik moeten de bestaande afspraken verder worden aangevuld met het oog op een goede tenuitvoerlegging van onze internationale verplichtingen op het vlak van non-proliferatie.

3.2. Periodieke bijeenroeping van de ICBB

De Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid (ICBB) is het centrale politieke forum voor overleg over het internationale optreden van de Belgische federatie. Ik wil bijdragen tot de goede werking ervan door er o.a. op aan te sturen dat de ICBB op een periodieke basis bijeenkomt.

4. Strategische inzet van de Vlaamse internationale vertegenwoordigingen

4.1. Algemene uitgangspunten

Alle buitenlandkantoren van de Vlaamse overheid fungeren, algemeen gesteld, als rechtstreeks aanspreekpunt voor de bevoegdheden van de Vlaamse overheid. Daarnaast verhogen ze de visibiliteit van Vlaanderen in de ontvangststaat, respectievelijk het ambtsgebied, en geven ze fysiek invulling aan het grondwettelijke principe *in foro interno, in foro externo*. De bevordering van de onderlinge samenwerking en synergie tussen de verschillende Vlaamse diensten in het buitenland vormt een permanent aandachtspunt.

4.1.1. Rechtstreeks aanspreekpunt

Vlaanderen beschikt over een ruime waaier van exclusieve bevoegdheden. Door de globalisering en de toenemende integratie van de Europese Unie stijgt het belang van internationale beleidsafstemming en benchmarking. Vermits Vlaanderen in de federale staatsstructuur eigen verantwoordelijkheid draagt voor de behartiging van de internationale belangen, moet het hiervoor ook een eigen instrumentarium uitbouwen. Op vele beleidsdomeinen (landbouw, wetenschapsbeleid, onderwijs, cultuur, infrastructuur, werkgelegenheid, ...) staat Vlaanderen in voor het ontwikkelen van zijn eigen beleid en dient het ook in internationaal verband te ondersteunen, onder meer in de Europese ministerraden, maar ook in het kader van multilaterale organisaties of in bilateraal verband.

Daar waar Vlaanderen geen eigen vertegenwoordiging heeft, moeten onze partners zich wenden tot de federale diplomatie, die op dat ogenblik als een doorgeefluik fungeert, maar zelf niet instaat voor de afhandeling en opvolging van dossiers. Het spreekt voor zich dat het voor Vlaanderen belangrijk is om vooral in de landen waarmee we zeer nauwe banden onderhouden en diverse dossiers mee delen, zelf aanwezig te zijn en een rechtstreeks aanspreekpunt te bieden aan onze partners.

4.1.2. Invulling van het principe *in foro interno, in foro externo*

Door de aanwezigheid van een gebouw dat fungeert als "Vlaamse ambassade" wordt gematerialiseerd dat Vlaanderen over internationale bevoegdheden beschikt en een autonome externe vertegenwoordiging in het buitenland kan uitbouwen. Door de oprichting van Vlaamse vertegenwoordigingen geeft de Vlaamse overheid op een fysieke manier uiting aan zijn internationale bevoegdheden.

De ervaring heeft aangetoond dat het feit dat Vlaanderen effectief investeerde in een eigen vertegenwoordiging en in een afzonderlijk gebouw, ook een signaal is dat de partners de ogen open voor de ernst die Vlaanderen aan zijn buitenlands beleid wil geven.

4.1.3. Samenwerking en synergie

Elke dienst of agentschap werkt vanuit zijn eigen doelstellingen en bestrijkt ieder een afgeijnd domein. De vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering behartigt de algemeen-politieke belangen, de Vlaams Economisch vertegenwoordiger de internationalisering van de Vlaamse Economie, de vertegenwoordiger van Toerisme Vlaanderen is verantwoordelijk voor het aantrekken van meer toeristen naar Vlaanderen.

Door het samenvoegen van deze diensten onder één dak wordt uiteraard ook de samenwerking tussen deze diensten extra gestimuleerd. Daarnaast wordt een grotere synergie nagestreefd tussen de diverse netten van officiële Vlaamse vertegenwoordigers in het buitenland en komt men tot een bundeling van Vlaamse krachten. Waar het vroeger niet uit te sluiten was dat bepaalde kansen niet benut werden omwille van onvoldoende afstemming tussen de verschillende vertegenwoordigers, komt men door de integratie onder één dak tot een optimalere benutting van samenwerkingsmogelijkheden om Vlaanderen in het buitenland te promoten.

Het herbergen van de diensten onder één dak betekent ook een grotere eenvormigheid in de manier waarop Vlaanderen zich voorstelt t.a.v. het buitenland, meer wederzijdse informatieuitwisseling en onderlinge communicatie en een rationeel beheer van de middelen.

4.2. De Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering

De Vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering heeft een zeer brede, politieke en diplomatieke opdracht. Hij/zij hangt administratief af van het Departement internationaal Vlaanderen, maar vertegenwoordigt in het betrokken ambtsgebied de hele Vlaamse Regering en is bevoegd voor alle gemeenschapsmateries, alsook alle gewestmateries waarvoor de Vlaamse overheid bevoegd is. Als uitzondering op dit algemene principe geldt dat de vertegenwoordiger niet bevoegd is voor de internationalisering van de Vlaamse economie. Ook staat de vertegenwoordiger niet in voor het aantrekken van buitenlandse toeristen naar Vlaanderen. Deze laatste opdrachten zijn weggelegd voor de Vlaamse Economische Vertegenwoordiger, respectievelijk de directeur van het kantoor van Toerisme Vlaanderen.

De opdracht van de Vertegenwoordiger bestaat erin binnen een breed lokaal netwerk opportuniteiten te detecteren voor samenwerking met Vlaanderen; rapporteren over relevante (onder meer) politieke ontwikkelingen in het ambtsgebied; het plegen van overleg en onderhandelen met partners in het ambtsgebied; het ontwikkelen van en deelnemen aan representatieve activiteiten; en Vlaanderen op de kaart zetten in het ambtsgebied, onder meer door gericht te communiceren.

De Vertegenwoordiger heeft als uitdrukkelijke opdracht eveneens het woordvoederschap van de Vlaamse Regering in het betrokken ambtsgebied.

4.3. De Vlaamse Economische Vertegenwoordigers

De Vlaamse Economische Vertegenwoordiger maakt deel uit van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT). De opdracht van de Vlaamse Economische Vertegenwoordiger (VLEV) is specifiek van aard. Hij/zij prospecteert handels- en investeringsopportuniteiten voor Vlaamse bedrijven in het buitenland. De VLEV levert ook marktstudies met up-to-date infor-

matie over marktpotentieel, distributiekkanalen, trends, concurrenten en reglementering. De Vlaams Economisch Vertegenwoordiger staat mee in voor de organisatie en het goede verloop van handelszendingen, groepsdeelnames aan internationale beurzen en internationale promotiecampagnes. De VLEV maakt in het betrokken ambtsgebied afsprakenprogramma's voor Vlaamse bedrijven, zodat zakenreizen die zij ondernemen efficiënt en met een maximum aan resultaat verlopen.

Buitenlandse bedrijven die willen investeren in Vlaanderen kunnen bij de Vlaamse Economische Vertegenwoordiger terecht voor informatie, contacten en begeleiding.

4.4. De vertegenwoordigers van VAIS

In de drie partnerlanden voor internationale samenwerking (Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi) heeft het VAIS een vertegenwoordiging. Het gaat om een beperkt kantoor, bestaande uit een vertegenwoordiger en een ondersteunende kracht. De vertegenwoordiger is het eerste aanspreekpunt ter plaatse voor de huidige en potentiële partners. De vertegenwoordigers doen aan prospectie, identificatie en opvolging van projecten en programma's die de Vlaamse Regering afsluit met de lokale overheid, indirecte actoren en multilaterale organisaties. Ze volgen ook de lokale situatie op op sociaal, economisch en politiek vlak. De projecten en programma's kaderen steeds in de strategienota's die de Vlaamse Regering afsluit met het partnerland.

4.5. Andere instellingen

In uitvoering van de beslissing van de Vlaamse Regering van 2 oktober j.l. wordt het Flanders House in New York in de eerste helft van 2010 omgevormd naar een diplomatieke Vlaamse Vertegenwoordiging, waarin de diensten van het Departement, het agentschap Toerisme Vlaanderen en FIT samen zullen worden gehuisvest. De operationalisering van de post in New York zal in principe gepaard gaan met de opheffing van de Vertegenwoordiging in Washington. Deze laatste is trouwens al een tweetal jaren niet meer bemand.

Zoals voorzien in de beheersovereenkomst met het Flanders Center in Osaka (Japan), geef ik de opdracht om de uitvoering van deze overeenkomst te evalueren met het oog op een eventuele verlenging.

4.6. Verdere uitbouw van het netwerk

Het bestaande netwerk van buitenlandkantoren is en blijft een essentieel instrument voor het behartigen van de Vlaamse belangen in het buitenland en het verhogen van de visibiliteit van Vlaanderen als internationaal actieve deelstaat.

Het netwerk van FIT wordt onderworpen aan een driejaarlijkse evaluatie, op basis waarvan bestaande posten kunnen worden gesloten en andere posten kunnen worden geopend. De aan- of afwezigheid van een FIT-kantoor hangt heel nauw samen met de economische realiteit, en met de samenwerkingsmodaliteiten met de homologe agentschappen voor exportbevordering in Brussel en Wallonië.

Het netwerk van Vertegenwoordigingen van de Vlaamse Regering is ingeplant op basis van weloverwogen strategische criteria, die ruimer zijn dan de economische invalshoek, en kan uiteraard niet zomaar regelmatig worden gewijzigd. De taakstelling van deze Vertegenwoordigingen wordt in de komende jaren verder verfijnd met het oog op het maximaliseren van de performan-

tie en de visibiliteit. Ik geef opdracht aan het Departement om te onderzoeken op welke wijze ook dit netwerk op regelmatige tijdstippen kan worden geëvalueerd.

Het kantorennet van VAIS blijft omwille van de specifieke taakstelling en de concentratie van het Vlaams beleid internationale samenwerking gefocust op de drie bestaande kantoren. Ik laat onderzoeken op welke wijze de samenwerking tussen deze kantoren en de Vertegenwoordiging van de Vlaamse Regering in Pretoria kan worden versterkt.

Voor het ganse netwerk staat aansturing, opvolging en kostenefficiëntie centraal.

5. Actief gebruik van het internationaal verdragsrecht

5.1. Een versnelde instemmingsprocedure voor internationale verdragen

De instemmingsprocedures voor internationale verdragen zijn zwaar, en kennen een lange doorlooptijd. Om een adequate en efficiënte omzetting van verdragen mogelijk te maken, zal ik voorstellen tot vereenvoudiging van de bestaande instemmingprocedure voorleggen om terzake efficiëntiewinst te kunnen boeken.

5.2. Aangepaste werkprogramma's ter uitvoering van de verdragen

De Vaste Gemengde Commissies vormen een traditioneel instrument voor Vlaanderen om in samenspraak met de buitenlandse partner afspraken te maken voor concrete werkprogramma's in uitvoering van het verdrag of akkoord tussen beide partijen. Deze momenten, die langs Vlaamse zijde worden gecoördineerd door het Departement internationaal Vlaanderen, zijn en blijven belangrijke ijkpunten voor de bilaterale relaties met land x of regio y. Op enkele uitzonderingen na blijven de meeste werkprogramma's evenwel beperkt tot een, vaak exhaustieve, olijsting van de expertise die de Vlaamse overheid aan de buitenlandse partner aan te bieden heeft en worden eventuele activiteiten vooral vanuit de apparaatskredieten gefinancierd. In samenspraak met onze geprivilegieerde partners laat ik onderzoeken op welke wijze de actieradius van de werkprogramma's meer gefocust kan worden op een (wisselend) beperkt aantal thema's, die nauwer aansluiten bij de gemeenschappelijke beleidsprioriteiten in Vlaanderen en het partnerland, en waarvoor ook de benodigde beleidskredieten kunnen worden ingezet.

5.3. Strategisch belang van het Vlaamse *ius tractandi*

De bevoegdheid van Vlaanderen om internationale verdragen te sluiten en om zijn goedkeuring te geven voor verdragen die betrekking hebben op Vlaamse bevoegdheden is om twee redenen van strategisch belang. Enerzijds kunnen hierdoor juridisch bindende afspraken worden gemaakt met partnerlanden, waarbij geschillen volgens duidelijke procedures worden beslecht. De kwestie van de Scheldeverdieping toont het belang van dergelijke bindende afspraken aan, en de Vlaamse Regering zal alle juridische opties uit het Verdrag betreffende de Ontwikkelingschets 2010 Schelde-estuarium benutten om de uitvoering ervan te realiseren. Anderzijds heeft Vlaanderen ook bij gemengde verdragen een sterke positie, zowel bij de onderhandelingen en de volmachten voor ondertekening ervan als bij de latere ratificatie die pas kan gebeuren na instemming door het Vlaams Parlement. Hierdoor heeft Vlaanderen in elk van deze fases *de*

facto een vetorecht, waarvan het bijvoorbeeld bij de Kaderconventie van de Raad van Europa inzake nationale minderheden effectief gebruik maakt.

Vlaanderen gebruikt zijn exclusieve verdragsrecht op een actieve manier voor kwesties waar juridische zekerheid onontbeerlijk is, zoals gezamenlijke grote infrastructuurwerken (Seine-Scheldeverbinding, maritieme toegang van Gent via Terneuzen), en neemt versterkt deel aan de voorbereiding en onderhandelingen over gemengde verdragen.

6. Een proactief beleid naar de diplomatieke vertegenwoordigingen in Brussel

Met meer dan 150 buitenlandse ambassades en meer dan 2.500 buitenlandse diplomaten is Brussel wereldwijd nummer twee in de lijst van diplomatieke hoofdsteden. Daarnaast zijn er talloze internationale organisaties en regionale vertegenwoordigingen zonder diplomatiek statuut. De Vlaamse overheid speelt nog te weinig in op de enorme opportuniteiten die deze concentratie biedt.

Het gratis magazine Flanders Today verschijnt wekelijks in het Engels en wordt verspreid op ongeveer 21.000 exemplaren.

Het Departement zal de contacten met de ambassades en internationale organisaties in Brussel verder gericht uitbouwen. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de inhoudelijke briefing over het gevoerde Vlaamse beleid op basis van gemeenschappelijke prioriteiten, de uitbouw van een ontvangstprogramma voor buitenlandse ambassadeurs en het aanbieden van taalcursussen Nederland aan deze groep. Hierbij zal nauw worden samengewerkt met andere organisaties en instellingen. Het Departement zal vanaf januari 2010 ook starten met een maandelijks e-zine waarin recent nieuws over het Vlaams (buitenlands) beleid kenbaar wordt gemaakt aan de doelgroep van ambassades en regiobureaus.

7. Een wel doordachte publieksdiplomatie

Buitenlandse publieksdiplomatie kan gedefinieerd worden als het in dialoog treden, debatteren met en actief engageren van zowel in het buitenland verblijvende, als in Vlaanderen en Brussel verblijvende buitenlandse "opinion makers" en "decision makers" over keuzes en ambities in het beleid van de Vlaamse Regering. Daarbij gaat het niet alleen om het buitenlands beleid van de Regering, maar over alle beleidsvelden van de Vlaamse overheid, voor zover die een internationale dimensie (kunnen) hebben.

Door het voeren van een actief beleid van publieksdiplomatie wil ik een beter begrip van Vlaanderen als internationaal actieve deelstaat tot stand brengen en bijkomende kansen op internationale samenwerking creëren voor Vlaamse niet-gouvernementele actoren (ondernemingen, onderzoeksinstellingen en universiteiten, culturele instellingen, ...). Op die manier worden de politieke, economische, maatschappelijke en culturele belangen van Vlaanderen maximaal gediend.

Een actieve strategie rond publieksdiplomatie impliceert in de praktijk dat de Vlaamse overheid een versnelling hoger schakelt en, complementair aan de bestaande informatievoorziening (die vooral bestaat uit passief eenrichtingsverkeer vanuit Vlaanderen naar het buitenland), een interactief instrumentarium inzet dat toelaat om in dialoog te treden, te debatteren en te engageren.

Met een gerichte communicatie i.s.m. met de diensten van het Algemeen Regeringsbeleid wil Vlaanderen het beeld van een moderne, dynamische, tolerante en duurzame regio creëren in binnen- en buitenland. Hierbij zal op verschillende doelgeroepen geconcentreerd worden.

Een belangrijk instrument voor publieksdiplomatie wordt het "Flanders Inspires International Visitors Programme", een internationaal bezoekersprogramma naar analogie met gelijkaardige initiatieven in het buitenland, dat in het najaar 2009 van start zal gaan. De Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering krijgen de opdracht om opkomend talent binnen hun ambtsgebied, dat voor dit programma in aanmerking komt, te identificeren. Op basis daarvan zal ik betrokkenen uitnodigen voor een exclusief bezoek aan Vlaanderen. Het is uiteraard de bedoeling dat er tijdens een dergelijk bezoek geprivilegieerde banden worden gesmeed, die op termijn het nodige rendement opleveren. Met de andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid en met intermediaire organisaties worden de nodige contacten gelegd om hun inbreng in het programma te maximaliseren. Het programma wordt zoveel mogelijk opgezet in partnerschap tussen de overheid en de private sector.

Reeds meerdere jaren wordt actief geïnvesteerd in een journalistenuitwisseling tussen Vlaamse en Nederlandse redacties. Ik onderzoek op welke manier dit programma kan worden uitgebreid naar andere landen en regio's.

Ik laat de impact van het dagelijks anderstalig persoverzicht evalueren met het oog op een eventuele verlenging van de overeenkomst.

In het academiejaar 2008-2009 telden de Vlaamse universiteiten ca. 10.000 buitenlandse studenten, wat goed is voor 10% van de totale populatie. In veel landen van herkomst is een diploma van het Vlaams hoger onderwijs een visitekaartje en heel vaak zien we betrokken studenten later doorgroeien naar belangrijke sociale, politieke of economische functies. Ik zal met de minister van Onderwijs maatregelen uitwerken om deze omvangrijke groep van publieksambassadeurs beter in te schakelen als geprivilegieerde contacten voor Vlaanderen.

Vlaanderen kan bogen op een internationaal toonaangevend en zeer sterk geïnternationaliseerd wetenschappelijk potentieel in universiteiten, hogescholen, publieke en private kenniscentra. In overleg met de Vlaams minister bevoegd voor het wetenschaps- en innovatiebeleid werk ik concrete maatregelen uit om deze troeven internationaal beter te vermarkten en kenbaar te maken.

Aan het diplomatiek netwerk van Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering geef ik op basis van de krijtlijnen van het Vlaams regeerakkoord en de vijfjarige beleidsnota's de opdracht om maximaal voor Vlaanderen relevante inhoudelijke aanknopingspunten te identificeren binnen het beleid van de landen en regio's in hun ambtsgebied. Naast de traditionele diplomatieke contacten wordt rond deze gemeenschappelijke raakpunten een gerichte informatie-uitwisseling opgezet en worden in nauwe samenwerking met alle buitenlandkantoren scharniermomenten gerealiseerd met een duidelijke visibiliteit. Daarbij wordt in eerst instantie gedacht aan culturele evenementen, economische seminars, themadagen en conferenties. Deze scharniermomenten worden in de eerste plaats in het buitenland georganiseerd, maar kunnen ook in Vlaanderen plaatsvinden. Zo bieden de Vlaamse inbreng in het Belgische EU-voorzitterschap in de tweede helft van 2010 én de voorbereiding van honderdste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog in 2014-2018 in dit opzicht uitgelezen opportuniteiten.

In deze context besteed ik bijzondere aandacht aan culturele diplomatie. Vanuit het Vlaams buitenlands beleid zal flankerende ondersteuning worden gegeven aan de organisatie van een beperkte set van hoogstaande Vlaamse culturele evenementen in het buitenland en van de bekendmaking van Vlaamse culturele producten (bijv. film). Daarbij wordt in principe geen financiering voorzien voor de eigenlijke productiekosten, omdat deze veelal reeds gedekt zijn door reguliere subsidies uit de begroting cultuur. Wel wordt ingezet op een coherente en in de tijd volgehouden communicatie en promotie rond deze evenementen en producten. Maximale visibiliteit vormt daarbij een sleutelbegrip. De ervaringen met het Low- en het Futurspektiv-festival in Boedapest, alsook de Ensor-tentoonstelling in Parijs en de Karel de Stoute-tentoonstelling in Wenen dienen hierbij tot inspiratie. Met het beleidsdomein CJSM zullen de nodige afspraken worden gemaakt voor de kwalitatieve beoordeling van deze evenementen. Geografisch ligt de focus op het ambtsgebied van de Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering en op de groei-landen, waar het rendement het hoogst is.

Vlamingen in het buitenland worden maximaal betrokken bij de scharniermomenten die worden opgezet door de Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering. Ik laat onderzoeken in welke mate netwerken zoals Vlamingen in de Wereld actief kunnen worden ingeschakeld om te fungeren als barometer voor de wijze waarop Vlaanderen in het buitenland wordt gepercipieerd.

8. Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (vleva)

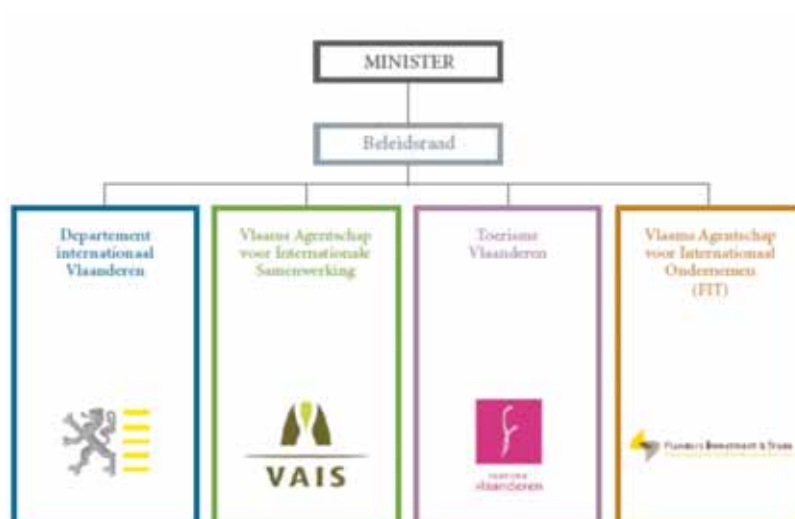
Het vleva treedt namens zijn klanten op als brug tussen Europa en het middenveld in Vlaanderen. De huidige samenwerkingsovereenkomst loopt af op 31 december 2010 en de uitvoering ervan wordt momenteel extern geëvalueerd. Mede op basis van de resultaten van deze evaluatie zal het vleva duidelijker worden gepositioneerd, waarbij het uitgangspunt een maximale complementariteit is met het Departement internationaal Vlaanderen en de Vlaamse Vertegenwoordiging bij de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de EU.

Het agentschap zal actiever inspelen op Europese steunprogramma's voor bedrijven, en zal met betrekking tot cruciale Europese beleidsbeslissingen met belangrijke implicaties voor het middenveld de nodige informatieverbreiding organiseren en standpunten verzamelen (belangenbehartiging). Daarnaast blijft het vleva een belangrijk aanspreekpunt voor gelijkaardige buitenlandse regiobureaus in Brussel.

Bijlage 1: regelgevingsagenda

Titel van het initiatief	Betrokken regelgeving	Eventuele wettelijke deadline	Korte samenvatting van beleidsdoelstellingen	Te doorlopen fases en hun timing	Vereenvoudiging?	RIA?	Contactpersoon
Decreet Wapenhandel	<p>1. wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie</p> <p>2. Richtlijn 2009/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 mei 2009 betreffende de vereenvoudiging van de voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de Gemeenschap</p>	<p>Wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen dienen te worden aangenomen bij datum van 30 juni 2011.</p> <p>Toepassing van deze bepalingen met ingang van 30 juni 2012.</p>	Actualisering van de regelgeving		Nee	Ja	Zvi.raman@iv.vlaanderen.be

Bijlage 2: Structuur beleidsdomein internationaal Vlaanderen

De *Beleidsraad internationaal Vlaanderen* is het forum waar het politieke en het administratieve niveau elkaar ontmoeten en overleg plegen. Het *Managementcomité* is het forum waar de leidende ambtenaren mekaar ontmoeten en overleg plegen. Dit overlegorgaan vergadert onder het voorzitterschap van de leidende ambtenaar van het Departement.

Hebt u een vraagje voor de Vlaamse overheid?

U krijgt van ons meteen een antwoord.

Of we wijzen u de weg...

Samenstelling

Kabinet van Minister-President van de Vlaamse Regering
en Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid,
Landbouw en Plattelandsontwikkeling

U vindt de digitale versie van de beleidsnota's op:

<http://www.vlaanderen.be/beleidsnotas>

Vormgeving

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Afdeling Communicatie

Depotnummer

D/2009/3241/449

